

ПОЛИТИКИН

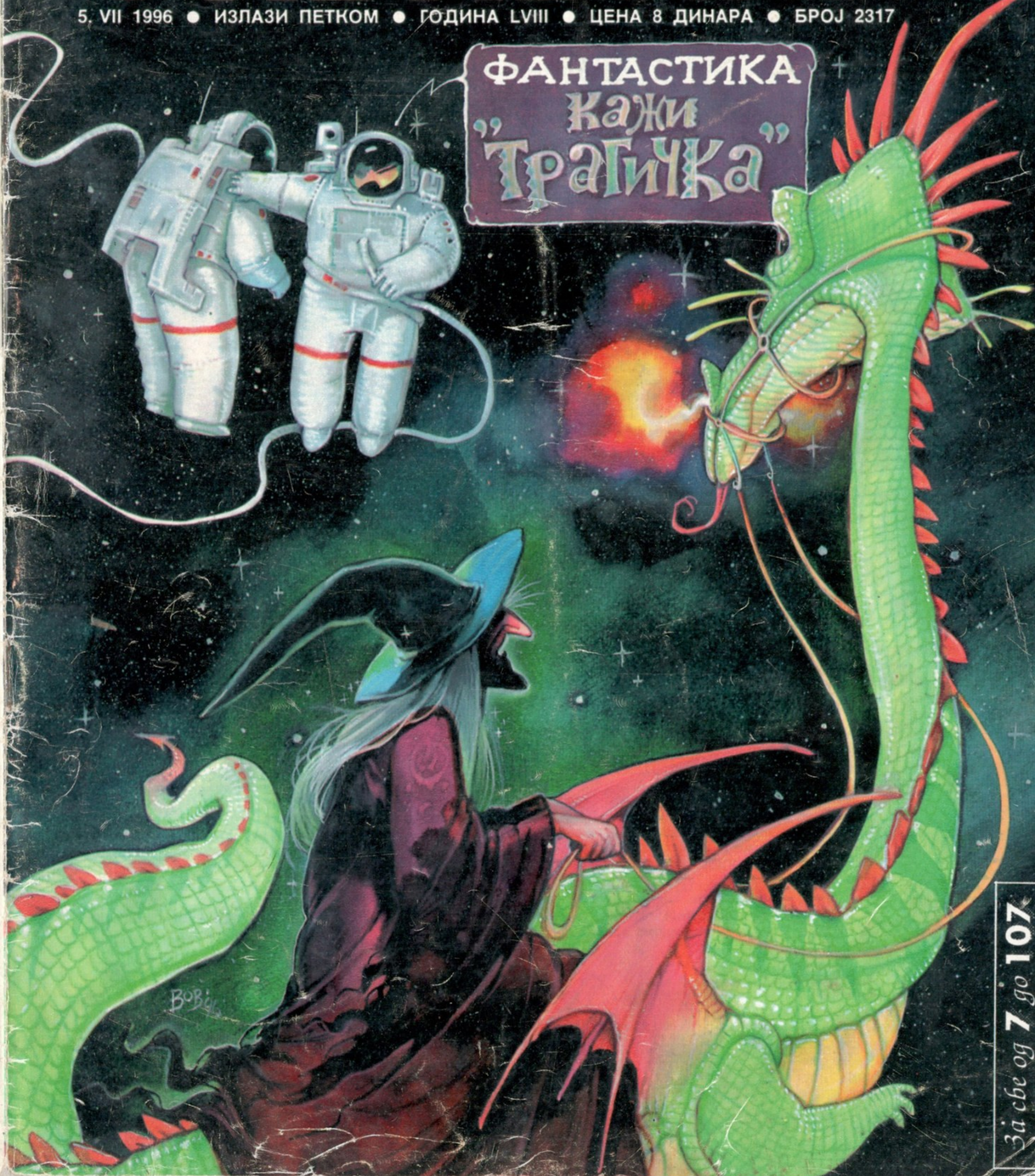
Немачка 5.00 DEM, Швајцарска 5.00 CHF, Шведска
25.00 SEK, Аустрија 40.00 ATS, Словенија 250 SLT, Маке-
донија 70 DEN.

ЗАБАВНИК

5. VII 1996 • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • ГОДИНА LVIII • ЦЕНА 8 ДИНАРА • БРОЈ 2317

ФАНТАСТИКА
Кажи
"Трагичка"

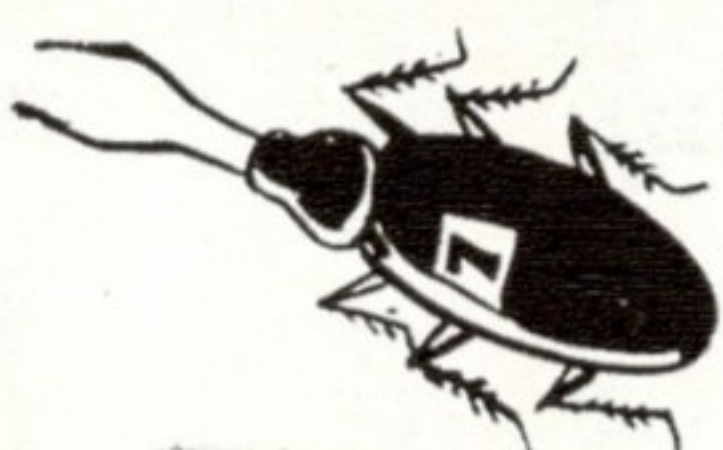
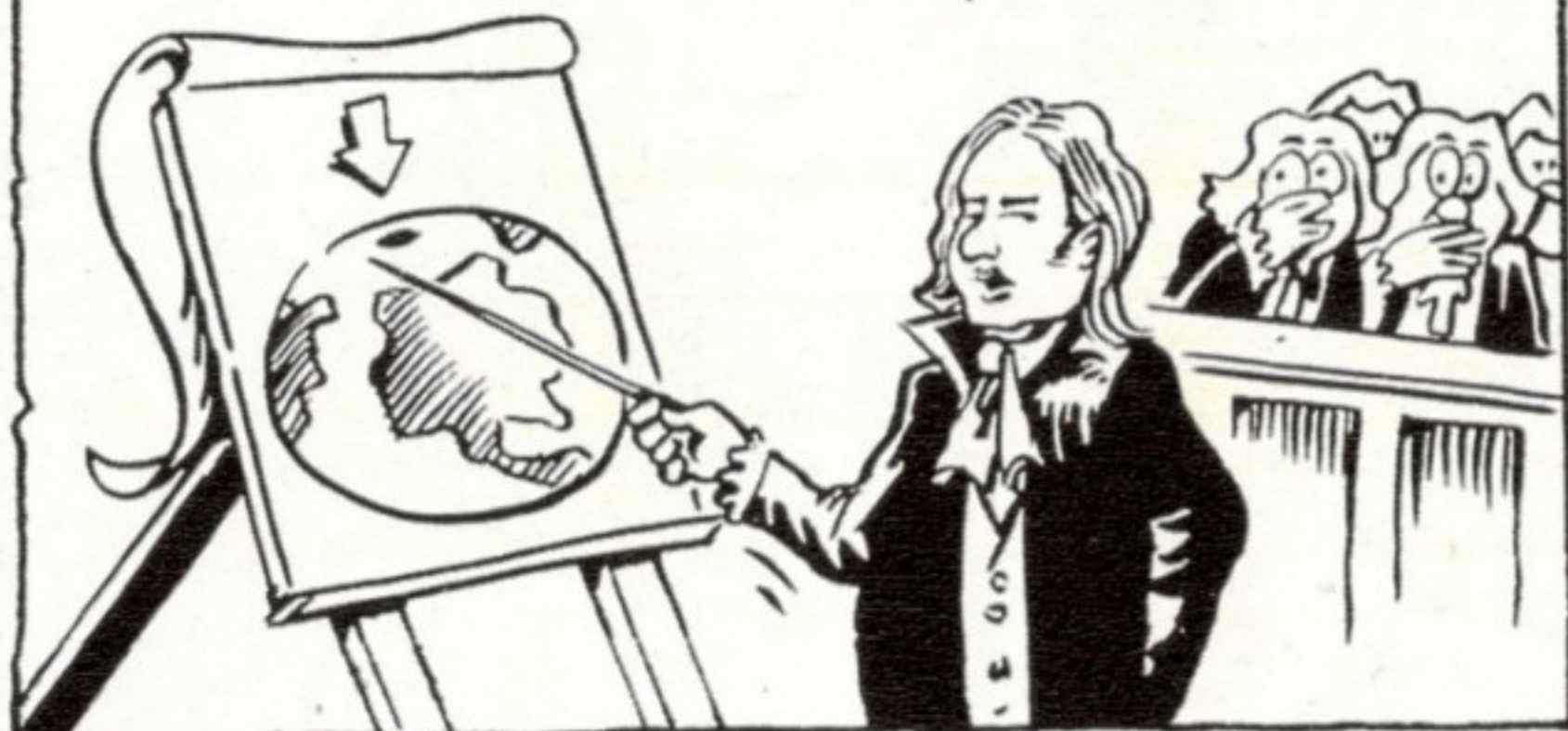
3a cbe og 7 go 107

Фирма

Веровати или не!

Џон Кливс Ситерс

ИЗ СЕНТ ЛУИСА (ДРЖ. МИСУРИ, САД) ПОКУ-
ШАО ЈЕ 1823. ОД ВЛАДЕ ДА ДОБИЈЕ НОВАК
ЗА ПУТОВАЊЕ У СРЕДИШТЕ ЗЕМЉЕ ДО КОГА
БИ СТИГАО КРОЗ РУПЕ У ЛЕДУ НА СЕВЕРНОМ
ПОЛУ.

БУБАШВАБЕ

МОГУ ДА ДОС-
ТИГНУ БРЗИНУ
ОД 22 КМ/Н.

Шван Трозни

НАРЕДИО ЈЕ 1555. ГО-
ДИНЕ ДА СЕ ОСЛЕПЕ
АРХИТЕКТЕ ЦРКВЕ СВ.
ВАСИЛИЈА БЛАЖЕНОГ КА-
КО НИКАДА НЕ БИ МОГЛИ
ДА ИЗГРАДЕ ЛЕПШЕ
ЗДАЊЕ.

БЕРНАРД ШО

ЕНГЛЕСКИ ДРАМСКИ
ПИСАЦ, ТЕСТАМЕНТОМ
ЈЕ ТРАЖИО ДА ЊЕГОВА
ИМОВИНА ПРИПАДНЕ
ОНОМЕ КО СТВОРИ
НОВУ ЕНГЛЕСКУ
АБЕЦЕДУ ОД 40
СЛОВА, УКЉУ-
ЧУЈУКИ 16
САМОГЛАС-
НИКА.

У НЕМАЧКОЈ

СЕ НЕКАД
ВЕРОВАЛО ДА
ОДЕГА ИСТКА-
НА И САШИВЕ-
НА ОД ПРЕБЕ
КОЈУ СУ ИС-
ПРЕЛЕ ДЕВОЈ-
ЧИЦЕ МЛАЂЕ ОД
7 ГОДИНА ЛЕЧИ
ОД АРТРИТИСА
И КОСТОБОЉЕ.

565 ВРСТА СЛАДОЛЕДА

РАЗЛИЧИТИХ
УКУСА, ПА
ЧАК И СА
ПИЛЕТИНОМ,
ПИРИНЧЕМ
И СПАНА-
БЕМ, НА-
ПРАВИО ЈЕ
МАНУЕЛ ОЛИВЕ-
ИРА ИЗ МЕРИДЕ
У ВЕНЕЦУЕЛИ.

ЈЕСТЕ ЛИ ВЕЋ ЧУЛИ ДА...

● ● ● камењем са Кеопсо-
ве велике пирамиде могао
би око целе Француске да
се подигне зид висок десет
метара.

● ● ● плави кит тежак је
око 125 тона, односно, као
1800 људи.

● ● ● женка паука црне
удовице једе свог партнера
после парења. Забележено
је да је црна удовица у ста-
њу да поједе и по 25 мужјака
дневно.

● ● ● док човек има око
седам стотина мишића, гусе-
ница их има преко две хиља-
де.

● ● ● зоолози процењују
да је за последњих четири
стотине година изумрло два-
наест до шеснаест пута ви-
ше животињских врста него
што би био случај да се сав-
ремени човек никада није
појавио на Земљи.

● ● ● топла вода брже се
мрзне од хладне.

● ● ● у Индонезији живи
циновски гуштер, месождер,
дугачак три метра кога зову
комодо змај.

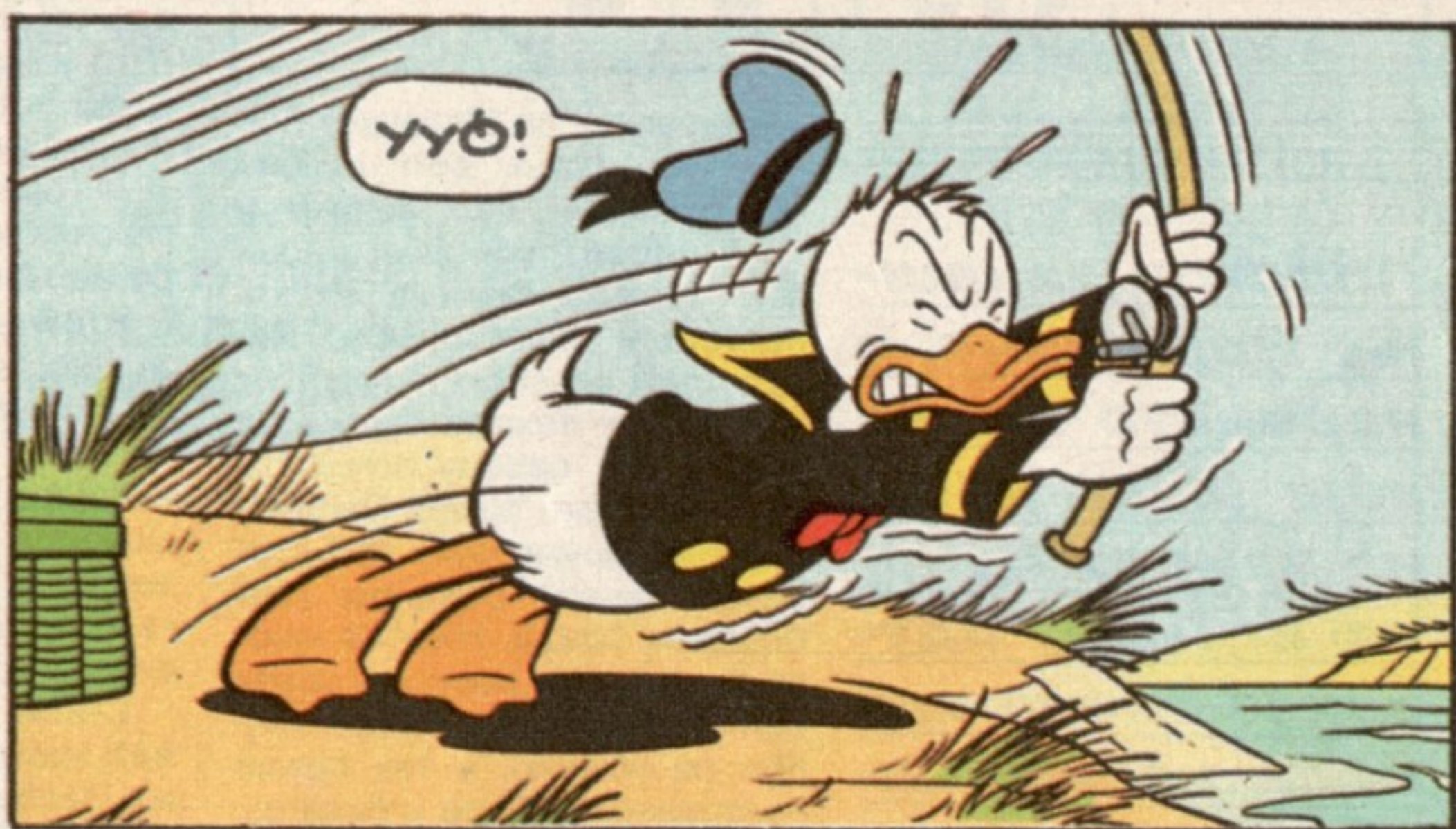
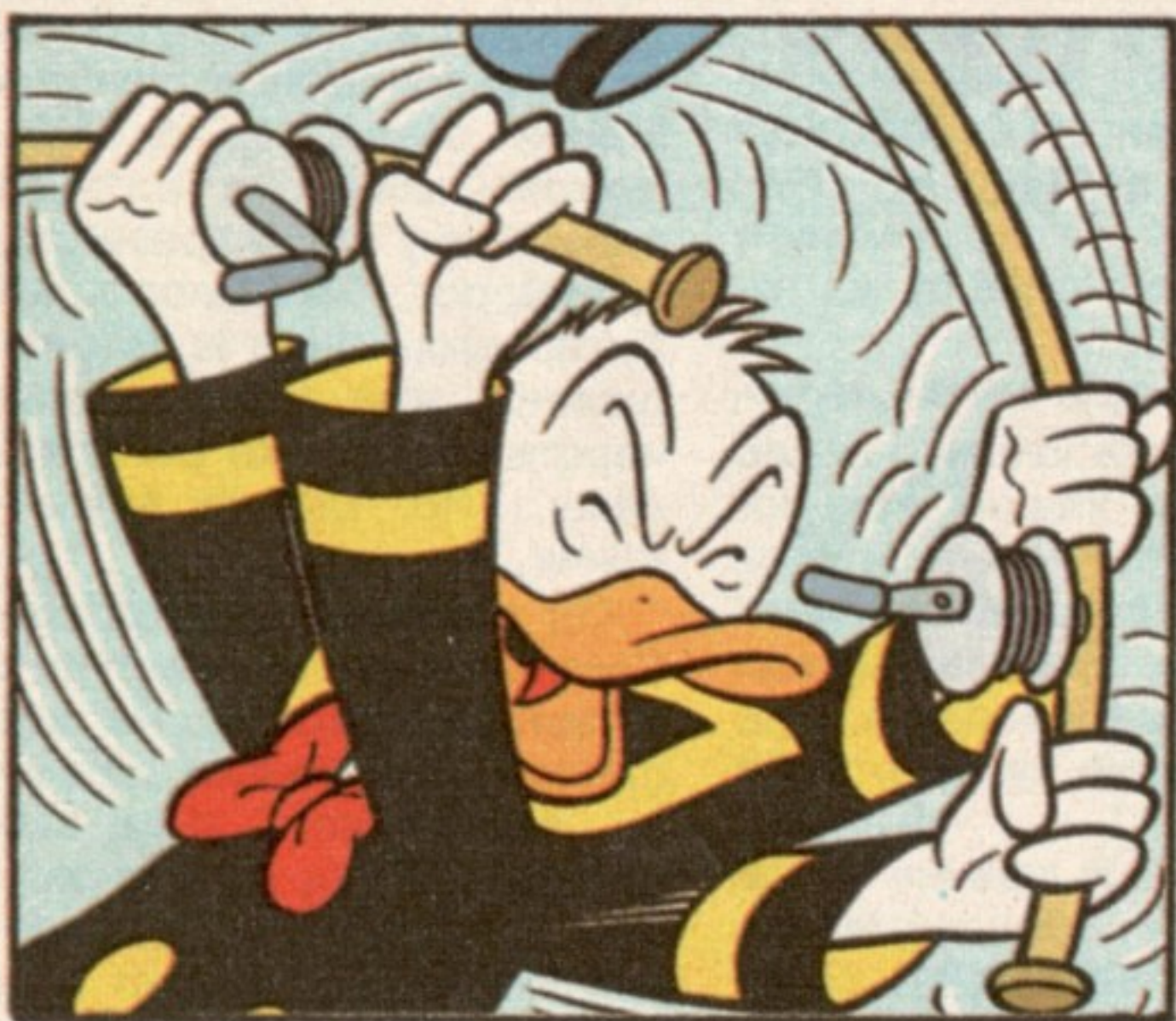
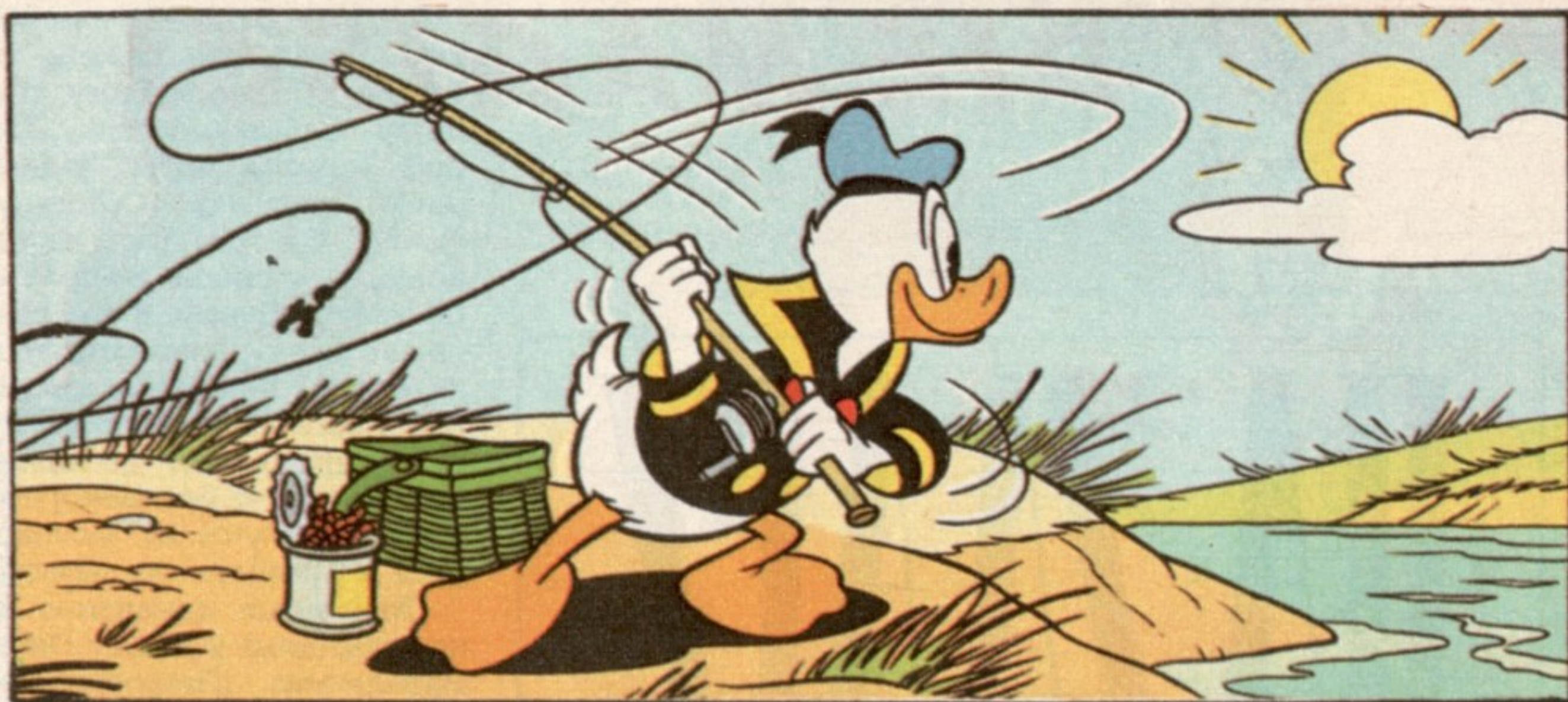
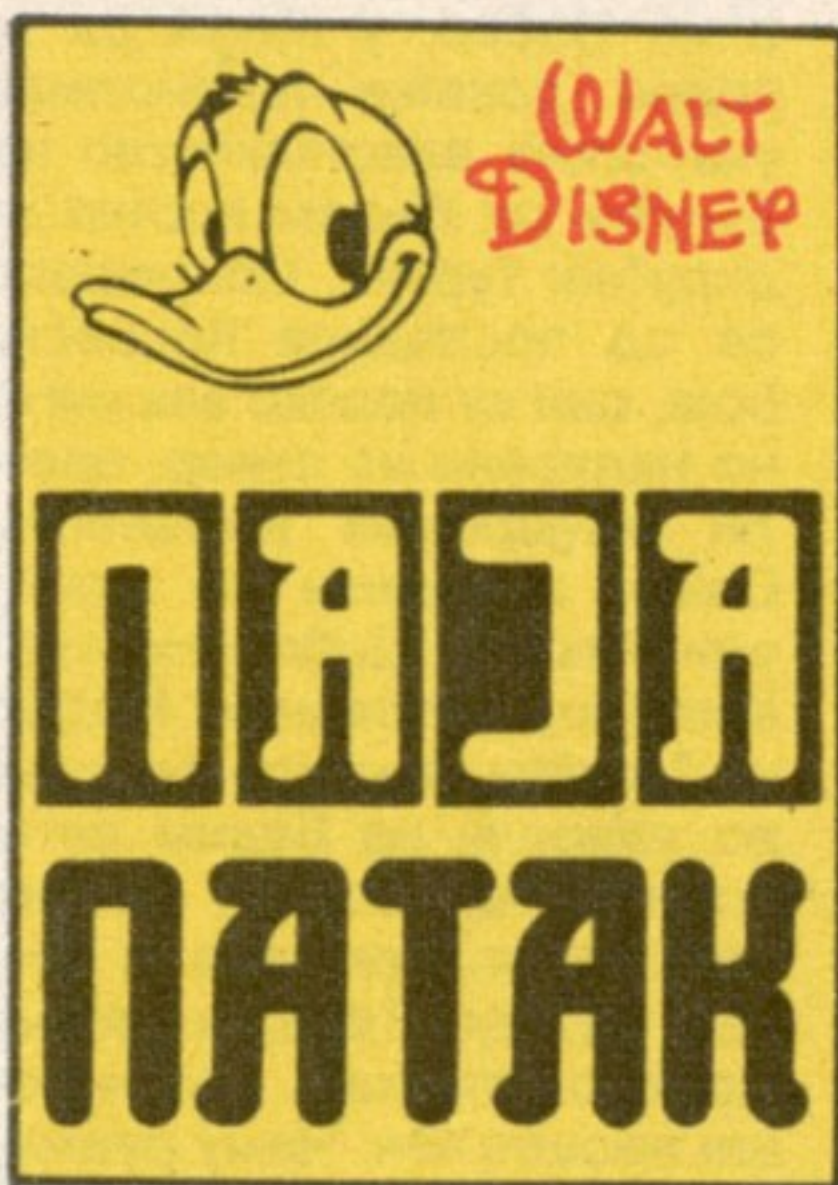
● ● ● астронаути, током
једног свемирског лета, могу
да порасту за око три центи-
метра.

● ● ● у слонову сурлу стаје
6,6 литара воде.

● ● ● чаша од дебелог
стакла лакше ће пући када
се у њу сипа врела вода не-
го чаша од танког.

● ● ● скелети већине пти-
ца лакши су од њиховог пер-
ја.

Прастаре панонске приче

НА УДАРУ

СТРАШНИХ

СИЛА

Простор данашње Војводине, а нарочито Бачке која је смештена између Дунава и Тисе, одувек је био права мала капија народа. То је тако било пре великих сеоба народа, наставило се све до данас, а биће тако, кажу светски видовњаци и пророци, догод је света и века...

Гласник са Мохачког бојног поља већ је био уморан, бар колико и његов ознјени коњ. Можда највише од напетости и неизвесности. Никад краја опасном путу...

У време похода Турака са југа према северу почетком 16. века, тамо према Пешти и Бечу, на друмовима су бесомучно харале осилјене разбојничке банде. Није се много питало шта носиш и којим си послом кренуо на пут. Најпре се убијало, а тек потом претраживало тело и бисаге.

Гласник још није знао да му је страх био оправдан. Док је према Опотју (Опатија, данашњи Апатин) ишао левом обалом Дунава преко Бодрога (место коме се данас заубио сваки траг) и Бачмонштора (данас Бачки Моноштор) да извести о исходу битке, његови парњаци гласове су носили другим путевима. Онај који је од Мохача ишао десном страном Дунава према будућем Осеку (данас Осијек) старим римским шанцем и путем, још се добро држао, али је трећи гласоноша, што се запутио средином Бачбодрошке жупаније (вармеђе), заувек завршио са ширењем званичних аброва.

А обавио је велик посао. За два дана, прешавши код Мохача Дунав, све бежећи од Турака, обишао је Бајку, Шоботку (Соботку, Зоботку, Марија Терезија полис, једном речју данашњу Суботицу), Сенту... Од тока Тисе се одвојио, па је средином простора између Дунава и ове реке пошао ка југу, према стратешки важној територији данашњег Новог Сада. На пола пута, ту негде код данашњег Србобрана, на безименој пустари издигнутој из мочваре упао је у разбојничку заседу...

Становници донедавно јаког утврђења у расулу Петри Варадинума (Петроварадин) сазнаће о великом и пресудном поразу мађарске војске знатно касније, и то од турских телала. Мртво тело гласоноше никада неће бити нађено, а у насталом хаосу ни тражено по бескрајним мочварама...

Добро познајући стање на друмовима, али и свестан тога да важне вести по сваку цену морају да стигну на одредиште, поглавари и војсковође истовремено су, и увек различитим правцима, слали по неколико гласника до једног или више циљева. Ако се сви пробију, добро је, али ретко: Понеко је најчешће пролазио. Није било веће среће за двојицу када се, и ако се, сретну на одредишту. Што кажу, од вишка не боли глава – осим ако вести које носиш нису добре.

А ове које је поменути гласник носио биле су да горе не могу бити.

У предвечерје тог 30. августа 1526. већ је увелико почео да се осећа хладни дах мохољског лета. Влага која је избијала из земље и околних мочвара још више је уносила зебњу у срце коњаника. Ако га ноћ затекне на путу, неће осванути.

Стићи ће! У даљини су се већ назирали обриси утврђења Цоборсентмихаља, будућег Сомбора...

Старе Лале и њихове невоље

Тамо, десно од Апатина на приложеној Лацијусовој карти, баш тамо где су нацртане две овце – јер угарске војне уходе нису дознале да се ту налази обновљено утврђење Цоборсентмихаљ – смештена је јака јединица турске војске. Ојачана је Србима војницима које су Турци називали мартолозима (по неким, мартолозима). Шанац је ископан, а зграде подигнуте још 1478. године.

Тачније, најпре је подигнут каштел по одобрењу мађарског краља Матије Корвина, а

тек потом је племенита породица Цобор, у жељи да нападнo докаже патриотизам, учврстила властелинство као будући јак бедем против надирућих Турака. Опоравивши се од последица Косовског боја, они су полако али сигурно надирали на север, претећи мађарском краљевству. Само, заобишли су Цоборсентмихаљ (Цоборски свети Михајло), победили Мађаре на Мохачу, вратили се, поново ударили на Будим петнаест година касније, па онда опет на југ. Тек када је 1541. пао Будим, Турци освојише Цоборсентмихаљ. Мање-више неоштећен. Чему рушење када све већ постоји. Треба само мало доградити. Евлија Челеби ту, век касније, затиче седам џамија, 200 радњи и радионица, турско купатило, механу... Турци су од почетка место звали Сомбор.

А Цобори? Због чега такви ватрени изливи патриотизма? Мутна посла. Један од њих, извесни Јован Цобор 1403. се превари, поведе за побуњеницима, па поста противник ондашњег краља Сигисмунда. Паде завера, Цоборима је заплена имовина, али деси се некакво помиловање... За сваки случај, преподобни Цобори од Ватикана су тражили, и добили, папску булу којом се 1479. на њиховом поседу одобрава подизање доминиканског манастира. Наводно, једини разлог за одбијање њихове молбе за изградњу пирамиде у славу пресветлог, премудрог, боголиког краља Сигисмунда било је то што у равници није било довољно чврсте грађе. Ако бећари не лажу... Но, све то друга је прича.

Од петог до деветог века Словенска племена већ су се углавном сместила на нова станишта и започела седелачки начин живота. И не само то. Прилично брзо установила су некакву своју хијерархију и какву-такву повезаност и лави надзор расутог живља, као заматак будућих држава.

Невоља је била са Аварима. То ратничко и сточарско племе успешно се наметнуло у односу на словенска.

Ондашња „насеља“ имала су од три до пет породица, да кажемо домаћинства, и тако је остало следећих скоро хиљаду година. Већим „насељима“ сматрала су се она која су имала 10 или 15 фамилија на окупу. Она су се, чим су измишљене географске карте, уписивала у њих.

Та „власт“ и „господарење“ Авара над Словенима старим Лалама углавном се састојала од редовних пљачки и отимачина стоке и хране (о же-

нама ништа не знамо) од малих, расутих група наше челади. Неповезани, Словени се нису довољно успешно бранили. Помирили су се са судбином, па су се Авари, којих такође није било богзна колико, шепурили и хвалисали унаоколо Лангобардима, Гепидима и осталим племенима.

Довољно је рећи само то да је околна, углавном мочварна земља, била тако слабо насељена да је презриво називана „аварском пустињом“ (Deserta Avarorum). Словене нико није ни помињао.

Биће да су се аварске и словенске вође брзо нагодиле. Словени су вероватно рекли:

– Добро, плачкајте, али не убијајте, ако за Перуна милога знате!

Авари су одговорили:

– Добро!

Повремено би се скупило њих по десетак у банде, па су обилазили терен. А када би их у толиком броју видели на једном месту, словенски земљорадници давали су им део имања. Авари их, да би и следећи пут имали по шта да до-

ђу, нису убијали и погодба је трајала. Да су постојали дуван и кафа, вероватно би по коју завии, а по коју заједно сркнули.

Ваља орати и сејати

Али, када су Франци срушили аварски каганат ту негде крајем 8. и почетком 9. века, настала је паника.

Растурише их, најурише и – оста празан простор. Ако не рачунамо Словене.

Јесте, пустиња је пустиња, али и то је некакав животни простор, што у државном и политичком смислу значи – територија. А моћ царства, ма ког и ма када то било, мери се територијама, па биле оне и пустиње. Колико је то ваљано, нећемо о томе, али тако је.

Са једне стране у словенски животни простор упали су Франци, а са друге бануше однекуд Бугари који су кренули у свој Drang nach Westen (продор на запад), за разлику од Франака и Германа чији је сан одувек био Drang nach Osten (продор на исток) јер се они, је ли, налазе на запа-

ду. Бугари су своју државу ширили са истока на запад.

Сви су нешто жустро ширили, једино су старе Лале хтеле да остану ту где су.

– Та, полако! – рекли су Словени између Дунава и Тисе који су већ постали Лале, а да то још нису знали. – Полако, куд сте наврли, госино вам тана! Има бостана за све!

Само, кажи ти то, бајо, у лице једном Бугарину или Франку!

На страну што те неће разумети, то је најмања невоља. Тадашњи Бугари и Франци нису баш пријатно изгледали.

Ваљало је Лалама на страшну месту опстојати.

Књиге староставне кажу да су Бугари неколико пута покушавали да потпуно сатру Словене у Панонији, но, ови су били толико раштркани по мочварама да су на крају дигли руке од ђорава посла. Нарочито гадан сукоб одиграо се 827. године код ушћа Драве у Дунав. Послао братко бродове уз Дунав и Драву и, како каже књига, огњем и мачем пустошио Словене, те, протеравши њихове вође, по-

ставио бугарске управитеље. А и чије би...

Тек сада је настала лудница.

Мало, мало, па би се на тој међи кошкале ове две силе. За све то време са југа је помало „кључала“ трећа – Византија. Ето ти ће час посла на Дунаву и Сави.

Јест' да то данас није лако, али није потпуно немогуће, захваљујући помало бизарним изворима, одредити где је била граница царства.

Докле су Франци стигли у походу на исток, то нико тачно не зна. Извесно је да су се неки од њих попели на Фрушку гору. Очигледно су још тада Франци исказали таленат за алпске дисциплине, само није им баш неки подухват. Историчари за доказ узимају документа у којима се првим називом Фрушке горе сматра Франкохорион. Добро.

За Бугаре знамо да су прешли Тису у походу на запад јер, из неких тајанствених разлога, овдашњи свет сачувао је и угланцао надгробне споменике са записима из оног времена. Веровали или не, и данас су добро очувани. На њима стоји да се ту и тамо покоји бугарски племенски вођа – није битно који – удавио прелазећи ову неукротиву, дивљу, моћну, готово несавадливу реку. Они који су макар једном у животу видели ову равничарску реку „одмах ће препознати“ Тису. Пре ће бити да ове јуначке поглавице нису знале да пливају.

Окрени – обрни, крајем 9. века, целим Сремом, великим делом Баната и мањим делом данашње Бачке владали су Бугари. Остатак према западу држали су Франци.

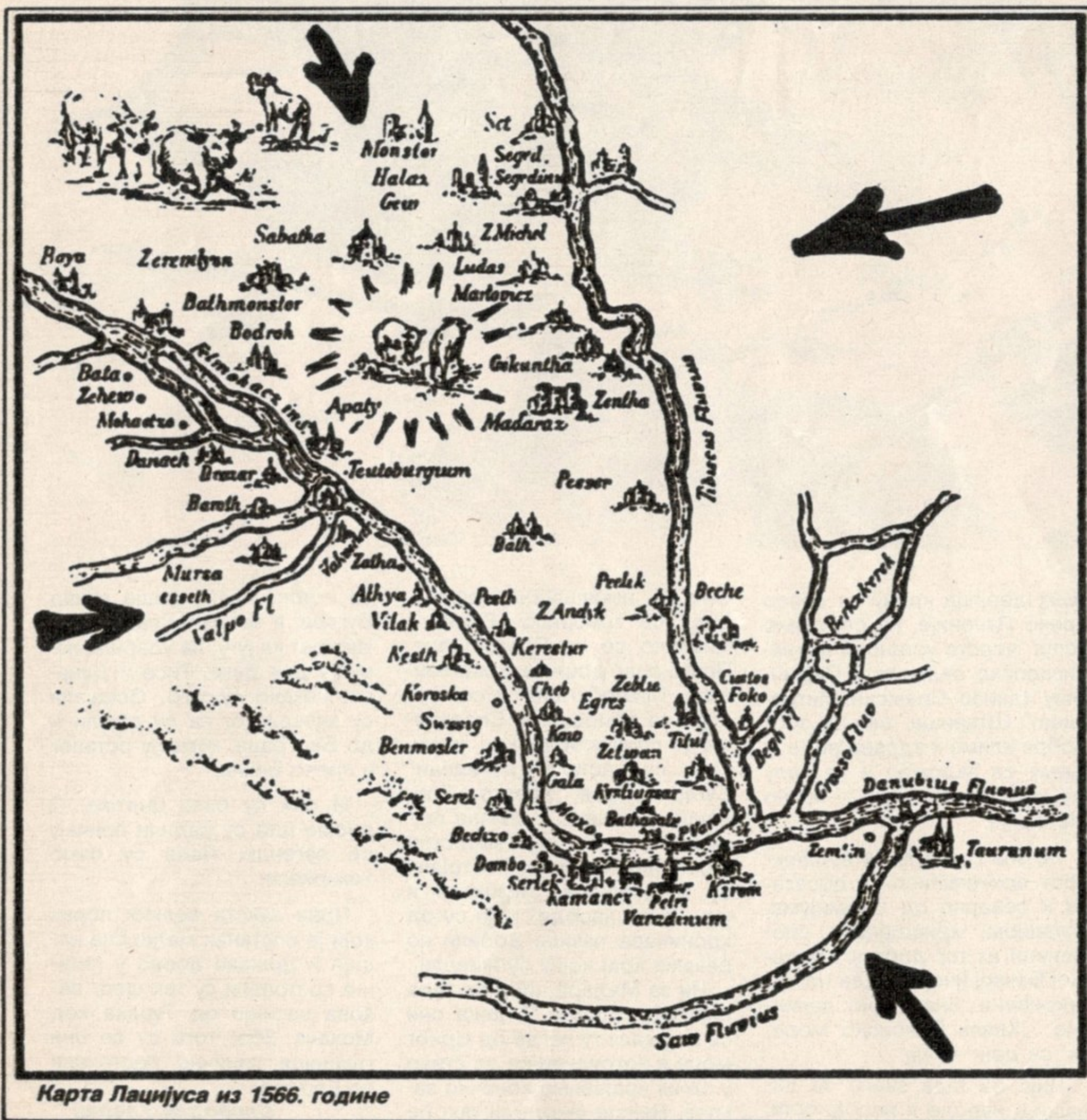
Када су отишли Авари а дошли Франци, Словени – старе Лале – рекли су: – Па, експрес отиш'о Turkey, дош'о Franco. Шта да се ради, ваља орати и сејати.

И стварно, ништа се није променило. Користећи дотадашње, у пракси потврђене а малопре описане, аварске методе за убирање пореза, Франци су узимали своје. Само, шта сада? Које ли се приклонити царству?

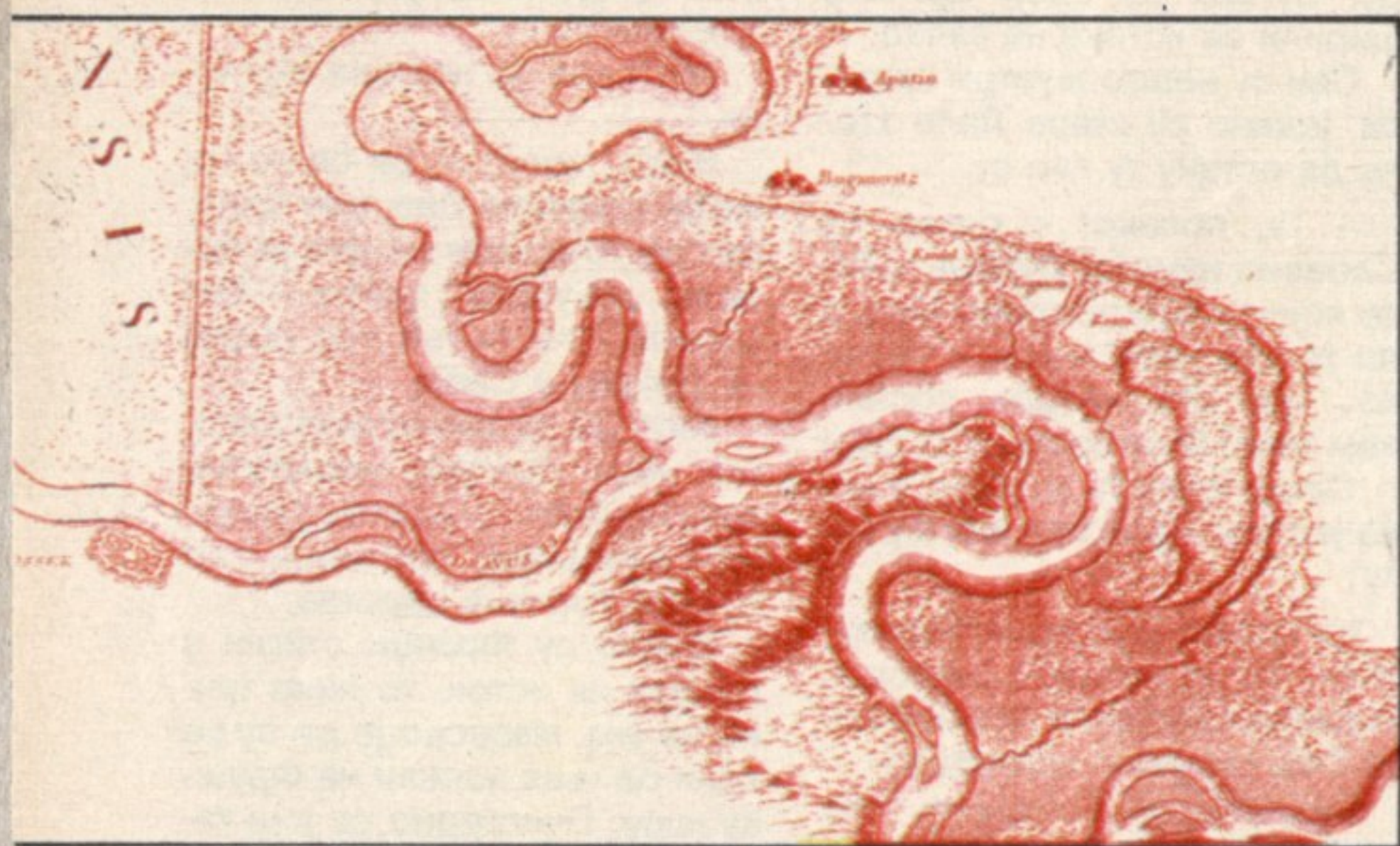
Трећи за преферанс

Невиђени хаос настао је када се пробудила Византија, до тада готово дремљива, незаинтересована за ову баруштину северно од Саве и Дунава. Свима који су пролазили крајевима данашње Војводине није промакло да је тлс плодно, али је, брате, билс „малчице превише наводњено“.

У мрачне и тихе мочваре

Карта Лацијуса из 1566. године

Стари римски шанац и пут били су темељи данашње важне саобраћајнице (1700–1726; Марсиљијева карта „*Danubius Pannonico mysicus, hgae*“)

Илустровао Бобан Савић

ретко се залазило. Заобилазиле су се нашироко јер су се шириле гласине како у њима, поред комараца, живог блата и разбојника, има и аждаја и других тајанствених створења.

Када је видела да се тако велике и моћне комшијске државе као што су Бугарска и Франачка отимају за ову мочвару у којој, без обзира на невоље, Стари Словени, прапреси Лала, из неког разлога по сваку цену желе да остану, а нафта још није нађена, Византија се запитала:

– Зашто?

Миц по миц, тек – великоморавски кнез Растислав 862. позове Константина и Методија да просвете Словене.

Њих двојица крену на север преко Паноније, па се, онако успут, чврсто установи архиепископско седиште у Сирмијуму (данас Сремска Митровица). Штавише, ваљда због добре климе и здраве воде, у њему се задржао и на челу му једно време био – лично Методије.

Не зна се да ли је надлежност архиепископије досезала и северно од Сирмијума. Углавном, хришћански споменици из тог доба у данашњој Бачкој нису никада (још?) откривени. Знате оно лалинско: „Хвали Панонско море, ал' се држ' краја“...

Није се тада знало за данашње народе и народности.

Они су измишљени касније. Када се говорило „Бугари“, мислило се на Протобугаре. Примивши доцније хришћанство, Протобугари су се стопили са тамошњим Словенима и преузели њихов језик. Тако су настали „данашњи“ Бугари. Србе, Хрвате, Словенце, Словаке и сличне појмове нико још није користио јер их није ни било. Постојали су Морављани, Тимочани и још неки „народи“ који су од хроничара називе добили по рекама крај којих су живели.

Ни за Мађаре нико до тада није чуо. Крајем 9. века они су дојавили ту негде од Црног мора и потрудили се да ствар у овим крајевима коначно замуте. Најпре су стигли такође

са истока, мало више изнад Бугара, а затим су направили заокрет ка југу, па ударили између две реке, Тисе и Дунава, некако одозго. Освајали су муњевито, па су стигли и до Београда, између осталог и преко Бачке.

И они су били цвећке. О ономе шта су радили причају се легенде. Лале су само жмиркале.

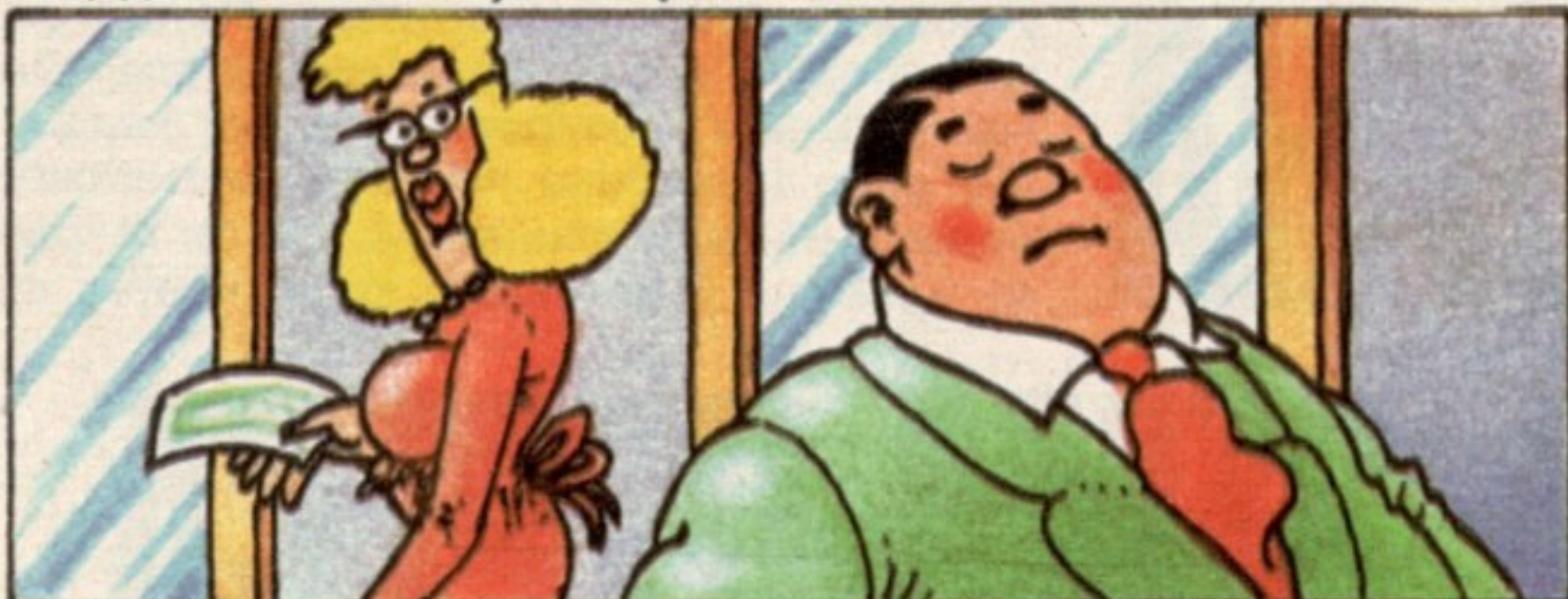
Први заиста велики пораз који је опстанак мађарске нације и државе довео у питање претрпели су тек шест векова касније од Турака код Мохача. Због тога су се они гласници панично растрчали по Европи.

Слободан Ударац

МА ШТА КАЖЕШ

НЕВЕРНЕ ТОМЕ

Једно осигуравајуће друштво отворило је децембра 1981. своју филијалу у Мелбурну. Зарад што боље рекламе, две лепе девојке стајале

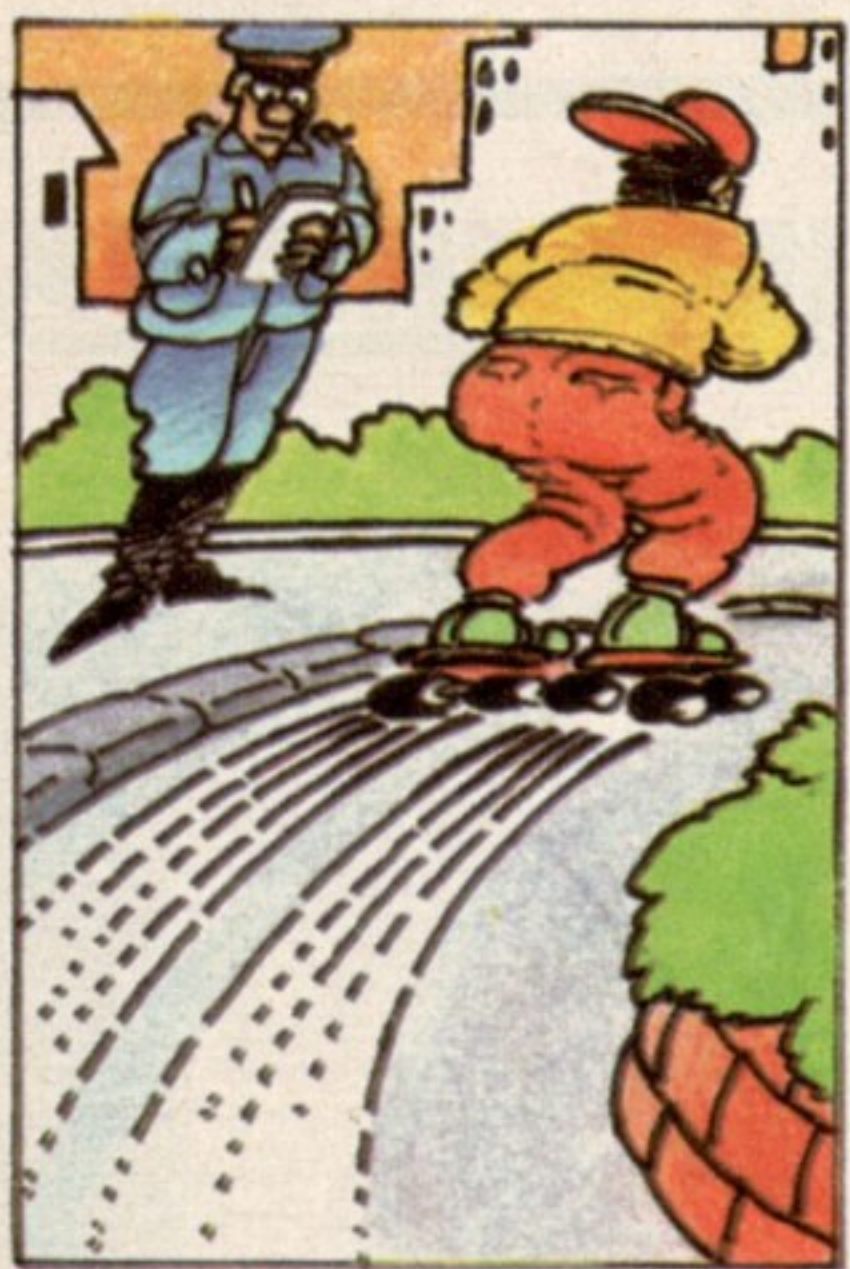
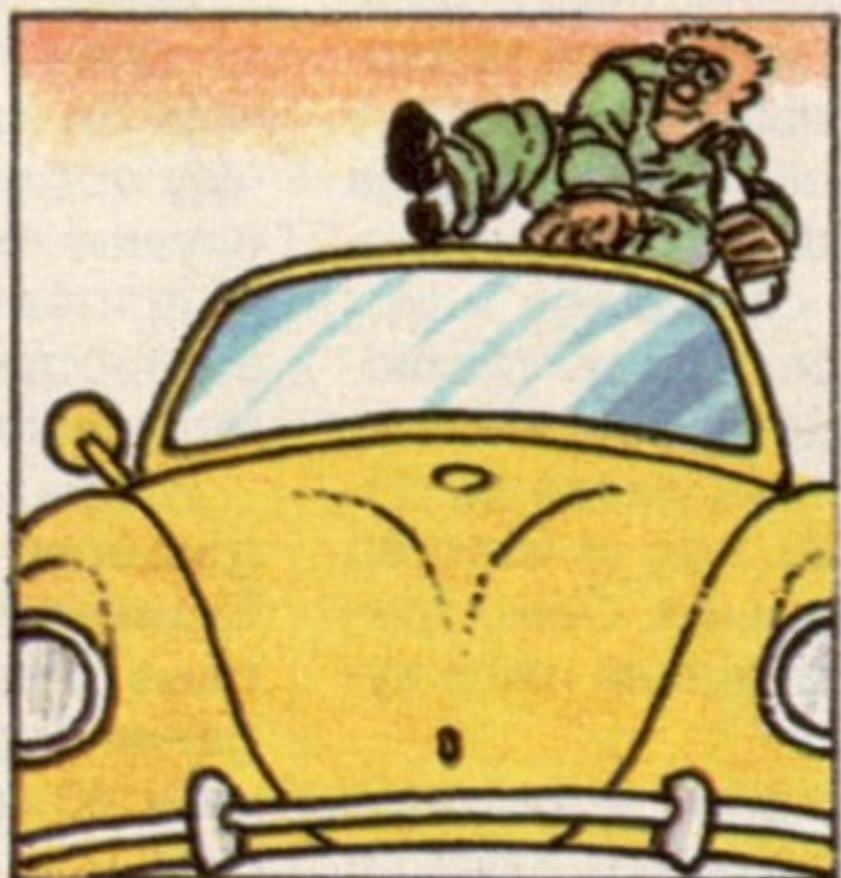
су испред зграде и нудиле пролазницима ваучере на суму од пет долара. Све што су примаоци морали да ураде

било је да депонују ваучер на свој новоотворени рачун, с тим што су, уколико су желели, могли да одмах, у готовини, подигну поменутих пет долара. Седамдесет пет одсто оних којима су девојке при-

шле одбило је да прими ваучере. Зашто? Нису могли да верују да им неко даје нешто за ништа. ■

САМО НАПРЕД!

Полиција у Квебеку, Канада, ухапсила је у фебруару 1983. једног пијанца зато што је ходао улицом – у правој линији. И ништа у томе није могло да га спречи, чак ни један паркирани полицијски ауто. Закорачио је на хаубу, продужио преко крова кола, па на пртљажник, скочио на плочник и наставио – право, ко под конач према својој кући. ■

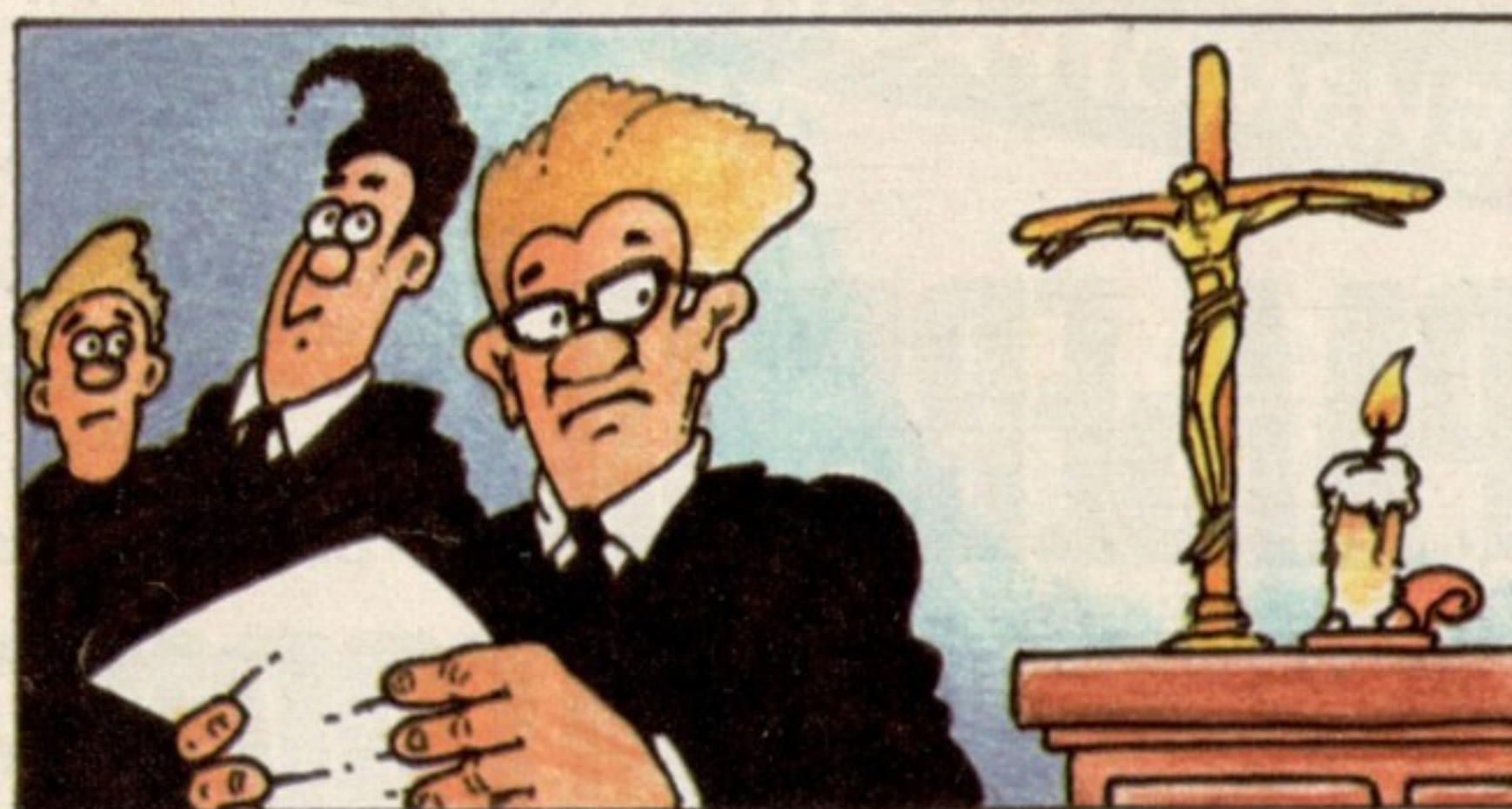

НЕСАВЕСНИ ВОЗАЧ

Један двадесетогодишњи Швеђанин уградио је мотор косачице за траву на своје ролшуре и јурцао на њима по Малмеу брзим од тридесетак километара. Осуђен је на новчану казну зато што није имао положен возачки испит за мотоцикле. ■

ЂАВО НЕ БИРА...

Многи, нажалост, нису одолели искушењу да прекрше закон. Тако је, у септембру 1981. године, Џек Хенбери из америчког града Атланте ухапшен зато што је починио крађу у једној робној кући. Кад су га у полицијској станици упитали шта је по занимању, одговорио је: – Управник савезне казнионице. ■

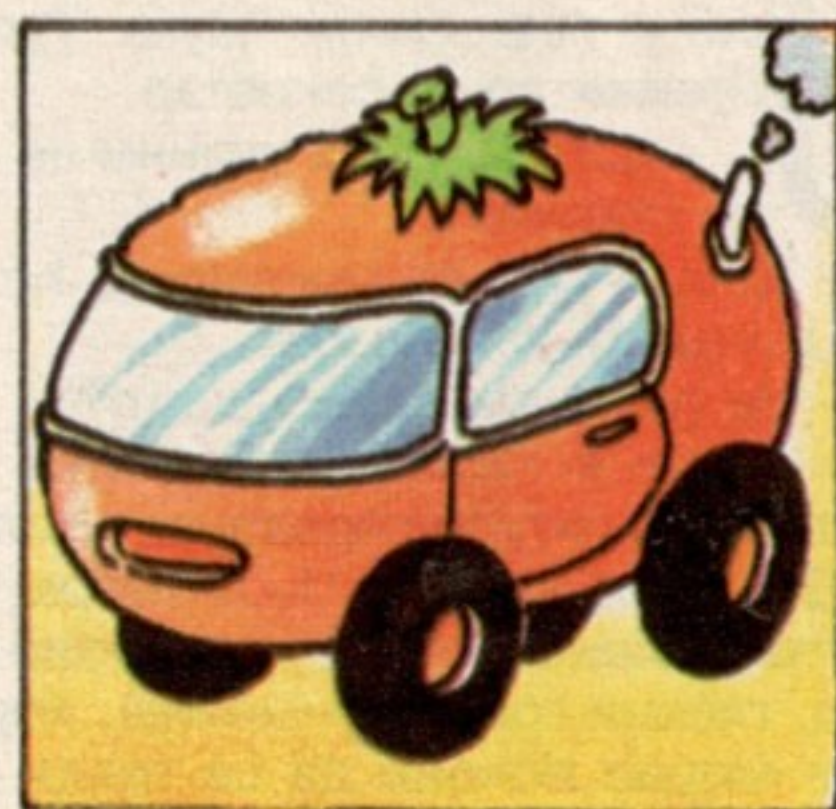
ШТО ЈЕ СИГУРНО – СИГУРНО ЈЕ

Кад је Ернест Дигвид, особањак из енглеског града Портсмута, умро 1977. године, испоставило се да је тестаментом одредио да сви приходи од његових улагања, вредних око 350.000 фунти, буду исплаћени Исусу Христу уколико се овај појави на Земљи пре 2000. године. Исус ће, да би добио новац, мора-

ти, наравно, да докаже свој идентитет, мада није било наведено како. Неколико година касније, 1981, два преваранта покушала су да се докопају наследства, али безуспешно. У међувремену, надлежни суд доделио је сву Дигвидову имовину тројци покојникових даљих рођака, уз препоруку да се обезбеде полисом осигурања – за случај да се прави Исус ипак појави! ■

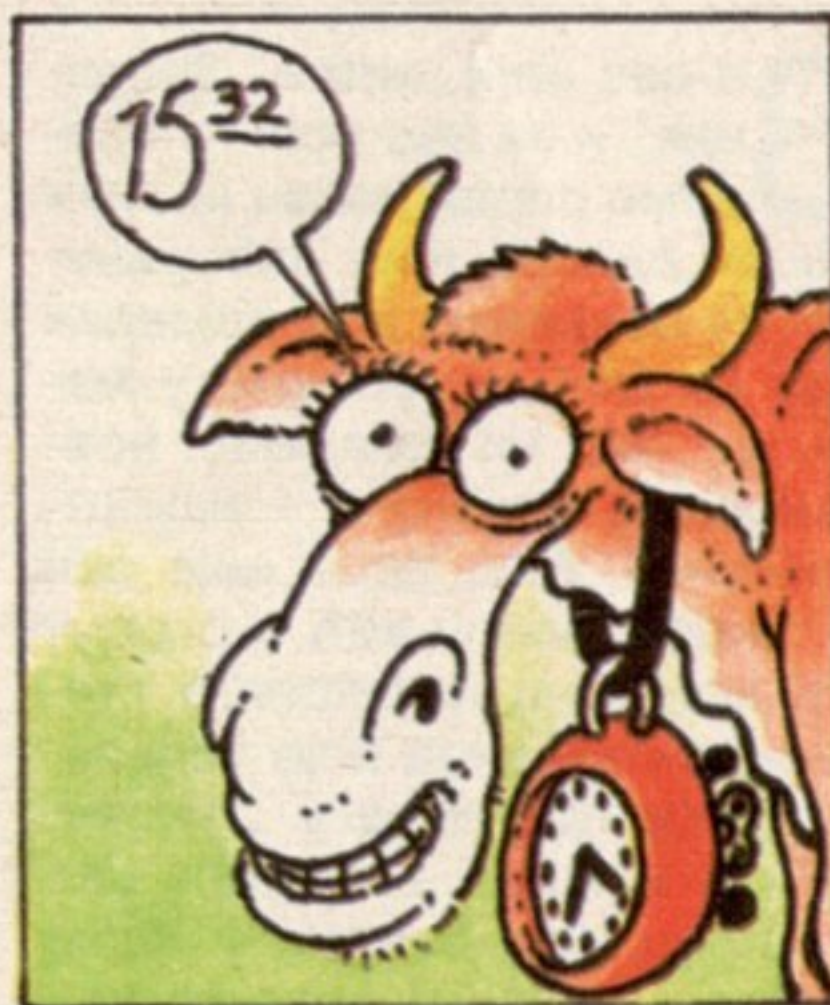
ПРОНАЛАЗАЧИ

Једна јапанска аутомобилска компанија обзнанила је 1982. године да је, после темељно обављених истраживања, пронашла замену за бензин: уље од мандарина. Једини недостатак, стајало је у објашњењу, састојао се у томе што је било потребно 11.000 мандарина да се добије један литар горива. ■

У ЗАО ЧАС

Кристофер Берд из Манчестера, у Великој Британији, изабрао је у фебруару 1982. погрешно време, а богами и место, да обије пртљажник једног аутомобила у намери да украде резервни точак. Два полицајца седела су у колима, невидљиви због замагљених прозора. ■

МУУУ... ОГЛАСИ СЕ ЧАСОВНИК

У знак захвалности индустрији говеђег меса, градски оци из Поинт Рејса, сточарске области Калифорније, донели су у јануару 1986. одлуку да се преправи градски јавни часовник. Сада он, по истеку сваког сата, муче уместо да звони. ■

ЖИВИ
СЕЙЗМОГРАФИ

КРАЉЕВСКА

То се никад
раније није
догодило:

наш пас

је скочио, зубима згра-
био нашу кћеркицу за
спаваћницу и јурнуо
према вратима. Отр-
чао сам по пушку

Једног дана група старца појавила се у Академији наука Туркменије. Примео их је секретар.

– Шта могу да учиним за вас, часне старине?

– Дошли смо да кажемо да ће се ускоро догодити земљотрес.

– Не разумем... Како знате?

– Змије и гуштери напустили су своје рупе. То је сигуран предзнак земљотреса.

Два дана касније, 5. октобра 1948, катастрофалан земљотрес разорио је Ашхабад, главни град Туркменије, који је касније морао поново да се гради из темеља.

Други случај који се односи на исто време описао је новинар Василиј Пешков.

„Путовао сам возом и, као што обично бива, ступио у разговор с једним својим сапутником. Причајући о својој породици извадио је неколико фотографија. На једној од њих видео се леп, снажан пас вучјак. – Овај пас ми је драг као да ми је нај-

ЈАГОРЧЕВИНА

– ЦВЕТ ЗЕМЉОТРЕСА

ближи рођак – рекао ми је. – Моја жена и ја живели смо и радили у Ашхабаду. Увече пред земљотрес вратили смо се кући прилично касно, али нисмо одмах отишли на спавање. Ја сам прелиставао неке своје забелешке, а жена је седела за столом и читала. Наша кћеркица спавала је у свом креветићу. Наједном, а то се раније никад није догодило, наш пас је скочио, зубима зграбио дете за спаваћницу и јурнуо према вратима. Побеснео је, помислио сам и потрчао по пушку. Моја жена је отворила врата (касније није умела да објасни зашто је то учинила), пас је излетео у двориште, нас двоје за њим. Само тренутак касније иза нас се срушила наша кућа.”

Једна жена која је радила у фабрици стакла у Ашхабаду испричала је како се њен шпиц понашао уочи земљотреса. Један сат пре катастрофе пас је постао узнемирен и пробудио је своју газдарицу која је била заспала на затвореној тераси.

Најпре је цвилео, онда јој је лизао образе и покушавао да је извуче из постеље. Помисливши да се неко мота око куће, уста-ла је и пустила пса напоље. Шпиц је јурнуо на улицу али се одмах вратио, дограбио је за руб хаљине и одвукао је из куће. Тек што је ступила на улицу – земља се затресла.

Осетљивије од људи

Животиње увек показују наглу промену у понашању пре земљотреса. Потрес не проузрокује само подрхтавање тла. Он такође мења температуру у самој Земљиној кори и изазива промене магнетског поља у области епицентра. Да би открио те промене у Земљиној кори, човеку су

потребни многи и разни апарати док их животиње осете помоћу свог сложеног нервног система и чула која су осетљивија од човекових.

Змије су нарочито осетљиве и оне често прве примећују наговештаје несреће која ће наступити. И мада оне не могу да чују подземне звуке, јер немају развијене слушне органе, оне осећају и најслабије подрхтавање земље. У Мексику, где су земљотреси чести, змије које их предосећају уживају нарочиту заштиту људи.

И пред велики земљотрес који је пре тридесет година погодио сибирски град Ташкент примећено је да се многе животиње понашају неуобичајено. Један грађанин Ташкента имао је у свом голубарнику 40 голубова разних врста. Пола минута пре првог подрхтавања земље они су бучно напустили голубарник и, пошто су кратко време летели по мраку, спусти-ли су се, кад се земља за тренутак умирила, на кров. После тога цело јато узлетело

**СВЕ
ВИШЕ
ОПРАНОГ
НОВЦА**

Завас који читате „Забавник“ и за нас који га правимо опран новац је оних десет динара које заборавимо да извадимо из фармерки пре но што их гурнемо у машину... Кад их извадимо, новчаница је опрана и – неупотребљива. Али, овде није реч о таквом новцу већ о огромној количини незаконито стечених новчаница које успевају да се претворе у „законите“, а њихови власници све више дрмају светом у коме живимо... Наиме, према најновијем извештају Међународне групе за финансијске акције (Гафи), коју је 1989. основала група од седам најразвијенијих земаља, сваке године у свету се „опере“ 120 милијарди DEM!!! Најзаслужније за ову количину прљавог новца је огромно повећање кријумчарења и продаја дроге од седамдесетих година до данас.

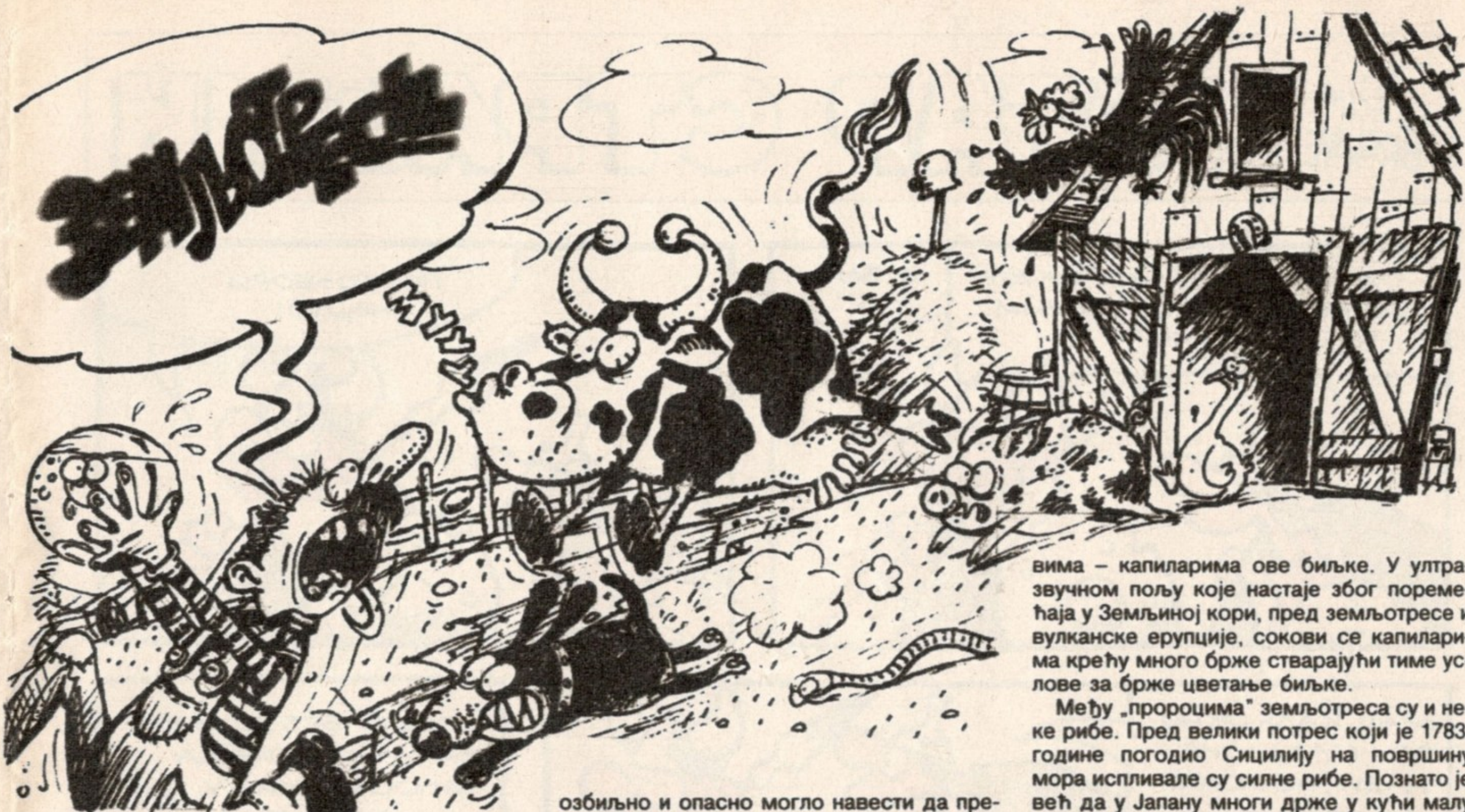
Дрога, пљачке, коцка – раз-

ни су начини незаконитог стицања новца, али онда њихови власници, ма колико богати, имају муку јер тај новац морају да „оперу“ да би га употребили. Значи, морају да га ставе у банку и они то чине или телефонски, ако земља у којој то чине има какав-такав платни промет, или покушавају да га кришом унесу у акти-ташанама, као што сте то видели у филмовима. Да би привукле страни капитал, није важно каквог порекла, неке државе иду на ниже стопе пореза, па су се неке од њих обогатиле управо на тај начин. Кајманска острва у Карипском мору, између Кубе, Јамајке и Хондураса, прави су рај за оне који хоће да сакрију порекло новца и избегну плаћање пореза у својим земљама. Због тога је више пута досад покренута парница против њих, али без успеха. „Упрљале“ су се небројено пута и разне друге банке, али

ПОЛИТИКИ

ЗАБАВНИК

Илустровао Душан Павлић

је с крова непосредно пре сваког новог померања тла.

Земљотреси често претходе вулканским ерупцијама. Постоје веродостојни примери да животиње предосећају такве ерупције. Тако, на пример, за време ерупције вулкана Безимјанији, на Камчатки, марта 1956. није настрадао ниједан медвед – сви су напустили своје јазбине пре земљотреса. У то време, у марту, на хладној Камчатки, сви медведи још су спавали зимским сном и само их је нешто заиста

озбиљно и опасно могло навести да прекину сан и потраже сигурнија места.

Занимљиво је да и неке биљке „предосећају“ вулканске ерупције. Биљка звана краљевска јагорчевина, која расте на острву Јави, цвета само пред земљотрес упозоравајући тако људе на предстојећу опасност. Острвљани је, не без разлога, називају – цвет земљотреса.

Главом о стакло

Дуго је ова особина јаванског цвета била тајна чак и за научнике. Најзад, после дужег проучавања, они су открили да се под утицајем ултразвука појачава брзина кретања течности у веома нежним судо-

вима – капиларима ове биљке. У ултразвучном пољу које настаје због поремећаја у Земљиној кори, пред земљотресе и вулканске ерупције, сокови се капиларима крећу много брже стварајући тиме услове за брже цветање биљке.

Међу „пророцима“ земљотреса су и неке рибе. Пред велики потрес који је 1783. године погодио Сицилију на површину мора испливале су силне рибе. Познато је већ да у Јапану многи држе у кући малу акваријумску рибицу која је осетљивија од већине најосетљивијих сеизмографа. Неколико часова пре земљотреса рибица се узнемири, почиње да плива у круговима и налеће на стаклене зидове акваријума.

Понашање животиња и неке необичне појаве код извесних биљака научници објашњавају њиховом осетљивошћу на промене у електричним и магнетским пољима. Откривање ових тајни природе омогућава човеку да начини све сложене и прецизније уређаје који ће право-времено и с више тачности упозоравати на земљотресе и вулканске ерупције.

К. В.

оне увек имају исти одговор: обавезни су да поштују тајност улога, а друго, није њихов посао да испитују порекло новца. За те послове у уређеним земљама задужене су пореске и финансијске службе које строго проверавају пословање сваког појединца, сваке фирме... За утају пореза иде се на дугогодишњу роби-

ју. Није ли и чувени Ал Капоне, гангстер коме полиција никако није могла да докаже учешће ма у једној пљачки, доспео у затвор због утаје пореза од 50 центи.

Као и стицање, тако је и прање сваког прљавог новца незаконито, а изводи се на најразличитије начине, зависно од тога какви се закони крше. Омиљени начини су да се делић тог прљавог новца уложи у неку хуманитарну фондацију да би она даље служила као одличан параван за обављање основне делатности – криминала.

Крај ове приче врло је тужан: по најновијим подацима објављеним недавно у књизи „Криминал и закон“, групе светски признатих аутора, наводи се да је управо захваљујући прању новца криминал данас постао једна од најважнијих грана светске економије, јача од нафтне индустрије!

Илустровао Растко Ћирић

ПОЛИТИКНИ

ЗАБАВНИК

DIK
BROWNE

ХОГАР СТРАШНИ

ПОЛИТИКИ

ЗАБАВНИК

ПРИНЦИПИЈЕЛНИ ДЕГА

Едгар Дега никако није разумео оне који су кроз уметничко дело гледали продајну вредност. Овај француски импресиониста био је у стању да прекине пријатељство због продате слике, поготово ако је добијена на поклон од аутора.

Он и Огист Реноар припадали су истој групи, били су чак и међу најпознатијим импресионистима, поштовали су се међусобно и посећивали, све док Реноар није продао пастел балерине који је насликао Густав Калевот. Реноар је био извршилац тестаментa овог сликара и колекционара и наследио је тај пастел. Дега је био убеђен да се Реноар није одлучио за ту слику због њене лепоте него због цене, али је прешао преко тога. Међутим, пошто је једном приликом Реноар морао да прода поклоњену слику да би се прехранио, Дега му то никад није опростио.

Слично је прошао и Теодор Дире. Био је присиљен да на аукцији распрода своје слике. Када га је после тога срео његов пријатељ Дега, зачудио се што овај пролази поред њега и не примећује га. Зауставио га је, а Дега је одговорио: „Господин Дире? Па он је умро, распродали су његове слике!“ и наставио својим путем.

НЕ ВАЉА СЕ...

У околини Мојковца верују да не ваља децу тући метлом, неће да расту; да не ваља пришивати дугме док је кошуља на човеку све док не стави сламку у уста. У противном, човек неће знати којим путем да крене; не ваља се љубити преко прага, доћи ће болест у кућу; не ваља звиждати у кући, скупиће се мишеви; не ваља веш сушити кад Сунце зађе, зато што тада зле душе почињу да стварају зло; не ваља згазити на конач различитих боја, зато што су га потуриле зле жене.

КОТОР КОД ТОРА

Некада давно, главно место у Боки био је Рисан, а тамо где је сада Котор био је тор. Кад је Рисан пропао у море, почело је зидање новог града код тора па је зато назван – Котор.

Прича се да је Котор зидао силни цар Стефан, али не ту где је сада него изнад њега у каменитој гори – још се и сад види велика јама, као некаква пећина. Кад је вила видела где је цар Стефан почео да копа град, рекла му је да то не чини зато што у тој врлети нема „ни броду приста ништа ни коњу поигришта“ већ нека га гради даље крај залива. И, цар је послуша.

Кад је све било готово, цар позове силне госте на част. Вилу није позвао, а није рекао ни да све то не би урадио без њене помоћи. И, вила га прекори. Цара је то на-

љутило, па је удари по образу. Осветила се вила: све цареве госте је залудела, а изворе по Котору загадила. Цар ју је молио да му госте избави од лудила и да му очисти макар један извор. Кажу да је и сад, нарочито кад је суша, вода у свим изворима мало слана осим у оном иза јужних градских врата.

ИВАЊДАН И ДЕВОЈКЕ

Прича се да је Ивањдан тако велики празник да Сунце на небу од страха три пута стане. Понегде по Србији девојке на Ивањдан напуне лонац земљом, посеју неколико зрна пшенице, па кад дође Петровдан гледају како је исклијала: ако су клице савијене као прстен, онда кажу да ће се те године удати. Неке пробају да сазнају то исто на овај начин: уочи Ивањдана ставе беланце у чашу воде, оставе да преноћи под стрехом, па ујутро гледају каквог је облика беланце.

ЛЕГЕНДА О ТАБАНУ

Кад су се ђаволи одвојили од Бога и побегли на Земљу, однели су и Сунце. Баволски цар набио га је на копље и носио на рамену, па се Земља уплашила да ће изгорети. Бог је зато послао на Земљу светог Аранђела да од ђавола узме Сунце и врати га на небо.

Да би надмудрио ђавољег цара, Аранђел се удружио са њим. Једног дана шетали су уз море и почели да се купају. Баволски цар забио је у земљу копље са Сунцем и скочио у воду. Аранђел му предложи да зароне, па ко може дубље, и ђаво пристаде. Кад је на њега дошао ред, посумњао је да би Аранђел могао да му узме Сунце. Како плућу на Земљу, од тога постаде сврака коју он постави да му чува Сунце. Чим је ђаво заронио, Аранђел је прекрстио море, на њему се направио лед, заробио ђавола и узео Сунце. А кад је сврака видела да Аранђел хоће са Сунцем да побегне Богу, почела је толико да виче да ју је и ђаво на дну мора чуо. Каменом је разбио лед, па пожurio за Аранђелом. Баш кад је светац једном ногом крочио ка Богу, ђаво га ухвати за табан друге ноге и откину му парче меса.

Онако рањен, Аранђел се потужио Богу, а Бог је, да би га утешио, наредио да сви људи на табану имају малу удолину. И тако је остало до данас.

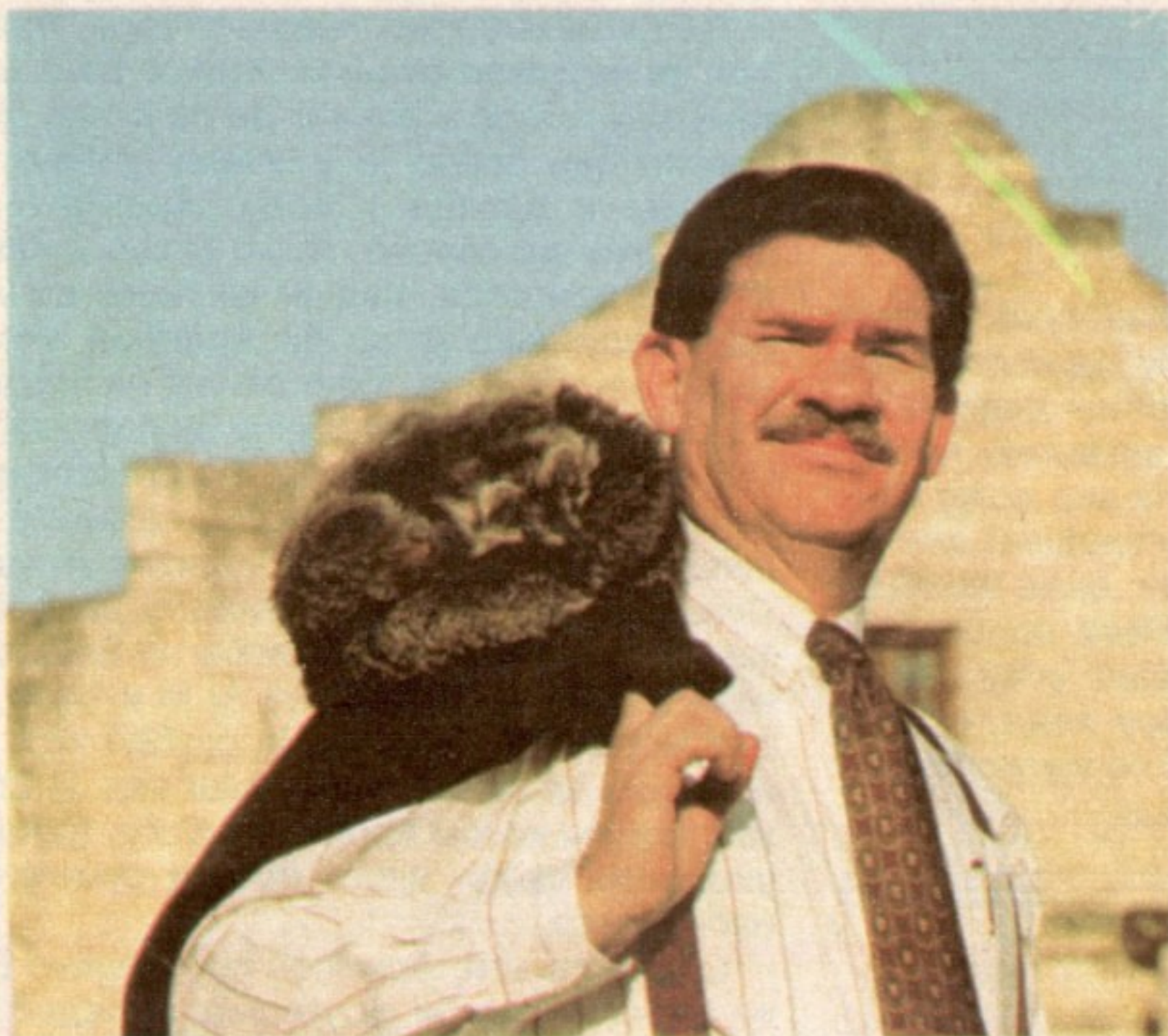
Илустровао Јован Прокопљевић

ИЗ ПОРОДИЧНИХ АЛБУМА

БИЛО ЈЕДНОМ У АМЕРИЦИ

Крокет се вратио у Аламо

Можда неко претерује када каже да је поглед Дејвија Крокета био исти истијати као овај његовог унука: самоуве-

рен, одлучан и оштар. Вероватно. Јер, крв није вода. Али, ту је још нешто – капа од ракуна од које се Дејви није одвајао, а ни Џери, његов чукун-чукунунук. Међутим, и поред сличности, не може се рећи да је Џери кренуо стопа-

ма свог претка. Свакако се сећате чувене битке код Алама, марта 1836. године. Дејви је дао све од себе да протера Мексиканце из Тексаса, али

они су, под вођством генерала Сантане, побили свих 188 добровољаца, па и њега. Не, Џери није никакав херој. Овај педесетогодишњак је менаџер и живи у Сан Антонију, у Тексасу (земљи Дејвија Крокета).

Мој деда, поглавица Џеронимо

Оуида Џеронимо Милер унука је великог поглавице Апача који се борио против федералних трупа и досељеника који су нападали резервате у југозападном делу Аризоне и Новог Мексика. Унука великог поглавице живи у резервату Мескалерио са својим

сународницима. Џеронима су бели досељеници на крају сломили, постао је фармер и своју животну причу завршио 1906. године, када је пао с ко-

**Породична лоза
људи који су
стварали исто-
рију Сједиње-
них Америчких
Држава није се
угасила. Шта
раде данас по-
томци Дејвија
Крокета, Бика
Који Седи или
браће Далтон?**

ња после неке пијанке, остао целе ноћи на леденој земљи и онда умро од запаљења плућа. О свом деди Оуида данас каже: „Нема сумње да је био велики поглавица. Борио се да би његов народ преживео. Али, пошто сам члан породице, не могу да испричам баш све што о њему знам.“ Иначе, Џеронимо се 1905. нашао међу великанима који су се окупили у част председника Теодора Рузвелта.

Ја сам Капоне, али нисам крива

Сихам Капоне, праунака чувеног гангстера Ал Капонеа, каже:

„Мој прадеда је чинио зло-

дела, али зар због тога могу да носим кривицу?“ Она живи у Француској, у Карпентрасу, далеко од домовине свога прадеде. Међутим, чак и тамо, скоро увек кад уђе у банку и каже своје презиме, људи разрогаче очи и подозриво је гледају. Прадеда Ал пратиће је, изгледа, као сенка целог живота.

Тед и Твид

„Десет година живота провео сам проучавајући живот мог деде. Био бих срећан да поседујем његове способности.“ И у праву је Твид, унук великог Теодора Рузвелта,

председника Сједињених Држава од 1901. до 1909, великог политичара, истраживача и борца за мир. И Твид, као Тед, у ишчекивању да се објаве његове студије, кренуо је дединим стопама: у откривање Амазоније.

Далтон, терет мита

Дели их читав један век, а уједињује истоветна нарав, она браће Далтон. Лари, као и његови преци, ретко се одваја од пушке. Ратовао је у Вијетнаму, онда се запослио као полицајац, а сада ради као приватни детектив у Раселвилу, у држави Арканзас. Брат његовог деде Френк био је један од најчувенијих револвераша Дивљег запада и погинуо је заједно са своја два брата у једном од „похода“ на самом крају прошлог века. Храброст и необуздана жеља за пустиловином нису успели да се избришу за ових сто година. А и недоумица је остала: хероји или ништарије?

Сузан Линколн у аутобусу

Њен деда био је чувени Абрахам Линколн, најомиљенији амерички председник, али њу, Сузан Браун Линколн, то уопште не занима. Чак одговорено и каже: „Од деветна-

есте године својим мини аутобусом развозим малишане од куће до школе. Не водим баш неки узбудљив живот.“ Данас Сузан има 51 годину и многим који је салећу да се учлани у „Линколн клуб“ увек одлучно одговара: „Не!“ И додаје: „Презаузета сам децом.“

Бик Који Седи води Пса Орла

Исак Пас Орао праунук је усвојеног сина чувеног индијанског поглавице Бика Који Седи. „Када сам био млад“, прича поглавичин потомак, „прихватио сам живот бела-

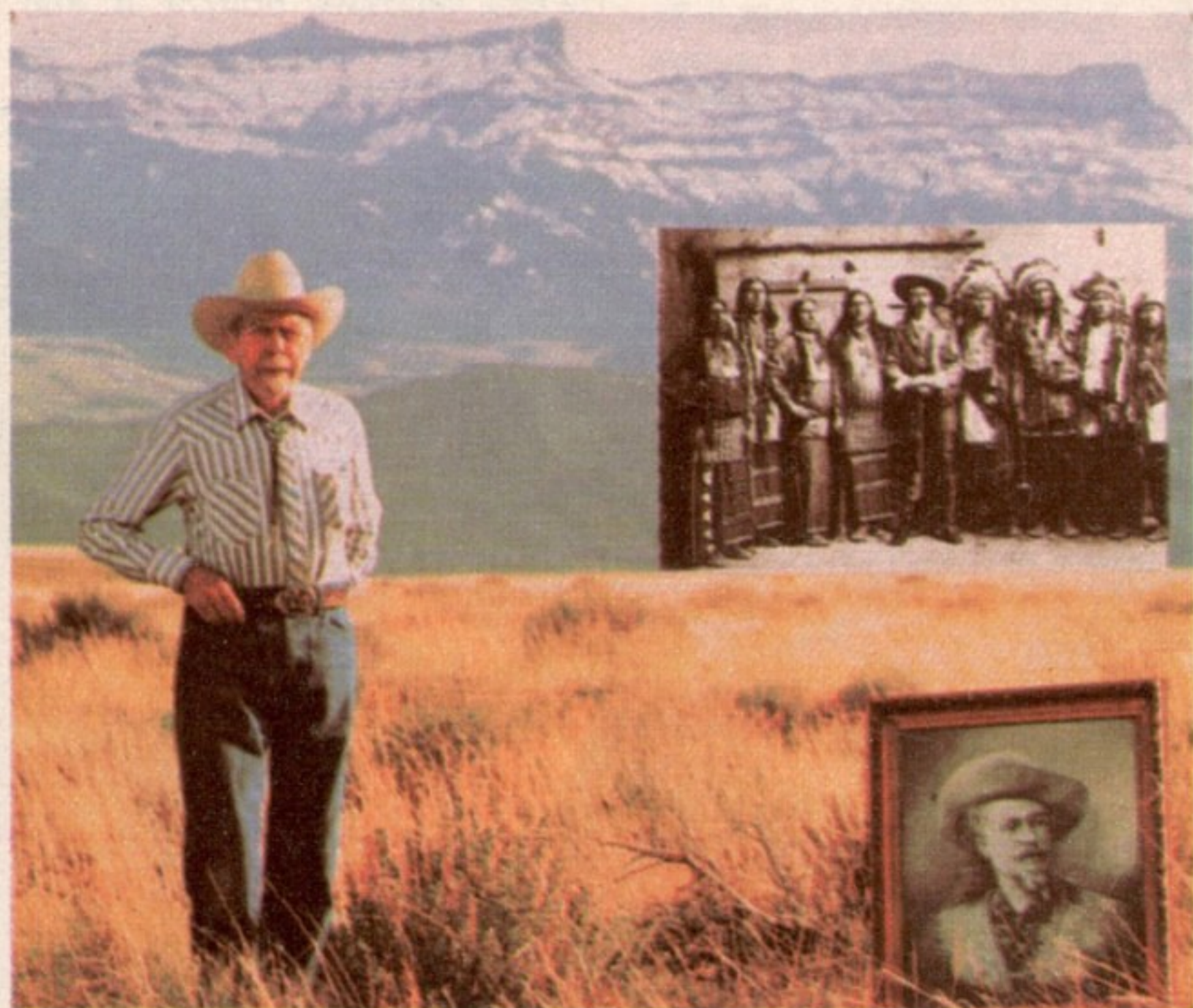
ца. Ишао сам на игранке, јео ђурку за Божић, све док нисам схватио да са њима (белцима) немам ничег заједничког.“ Од тада Исак живи за-слепљен својим славним претком. Као и Бик Који Седи, не може да се скраси. Велики поглавица последњи је положио оружје пред белим освајачем, а Исак то уопште не намерава. Живи у резервату Стендинг Рок у Јужној Дакоти на километар и по од места где је убијен Бик Који Седи и бори се да му земља његових предака буде враћена. „Доста је резервата у којима се живи као у кавезу.“ Он се залаже за земљу која би имала и политичку и економску независност и покушава да окупи све Сијуксе у Америци.

Мис Крејзи Хорс

Прери Роуз Литл Ски има 22 године и нада се да ће постати биолог. Да ли је Крејзи Хорс (Луди Коњ), велики рат-

ник Сијукса, могао да сања да ће његова унука кренути тим путем? Сигурно не. А како би се тек згрануо на то што је носила и круну као Мис Индијане за 1988. годину!

У прерији као Бафало Бил

Данас би, поред бафала, морао да се суочи и са друштвом за заштиту природе. Вилијам Ф. Коди, уметничко име Бафало Бил, убијао је по 12 ових четвороножаца дневно за накнаду од 500 долара, што је у другој половини прошлог века била лепа пара. А његов унук Вилијам Коди не одстрелује бафала нити му је то икада падало на памет. Данас је он декица који веома

личи на свог деду (што се види на фотографији), живи на његовој земљи, у његовој кући, а носи дедино презиме од дванаесте године. Пре тога презивао се Гарлоу. Али, пошто је још као дечак почео да се бави продајом карабина, брзо је схватио да би му презиме Коди било од велике помоћи. Као и Бафало Бил, и господин Вилијам воли спектакл, али не приређује мелодраматичне вестерн представе за туристе већ води радио-станицу, мотел, а своје име дао је једном родеу.

Сива Лисица Југа

Не би се могло рећи да је скроман као његов рођак генерал Ли кога су у време Грађанског рата звали „Сива Лисица“. Дејвид Хели, тридесетседмогодишњи председник једне фирме из Мемфиса, обожава генеалогiju и, сувишно је рећи, члан је „Удружења Ли“ из Вирџиније. Дејвид тврди да његов предак није имао на чему да завиди ни Карлу Великом, ни Џорџу Вашингтону, ни енглеској краљици Елизабети Другој. А да ли би се то допало генералу? Вероватно не јер је окачио о

клин сабљу и изабрао миран и повучен живот.

Скромни Вашингтон

За разлику од потомка генерала Лија, скромност неоспорно краси Вашингтоновог потомка. Овај господин, седамдесетједногодишњак, по имену Џон Огастин Вашингтон, поносан је на првог председника САД и каже: „Не потичем из славне породице већ из породице која је имала срећу да се у њој роди један великан.“

Велика тајна
Другог
светског рата

ПОМОРСКА ВРАТОЛОМИЈА

Британска влада одлучила је да све драгоцености чуване у Националној банци пребаци у Канаду. Само у једном конвоју била је сто пута већа вредност него што су шпански освајачи Кортес и Пизаро извукли из Мексика и Перуа, први за 17 а други за 10 година

Француска је капитулирала пред Немачком 22. јуна 1940, а два дана касније пред Италијом. Хитлер је у свим правцима надирао Европом.

Једини прави и жесток отпор снажној немачкој армији могли су да пруже Совјетски Савез и Велика Британија. Совјетском Савезу предстојале су претешке борбе, а Велика Британија дочекала је рат готово неспремна. Додуше, Хитлер није имао намеру да је нападне, бар за извесно време, али ратно стање само по себи много је значило.

Узгред, немачке подморнице харале су по Атлантику и потапале британске конвоје. То је, у првим данима рата, била највећа невоља владе у Лондону и њеног председника Черчила. Влада је често била принуђена да муњевито доноси ратне одлуке чији исход није могао да се предвиди.

Једна од таквих Черчилових одлука била је судбоносна за земљу и тичала се преноса трезора Енглеске националне банке у Монреал и Отаву у Канади.

Не, за име света!

Наравно, Черчил и његова влада страховали су од напада Немачке па су решили да државно благо склоне на сигурно. У Канаду је требало превести све златне резерве државе, сву валуту, укупно око 7 милијарди долара, све друге златне вредности – око 50 хиљада врећа разног златног новца: дуката, наполеондора, енглеских златних гвинеја, талира Марије Терезије! Вредносне папире такође.

Големо благо, а једини начин да се оно пребаци до одредишне тачке био је и најне сигурнији – морем!

– Не, за име света! – завапио је заповедник лаке крстарице „Емералд“ када му је у Адми-

ралитету поверено да ће његов брод превести први товар у Монреал.

Командант се звао Френсис Флин. Објаснио је оно што се већ знало – да немачке подморнице даноноћно пресећу конвоје и потапају их.

– Подморнице су опаке, а ми немамо никакво убојито средство за одбрану! – додао је. – Не разликују они да ли се превозе топови, чоколада или муниција! Торпедују све!

Командант Флин није имао избора, наређење је морало да се изврши. Обавезао се да пренос товара држи у највећој тајности, чак и пред својим официрима на броду.

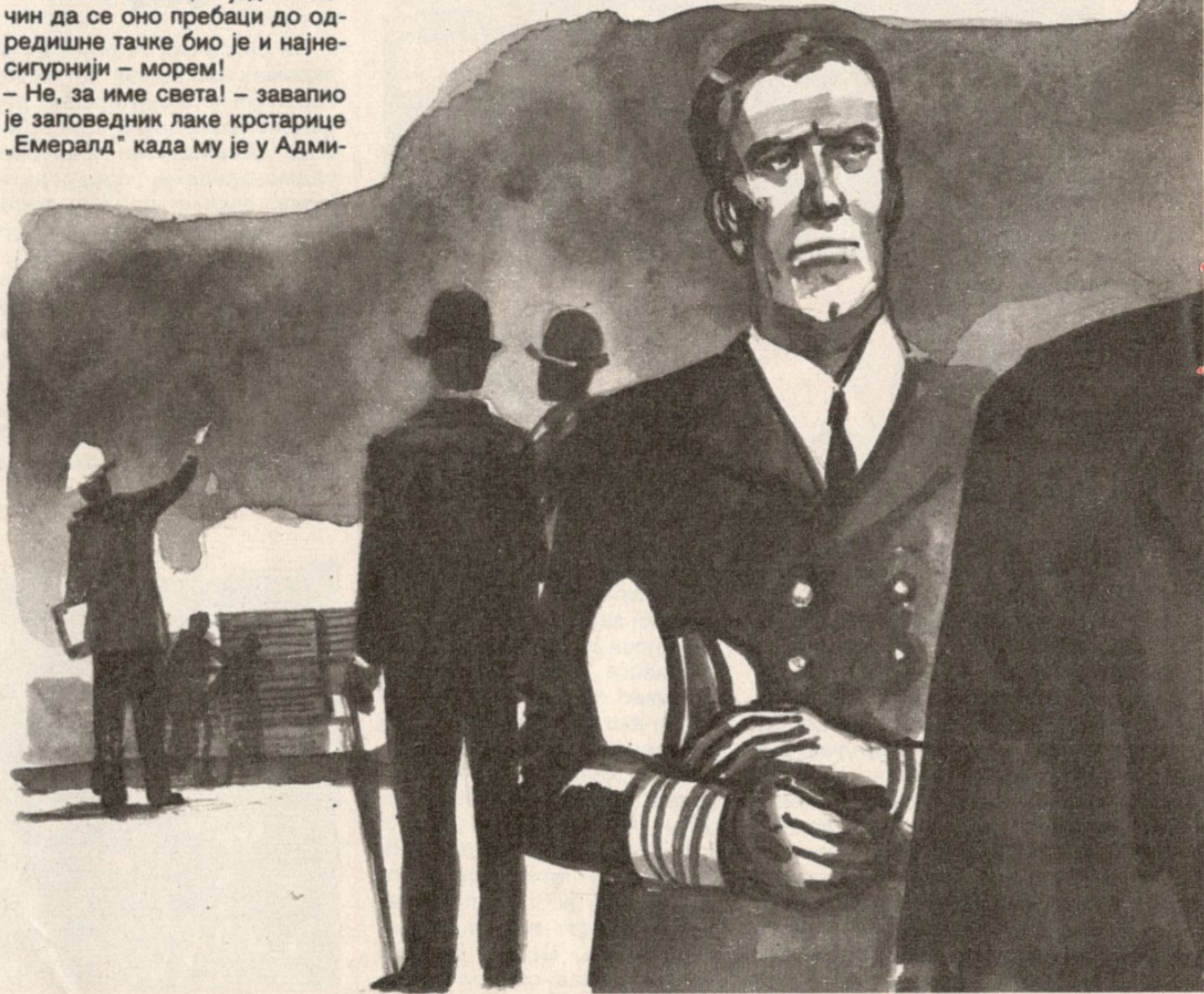
Ризик је био велик, пловидба права вратоломија. Заврши ли благо на дну океана, биће то катастрофа за земљу.

Није тешко закључити како се капетан Френсис Флин осећао када је испловио, а енглеска влада док је пловио.

Терет је маскиран тако што је упакован у сандуке за превоз поврћа, а затим возом пребачен у малу шкотску луку Гринок. Под окриљем ноћи пренесен је на крстарицу „Емералд“. Пет службеника Енглеске банке допутовало је возом из Лондона. Њихова је дужност била да прате товар, односно да уредно провере садржај приликом смештања у монреалске трезоре. Целокупну вредност садржаја, до последње златне полуге и паре, држали су у глави, списак им није био потребан.

Препуштени подморницама

За Риплијеву рубрику „Веровали или не“ стоји податак да је само том приликом у брод „Емералд“ укрцано 2.229 златних полуга и 488 сандука девизног новца! Ни када у историји поморства на

ПОЛИТИКНИ

14

ЗАБАВНИК

један брод није смештено толико благо!

Крстарица „Емералд“ испловила је у ноћи између 23. и 24. јуна 1940. године. Убрзо се, као пратња, прикључио разарач „Косак“. То је било све што је на пучини могло да пружи отпор немачким подморницама!

Заиста вратоломија, лепо је рекао капетан Флин.

На пучини је владало невреме. Уз највеће напоре бродови су једва одржавали курс. Другог дана исто. И трећег. Наређење је гласило: пловити највећом брзином.

Четвртог дана невреме се смирило. Петог дана око пет часова изујтра указали су се обриси планина Нове Шкотске!

— Никад више! — уздахнуо је капетан брода Флин.

Цела лука била је испражњена и држана под стражом великог броја војника. Терет је требало да преузму службеници канадске банке. Сан-

дуци су пажљиво пребројани и до детаља проверени. У седам увече посебни воз са драгоценим товаром кренуо је за Монреал.

Сада су тек настале муке. Где сместити толико благо а да не буде заштићено са седам брава! Изабран је облакодер од 24 спрата у висину и три спрата испод земље. У то време била је то једна од највећих зграда у Канади. Припадала је осигуравајућем друштву „Сан Лајф Ешјутен Компани“. Трезори под земљом „прогутали“ су драгоцене британски товар.

И таман су сви одахнули када се на Монреал сручила провала облака. Улице су се претвориле у реке. Бујица је пробила у подруме облакодера осигуравајућег друштва и просторије у којима је био смештен британски новац. Како, то нико касније није умео да објасни, ни пројек-

тант, ни грађевинари! Ниво воде је растао, али, срећом, сандуци са новцем били су постављени на даске издигнуте око 70 центиметара од тла, па су радници пумпама успели да савладају водену стихију.

Британска влада још није могла да одахне. То није било све благо, већ само један део. Следио је нови пут преко Атлантика. Опет конвој и опет страхови и ноћи бдења.

Три месеца пакла

Капетан Флин молио је да га изоставе, није више имао ни снаге ни живаца.

Овога пута требало је пребацити у Канаду већу количину златних полуга и девизног новца. Одабрано је пет бродова за пренос драгоценог товара: један бојни брод, једна лака крстарица, четири путничка брода (као маска) и четири разарача.

Циљ пута: Халифакс, Канада.

На циљ се стигло без тешкоћа. Овај конвој превезао је већу вредност него претходни, тачније — сто пута већу него што су то успели да извуку шпански освајачи Кортес за 17 година из Мексика и Пизаро за 10 година из Перуа!

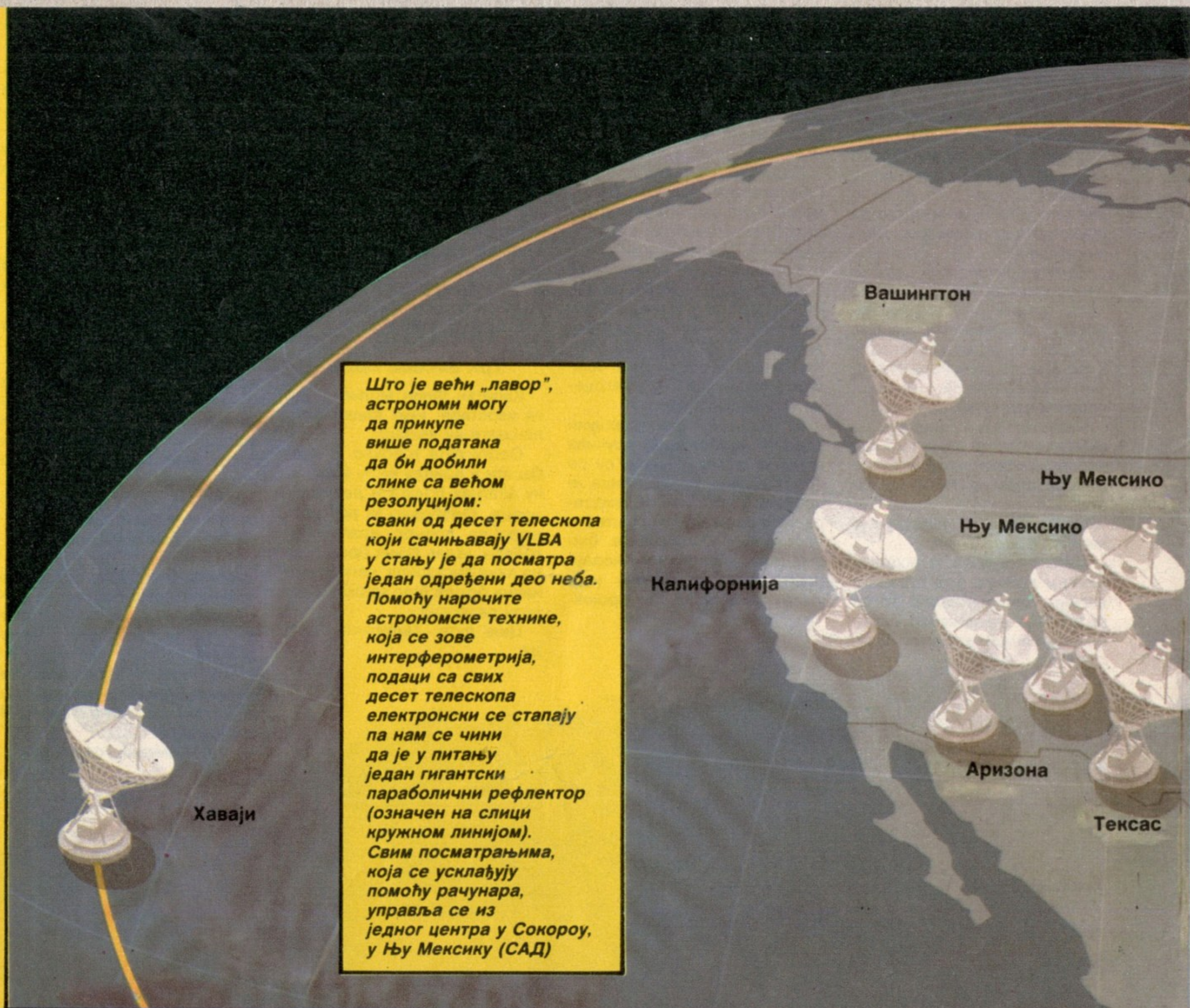
Део британског националног блага смештен је и у Отаву, а цео задатак обављен је на „ голу вересију“ јер ниједан осигуравајући завод није хтео да осигура такву врсту терета у таквим условима.

Превоз британског националног богатства обављан је конвојима у различитим временским размацима пуна три месеца, а да никада ни један брод није сусрела немачка подморница! Невероватно, ако се зна да су подморнице потапале и бродове са кромпиром, брашном и конзервама!

Британско благо у Канади чувало је око 600 људи, посебна служба. Нико није смео да открије своје име и чиме се бави.

Од својих драгоцености Велика Британија набављала је током рата ратну опрему. И одржала се.

Миленко Тодоровић

Што је већи „лавор“, астрономи могу да прикупе више података да би добили слике са већом резолуцијом: сваки од десет телескопа који сачињавају VLBA у стању је да посматра један одређени део неба. Помоћу нарочите астрономске технике, која се зове интерферометрија, подаци са свих десет телескопа електронски се стапају па нам се чини да је у питању један гигантски параболични рефлектор (означен на слици кружном линијом). Свим посматрањима, која се усклађују помоћу рачунара, управља се из једног центра у Сокороу, у Њу Мексико (САД)

Шта ради радио- телескоп VLBA

ЧИТАВ СВЕТ

Сунчан је дан на југозападу Њу Мексика и управо сте се попели уз бели лавиринт степеница које воде у унутрашњост параболичног рефлектора пречника 25 метара једног новог, гигантског радио-телескопа.

Са тачке на којој се налазите, на рубу ове антене тешке 240 тона и високе као десетоспратница, видите планине које се протежу у три правца. Ваш поглед, међутим, не допире до осталих делова радио-телескопа. То и није чудно јер овде се, у ствари, ради о једном гигантском уређају за посматрање који се састо-

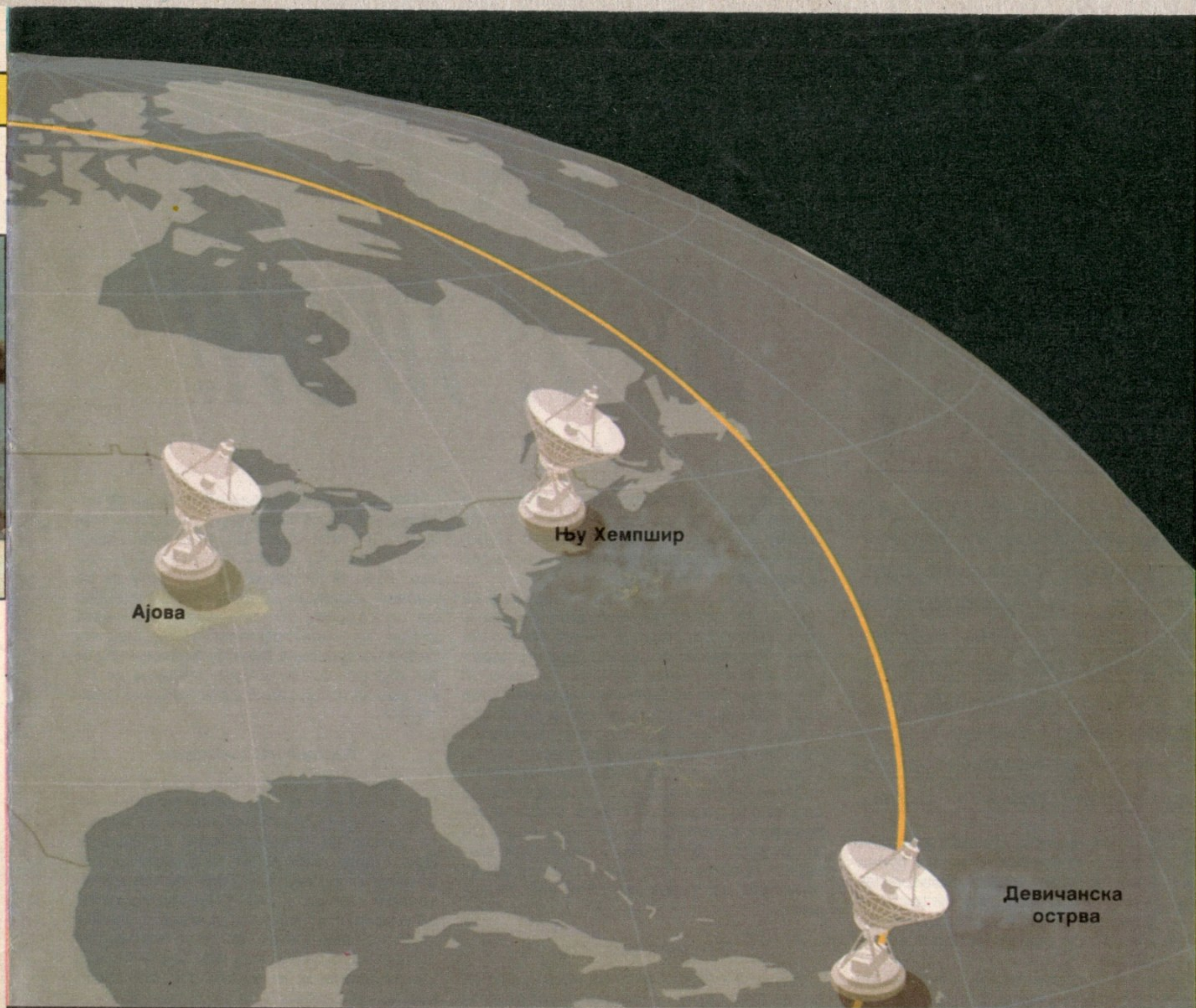
ји од укупно десет телескопа распоређених по целој западној хемисфери, од Хавајских до Девичанских острва. Заједно, они чине VLBA (Very Long Baseline Array), односно „Низ врло дуге основе“. Ова мрежа ради као једно огромно „око“ пречника око 8000 km, управљено ка тајнама космоса.

Већ деценијама астрономи раде на развоју и изградњи мрежа радио-телескопа да би постигли што је могуће већу раздвојну моћ, то јест способност разликовања свеситнијих детаља. Сада, коначно, имају на располагању један изузетан уређај неверо-

ватне брзине и флексибилности и веће раздвојне моћи од било ког другог уређаја за посматрање постављеног на Земљиној површини или у свемиру.

Са овако моћним уређајем особа која би се налазила на источној обали САД могла би лако да чита новине заборављене на некој од плажа западне обале. Захваљујући овом телескопу, астрономи сада могу да истражују језгра квазара, најснажније познате изворе енергије удаљене од нас око 12 милијарди светлосних година, и да се радују првом величанственом снимку млазева материје који

избијају из ових објеката брзином приближном брзини светлости. Између осталог, ова суперопсерваторија испитује и оближње галаксије у потрази за црним рупама, телима чије је гравитационо поље тако јако да задржава чак и саму светлост. Иако је природа ових тела таква да ниједан телескоп не може да их „види“, недавно су помоћу VLBA добијени до сада најубедљивији докази о постојању ових небеских објеката. Откривена је, наиме, једна група радио-извора који круже око неког тајанственог, невидљивог тела огромне гравитације које се налази у

ЈЕДНО „СОЧИВО“

једној галаксији удаљеној од нас 21 милион светлосних година.

— Чињеница да смо нашли овако нешто већ у првом периоду коришћења VLBA велико је и пријатно изненађење — каже са одушевљењем радио-астроном Филип Дајмонд. — Мрежа телескопа тренутно је усмерена на једно мало тело са веома снажном гравитацијом, удаљено од Земље само 1000 светлосних година, могућу црну рупу у нашем „галактичком дворишту“.

Овај низ уређаја употребљава се и за посматрање тела ближих нама, на пример:

за одређивање положаја такозваних GPS (Global Positioning System) Земљиних вештачких сателита који се затим користе за истраживања земљотреса. Користећи удаљене квазаре као упоришне тачке, растојање међу антенама може се у неким случајевима одредити чак и са милиметарском прецизношћу. То, са своје стране, помаже тачном одређивању положаја GPS сателита и омогућава геодетима тачно мерење кретања тектонских плоча.

Све антене које чине мрежу надзиру се из Оперативног центра (Array Operation Center) у Сокору, у Њу Мексику.

Рад свих антена савршено је усклађен захваљујући веома тачним атомским часовницима. Подаци са сваке антене снимају се на посебне магнетне траке, а затим се шаљу у Сокору на рачунарску обраду, где се поново претварају у астрономске слике.

За неке врсте истраживања VLBA може да се удружи са другим посматрачким уређајима који раде у радио-подручју, рецимо, са VLA (Very Large Array — Врло дуги низ), радио-телескопом који се састоји од 27 параболичних антена од по 25 метара у пречнику, али које се све налазе на једном месту, опет у Њу

Мексику, или пак са параболичним рефлектором пречника око 100 метара у Грин Бенку у Вирџинији, уређајем за снимање „крупних планова“ небеских објеката.

Током ове године Јапан треба да пошаље у Земљину орбиту један параболични рефлектор од 10 метара. Тај први свемирски радио-телескоп на свету користиће управљачке контроле VLBA у Сокору као свој „мозак“ и повезаће се са мрежом у циљу заједничког рада. Можда ћемо тада ову комбинацију звати „Низ врло, врло дуге основе“.

З. К.

ПОЛИТИКИ

ЗАБАВНИК

Дејв је пожелео да студира физику на колеџу који смо мој супруг и ја завршили. Наш син је био најбољи међу 105 матураната своје генерације и били смо сигурни да ће бити примљен и поред тога што је – слеп

Док се вијугава поворка дипломираних студената полако и свечано кретала преко универзитетског дворишта, мој супруг и ја, као уосталом и сви присутни родитељи, подизали смо се на прсте и истезали вратове.

– Ено га! – прошаптао је узбуђено Ал. – Пење се сад уз рампу! Ено Дејва!

Окрнула сам главу док су ми се очи пуниле сузама. Као кроз измаглицу видела сам Дејва: витког младића, напетог израза лица, у црној дугачкој тоги која му је лепршала око ногу. Левом руком чврсто је стезао каиш свог пса – водича. Мислим да никад нисам потпуно веровала да ће овај дан икада доћи, да ће наш син добити универзитетску диплому и постати дипломирани физичар. Тешко да се то могло очекивати од некога ко је на свет дошао – слеп. Многи су говорили да је то потпуно немогуће, а мало је било оних који су уздржано изјављивали: „Треба пробати!“ Једино је Дејв у то био потпуно убеђен.

Први опити

У мислима сам обнављала све оне године које су довеле до овог, за нас троје изузетног, дана. Дејв је имао десет година када га је отац, инжењер хемије, повео у обилазак једне хемијске фабрике. Вратио се кући узбуђен једва налазећи речи да опише звуке, мирисе, своје узбуђење и своја осећања. Од тога дана његов живот сасвим се променио.

У то време Дејв је ишао у школу за слепо децу која је била пансионског типа. Поред редовних предмета за све основне школе учио је и Брајеву азбуку за слепо оспособљавајући се да, иако лишен вида, живи као и сва друга деца. За викенде је долазио кући и трудио се да што боље

искористи те слободне дане. Устајао је веома рано да, како је говорио, не губи време у спавању. Од оне посете хемијској фабрици, сваку недељу посвећивао је разним опитима.

У почетку је мешао соду бикарбону са сирћетом – то је тако узбудљиво шиштало и пенило се. Туцао је кукурузне и пшеничне пахуљице, додавао им разне прашкове који се у кући користе за прање и чишћење, све то мућкао и мешао. Пред свој једанаести рођендан почео је да мољака да му купимо „Младог хемичара“, комплет за извођење једноставних опита. Говорили смо му да је још премлад за то избегавајући да иједним наговештајем не одамо оно што смо у ствари мислили: да хемијски комплет није за слепо децу. Он је, међутим, био толико упоран да смо најзад пристали, али под условом да ту гарнитуру не дирне ако отац није поред њега.

Отворен разговор

Дејв и Ал изводили су од тада најразличитије опите који су нам испуњавали кућу димом и не баш увек пријатним мирисом. На Алову огромну радост, Дејв је лако савладао теорију која је била основ тих опита. Ускоро је почео да проучава један средњошколски уџбеник из хемије штампан Брајевом азбуком за слепо. Схватила сам тада да је дошло време да озбиљно и отворено поразговарамо са својим дететом.

– Дејве – казала сам му – саслушај ме. Ти не можеш да будеш хемичар. Мислим да никад ниједна слепа особа није била хемичар, бар не особа слепа од рођења.

– У реду – мирно је одговорио Дејв. – Онда ћу ја бити први!

– Али, Дејве...

– Имаћу друга, а касније асистента да ми чита етикете на хемикалијама – био је упоран.

Знали смо да је разум на нашој страни, па смо предузели све да Дејва упознамо с другим научним областима, чак смо успели да му удесимо састанак с Томасом Бентхемом, професором физике на Хеверфорд колеџу. Бентхем, који је већи део живота и сам био слеп, показао се мудрији од нас. Он ништа није казао против хемије, већ му је само „отворио врата“ физике. Дејв је неосетно прошао кроз њих узбуђен и задивљен оним што је постепено откривао. Кад је имао 14 година, био је убеђен да жели, чак да је увек желео, да буде физичар.

ОНДА ЋУ ЈА БИТИ ПРВИ!

Пошто је Дејв осећао потребу да се пореди, чак да се такмичи, с децацима који виде, желели смо да посећује нашу, обичну средњу школу у Карапополису где смо живели. Открили смо да могу да се набаве уџбеници на Брајевој азбуци или да се садржај обичних школских књига сними на магнетофонске траке. Једина озбиљна препрека били су писмени тестови, али су нас наставници уверили да ће му све задатке, иначе дате писмено, диктирати.

Велико разочарање

У другој години средње школе дошло је до прве кризе. Наставник физике и хемије Џозеф Робертс одлучио је да дозволи Дејву да посећује курс из хемије. Првог дана одређеног за практичну, лабораторијску, наставу Дејв је, пун ишчекивања, отишао у школу. Најзад ће моћи да додирне и употреби уређаје о којима је дотада само читао. Пошто је његова радост била заразна, и ја сам једва чекала његов повратак из школе. На мој ужас, вратио се у сузама.

– Није ми дозволио да радим у лабораторији – јецао је. – Одбио је да ми додели друга – сарадника. Није ми дозволио чак ни да приђем оном делу зграде где су кабинети. Морао сам да останем у учионици.

У првом тренутку одлучила сам да одем до професора Роџерса и да га замолим да заборави свој страх и бојазан и да допусти Дејву да вежба у лабораторији. Знала сам зашто је тако поступио: бојао се да се Дејв не озледи. Ипак, нисам га потражила.

– Дејве – само сам казала. – Никад ти нико није казао да ће ти живот бити лак. У школи мораш да се прилагођаваш. Имаш само једну шансу: да будеш толико добар из теоријске хемије да господин Роџерс просто буде принуђен да промени своју одлуку.

То се и догодило. Толико је учио да је на свим тестовима добијао највише оцено. Код осталих ученика распитивао се о току лабораторијских испита, па је чак на основу њиховог излагања писао о томе. Не знам када се Роџерс предомислио. Знам само да се једног зимског дана Дејв вратио кући блистајући од среће: добио је друга са којим ће изводити опите.

Роџерс је предавао физику и кад је Дејв добио тај предмет, уопште се није постављало питање да ли ће му бити до-

Илустровао Брана Јовановић

звољене лабораторијске вежбе. Касније је Роџерс тврдио да је, по његовом мишљењу, Дејв више него способан да се у животу посвети физици.

Као шамар

Кад је дошло време за студије, Дејв је пожелео да се упише на колеџ који смо мој муж и ја завршили. Наш син је у својој генерацији био најбољи међу 105 матураната и ми смо били сигурни да ће бити примљен.

Кад је одговор стигао, осећала сам се као да нас је неко ошамарио. Написали су му да колеџ нема места ни потребну опрему за слепог студента. Али, пошто су његови родитељи дипломирали на том колеџу, они су спремни на разговор. Можда, ако би се наш син одлучио за неку другу научну грану...

Отишли смо на разговор с комисијом за пријем. Покушали су да буду љубазни, али њихов став био је да је читава идеја просто немогућа.

— Како ће да ради математику? — питао је један од чланова.

— Као и досад — одговорила сам. — По Брајевом систему, уз помоћ Брајевог логаритмара.

Човек је изгледао изненађен. Зар постоји Брајев логаритмар?

Њихови изговори постајали су све ситничавији.

— Наши тротоари и стазе зими су веома клизави. Могао би да падне.

— И наши су тротоари и стазе клизави. Он није богаљ — одговорили смо.

Најзад су иступили отворено.

— Искрено говорећи, сматрамо да би то било оптерећење за наш факултет.

Савладали смо своју љутњу јер у питању је била ствар за нас изузетно важна. Молили смо да се Дејву пружи прилика, износили његове успехе у средњој школи, његов начин учења, његову истрајност.

После неколико недеља Дејву је стигло писмо. „Срећни смо што можемо да вам јавимо да је комисија донекле изменила своју одлуку, да смо спремни да вас примимо на годину дана. За то време имаћете могућности да покажете шта и колико можете.“

Сваком студенту било би тешко да под таквим условима почне своје студије, али ми смо ипак послали пријаву и тражени део школарине иако се у међувремену Дејв пријавио на још неколико факултета. Са једног од њих, факултета у Тилу, у држави Пенсилванији, позвали су нас на разговор. Колеџ у Тилу био је прилично мали, са свега 1000 студената, али је уживао добар глас, нарочито катедра за физику.

Дочекани смо срдечно, без много речи о Дејвовом недостатку.

— Добићу пса — водича — казао је Дејв у једном тренутку. — Може ли пас са мном у собу?

Није било тешкоћа, као да половина

бруцоша доводи свог пса у студентски дом. На крају разговора с комисијом један наставник је рекао:

— Доктор Бела Колошвари, шеф катедре за физику, жели да вас види.

Дејв се укочио. Доктор Колошвари је ушао, проговорио неколико речи с мојим мужем, а онда је пришао Дејву, руковао се с њим и обратио му се звучним гласом у коме је било одушевљења и страног нагласка.

— Дејве, драго ми је што сам те упознао и што ћу ти бити професор.

Осећали смо као да смо после дугог лутања стигли својој кући.

Дејв је дошао на факултет у јесен 1960. и четири године проведене на студијама биле су испуњене радом и успесима. Упоредо с дипломом из физике стекао је и диплому из математике и стипендију за постдипломске студије на универзитету у Питсбургу...

... И сад смо мој супруг Ал и ја присуствовали свечаној додели диплома. Дипломирани студенти прозивани су један по један. Пре почетка свечаности присутни су замољени да се уздрже од аплауза док све дипломе не буду подељене, али кад је Дејв ступио на трибину са својим псом, почео је плесак. Најпре уздржан, онда све гласнији. Кад је Дејв примио своју диплому и руковао се с ректором, плесак се претоворио у праве овације. А кад сам га касније питала шта му је, док је силазио с трибине, тај бурни аплауз значао, насмејао се.

— Једва сам га и чуо. Док сам силазио, само сам мислио да се не спотакнем и не завршим с носем у великој саксији с гладиолама.

А оно што је стварно тог дана осећао јасно се видело на његовом лицу тек када се опраштао од доктора Беле Колошварија...

Дејвов син уписао се прошле године на факултет. Студира хемију.

Лонс Хендерсон

ПАС ИЛИ СВИЊА?

ГОСПОДАР ТРАВА

Пресуда је донета још веома давно, а њене последице осећају се тек данас. На оптужничкој клупи нашла се капибара, мирни и велики глодар из мочвара Јужне Америке чије име на језику Гуарани Индијанаца значи „господар трава”. А ево како је то било.

Када су први мисионари из Европе још у 16. веку стигли до обала Оринока, угледали су у мочварама чудну животињу јаким чекања, мирну и питому. Домороци, Индијанци који иначе у свом јеловнику свакодневно имају много меса, ловили су је и пекли на жару. Укусном месу нису одолели ни Европљани, па су се и на њиховим трпезама ускоро нашле сочне шницле капибаре. Дошљаке свакако није занимало којој врсти припада ова животиња која донекле подсећа на нилског коња али је много мања од њега. Важно је било да је месо сочно и укусно. Зато је један од њих написао: „Пошто ове жи-

Индијанци је зову
„господар трава”

**Највећи глодар
на свету лак је и
укусан плен
венецуеланских
ловаца**

вотиње живе углавном у води, може се сматрати да су као рибе.” Тако се догодило да је Католичка црква убрзо после тога прихватила гастрономске навике Индијанаца као своје. Дозволила је да се месо ове животиње једе у време ускршњег поста.

Кућни љубимци

Векови су прошли од тада, а појама за месом „господара трава” није се смањила. Штавише, опстанак ове животиње данас је угрожен тако да је у Венецуели стављена под заштиту закона, а лов је забрањен или ограничен. И поред тога, и данас се у Венецуели годишње поједе на

ПОЛИТИКИН

ЗАБАВНИК

стотине и стотине килограма капибариних шницли (80.000 просечно) и то углавном у време ускршњег поста. Од ње вешти кувари спремају и разноврсне салате, кобасице и специјалитете од сувог меса. Али, ни кожа није за бацање: одлична је за торбе, рукавице, обућу и израду ласа. А тек маст! Од ње се справља одлична помада, а пошто је лековита употребљава се против реуматских болова.

Од времена првих мисионара па до данас зоолози су свакако установили о каквој се врсти ради. Капибара припада глодарима, чак носи титулу највећег на свету. Старији мужјаци, рачунајући од губице сличне коњској до репа као дугменце, могу да достигну дужину од метар до метар и четрдесет центиметара, високи су око пола метра, а тешки педесетак килограма. Због чекињасте длаке, као у свиње, вакероси који је лове назвали су је „карпинчо“ или водена свиња. У дивљини, у тропима Јужне Америке, капибаре су стално поред воде. Често се могу видети како мирно стоје дуж обале реке посматрајући чамце. Могу чак лако да се прилагоде и животу у заточеништву, па их данас има и у многим зоолошким вртovima, али не и у нашем. У Венецуели их многи

осам младунаца. У току живота, а век јој је око десет година, број њених потомака погне се на око седамдесет.

Фото-сафари

Пошто се новодошлим Европљанима и данашњим Латиноамериканцима ослатило месо капибаре, овај глодар морао је временом да промени своје навике не би ли умакао немилосрдним сточарима који их најчешће лове.

Пре свега, овај див међу глодарима морао је да постане ноћна животиња. Кад зађе сунце, шуња се по пространим пашњацима или плантажама шећерне трске и пиринча који напосто обожава.

Али, и поред тога, као и поред забране и ограничења лова, капибара је све мање. Сезона лова почиње у октобру после обилних киша када се љаноси, јужноамеричке саване, осуше.

Капибаре, које обично живе у малим породицама којима господари један мужјак, постају у то време много друштвеније и окупљају се у велика стада око малобројних бара. То је прави рај за ловце и ловокрадице. Тада се могу видети вакероси како на коњима витлају ласима, хватају капибаре или немилосрдно одстрелују само највеће и најлепше примерке.

Ловци и њихова ласа су немилосрдни

гаје и ови глодари чак постају омиљени кућни љубимци. Брзо се припитоме и одани су укућанима. Капибаре уз то лако могу да се дресирају као пси водичи за слепо. Интелигентни су исто колико и пси и свиње, ако не и више.

„Господари трава“ су биљоједи, најрадије пасу траву, а онда се одмарају крај воде. Женка, када напуни годину дана, постаје полно зрела и на свет може да донесе до

Каква је онда будућност овог сиротог и доброћудног створења? Очигледно неизвесна. Зато је влада Венецуеле, поред ограничавања лова и других забрана, подигла неколико ранчева на којима се сада капибаре гаје. Они су чак прерасли у праве националне паркове у које годишње залази на хиљаде туриста на својеврсни фото-сафари на највећег глодара на свету.

ВЕМ

ПОЛИТИКИН

цип, све друго је ново. Љубитељи фотографије мораће да купе нов фотоапарат, нешто мањи од досадашњег, и другу врсту филма који је 40 одсто мањи од садашњег 35-милиметарског.

Магнетна трака

Главна новост коју доноси нови филм јесте да се његовом целом дужином налази магнетни слој на коме апарат бележи све могуће податке:

ФИЛМОВИ ЗА СУПЕРСЛИКЕ

Од 1839. године када је Жан Луј Манде Дагер направио прву фотографију – дагеротип – много се тога изменило на пољу фотографије. Ускоро ће наступити права револуција у овој области. Љубитељи фотографије неће више имати невоља са филмовима, почевши од стављања филма у апарат до архивирања негатива. Нова формула зове се APS (Advanced Photo System), а приказана је у фебруару у Њујорку, Лондону и Токију. То је, у ствари, хибрид између класичне и дигиталне фотографије. Од класичне фотографије остао је само хемијски прин-

„Кодак“, „Фуџи“, „Канон“, „Минолта“ и „Никон“ споразумели су се да израде филм са магнетном траком на којој су грешке готово немогуће

157 ГОДИНА ФОТОГРАФИЈЕ

1839. Жак Луј Манде Дагер изумео је дагеротип, прву фотографију.

1841. Хенри Фокс-Талбот проналази негатив-позитив.

1880. Џорџ Истман изумео рол-филм и „кодак“ апарат.

1914. Оскар Барнак прави „лајку“, први фотоапарат са филмом од 35 мм.

1935. „Кодак“ лансира први колор филм, „кодакхром“, који су произвела два музичара.

1948. Едвин Ланд изумео је апарат са развијањем (поларонд).

1976. „Коники“ почиње да продаје прву аутофо-

кусну фотографску камеру.

1981. „Сони“ остварује први апарат са магнетним регистром, претечу дигиталне фото-камере.

1990. „Кодак“ и „Филипс“ представљају Foto-CD, систем који преноси дигиталну фотографију на CD-ROM.

ЗАБАВНИК

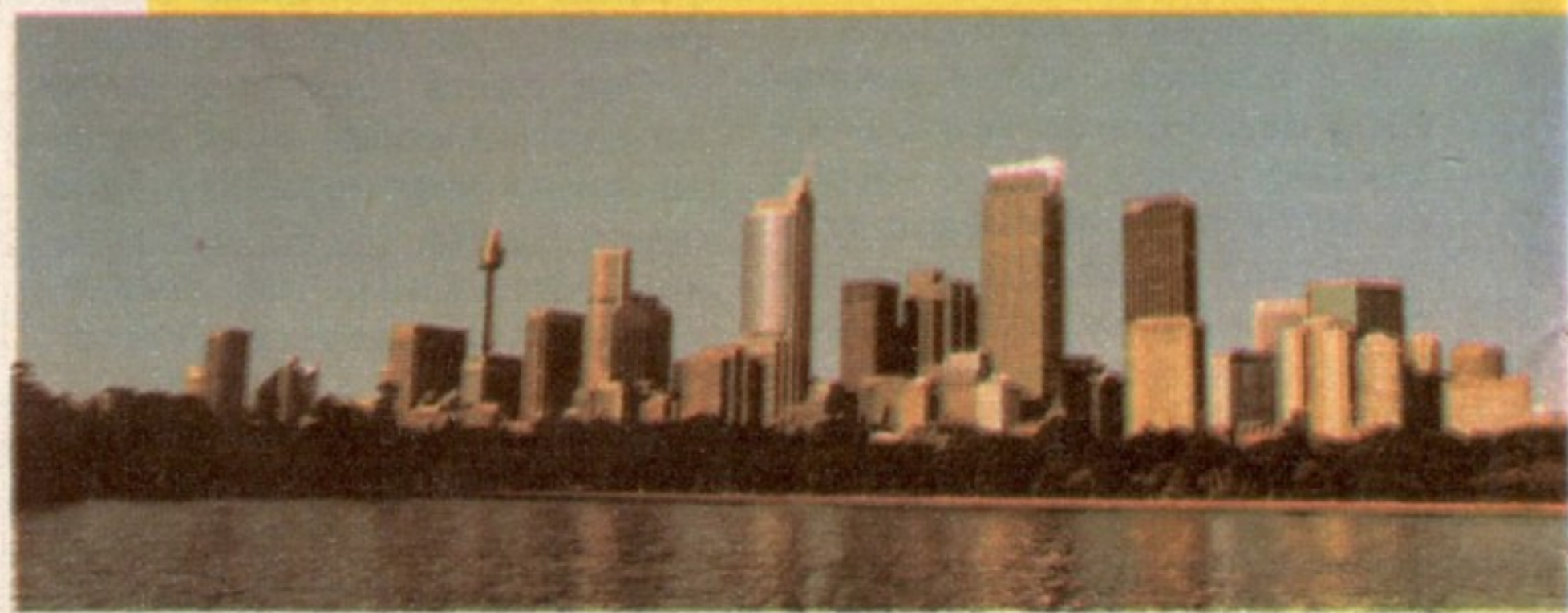
датум, место снимања, параметре, експозиције, евентуалну употребу додатног светла...

Када се филм пошаље у лабораторију, убележене податке са магнетне траке ишчитава уређај за развијање и копирање који исправља све грешке код снимања, укључујући боју и осветљење. „Са APS системом готово је немогуће направити лош снимак“, каже представник „Кодака“.

Но, прича се ту не завршава. Свака фотографија може да има величину која је најпогоднија за врсту снимка: појединачни, групни или снимак панораме. Када се слике преузму из лабораторије, добија се и контакт-копија која ће послужити код стварања архиве. Контакт-копије имају на полеђици све потребне податке, а моћи ће да се гледају и преко телевизијског екрана или да се убаце у лични рачунар.

APS систем уводи много новог – између осталог и то да свака фотографија има величину која највише одговара типу снимка: нормални, групни, панорама

„Фуџи“ је такође најавио различите електронске додатке за нови систем који ће заменити класичне пројекторе за дијапозитиве.

Идеја је потекла из компаније „Кодак“ која се сложила са остале четири компаније – „Фуџи“, „Канон“, „Минолта“ и „Никон“ – да израде стандардни производ како би задовољили све купце. Сложили су се да је боље избећи оно што се десило са видео-апаратима који имају различите системе, па траке не одговарају свим типовима.

Било је потребно више од 10 година да се обави до сада најобимније проучавање тржишта и да се разговара са више од 18.000 потрошача из 11 земаља. Коначно, APS се појавио на тржишту.

Међутим, сви се не слажу да је овај систем велики преокрет у фотографији. Један ис-

кусни фотограф каже да није најважнији прибор већ унапређење визуелне културе на коју фотографска индустрија уопште не обраћа пажњу. Све ово су, према његовом мишљењу, само мамци прводаваца ради оживљавања тржишта које по-
сустаје.

BEM

Фото-плејер

ЛУДИ ЗА ПЛЕКСИГЛАСОМ

Зове се „артекол“ и последњи је крик у свету лепоте. Једна инјекција колагена и плексигласа чини права чуда женама и мушкарцима који нису задовољни изгледом свог лица. „Артекол“ мења облик усана, исправља боре, обликује подбрадак и образе – ствара немогуће, и то све без хируршког ножа.

Једна инјекција и – боре нестају!

„Артекол“ је састављен од раствореног колагена, чврстих честица полиметил-метакрилата, који је познатији под именом плексиглас, и нешто анестетика. Даје се путем

инјекција, није потребан ни најмањи рез скалпелом, а резултати се одмах виде и дуго трају (до три године). Лоших страна има мало: „Може да се јави одбацивање, али само ако је пацијент алергичан на колаген или на анестетик. Највећа мана је што је овај производ скуп“, каже др Антонио де ла Фуенте, председник Шпанског удружења пластичних хирурга.

„Артекол“ се користи у Немачкој већ пет година – др Готфрид Лемперле био је први који га је испитао – а његова примена већ је дозвољена у многим европским земљама и пацијенти га вео-

ма траже јер у „артеколу“ виде наду да се пролепшају или подмладе. Као и свака инјекција, за последицу може да има мали хематом, али најважније је да пацијент после само неколико часова наставља своје уобичајене активности и не мора да остане у болници. Препоручује се, међутим, да инјекције дају стручњаци, пре свега стручњаци за пластичну хирургију.

Продаје се у дозама од 0,5 и 1 cm³ по цени од 420, односно 1200 DEM. Томе треба додати трошкове за интервенцију лекара и локалну анестезију, ако се попуњавају усне јер то је најболнија зона.

Убризгава се дубоко под кожу и стога „артекол“ не отклања ситне боре већ попуњава ткиво и сва улегнућа на лицу и на тај начин „пегла“ боре.

Оваквом естетском третману не подвргавају се само жене – око 25 одсто пацијената су мушкарци.

ПОЛИТИКИ

ЗАБАВНИК

ТАЛИЧНИ ТОМ САРА БЕРНАР

НАЦРТАО МОРИС

НАПИСАЛИ ФОШЕ И ЛЕТИРЖИ

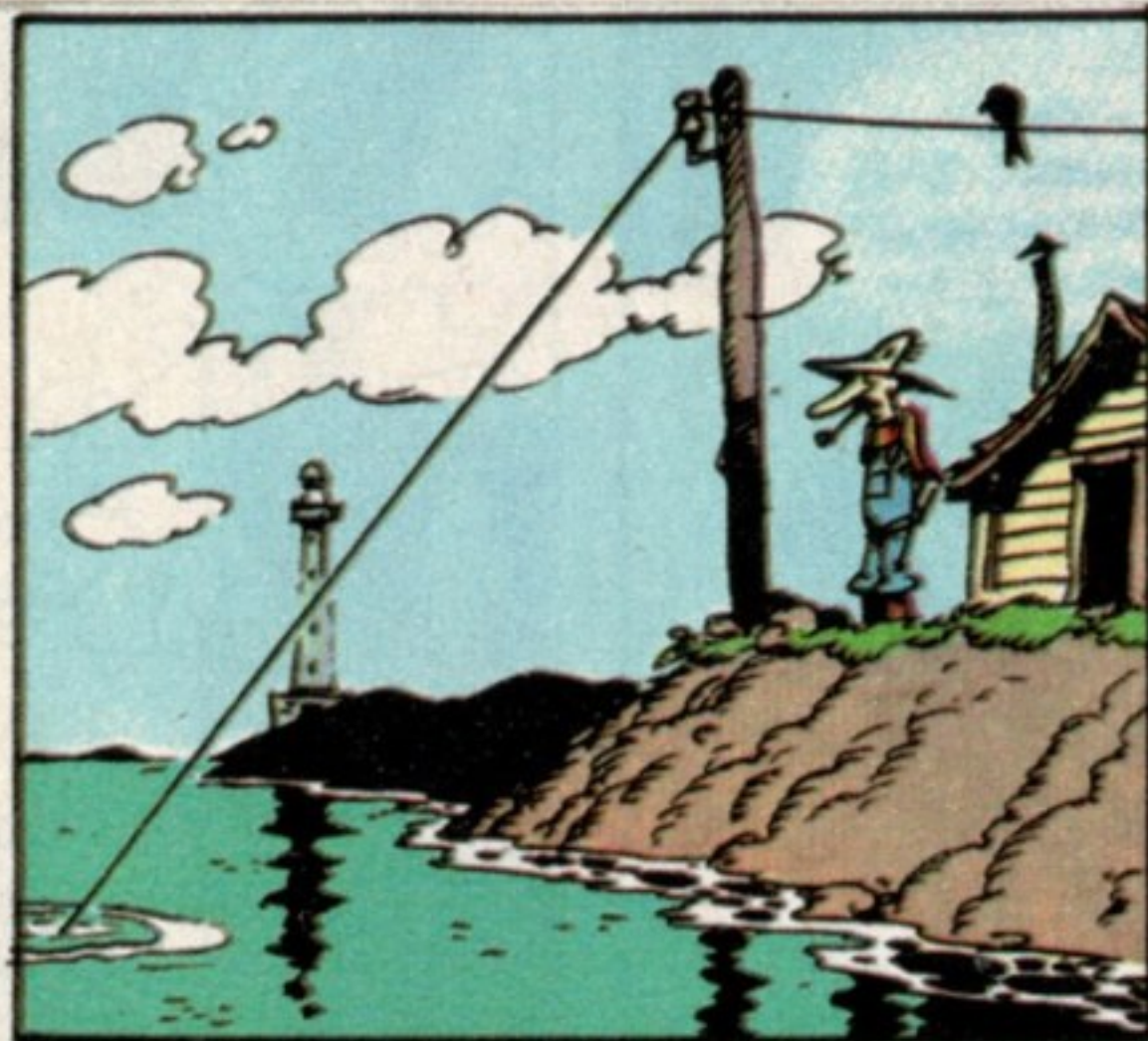
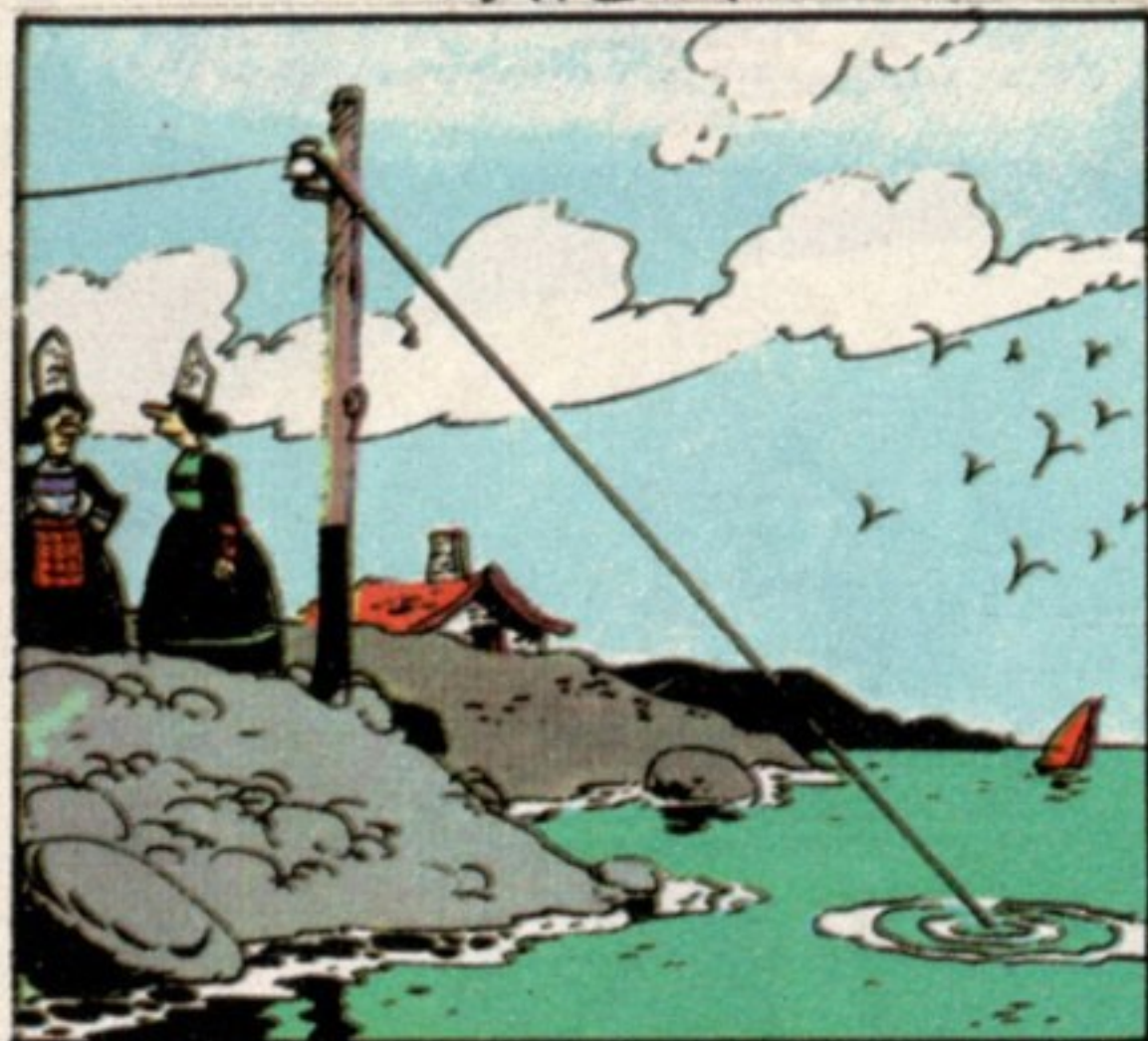
ПАРИЗ, 26 ЈУЛА 1880.

И ТАКО, МАГИЈОМ ЕЛЕКТРИ-
ЦИТЕТА...

...НЕВЕРОВАТНА ВЕСТ СТИГЛА
ЈЕ У НОВИ СВЕТ...

...ИЗАЗИВАЈУЋИ ОДУШЕВЉЕ-
ЊЕ ЈЕДНИХ...

ЛУТАРЊИ & ВЕСНИК

САРА БЕРНАР У САД

АМБАСАДОРКА ЕВРОПСКЕ КУЛТУРЕ КРОЧИЋЕ НА НАШ КОНТИНЕНТ 27. ОКТОБРА

Коначно се остварује оно што су очекивали сви просвећени духови и љубитељи уметности у САД. Паробродом "Америка", 27. октобра 1880, велика САРА БЕРНАР тријумфално ће стићи у њујоршку луку. И председник Радерфорд Хејс биће присутан да би с дужним почастима дочекао највећу глумицу нашег времена.

(наставка на 3. страни)

Велика глумица у улози Даме с камелијама.

All Four in The Air?

Mr. Eadweard Muybridge, the famous photographer started with his experiments at Palo Alto, California, and a result of a "grave discussion" among horsemen on the phases of a trotting horse's gait. The pictures thus produced had the result that all previous ideas of the action of the racer were blown to the winds. The work has begun to secure results to the bone that it would

The Famous Actress

It is quite unnecessary to go into a career of one who has been justly described as the "Queen of the Stage," the Divine Sarah Bernhardt. Her great gifts are recognized throughout the civilized world and she belongs not to one nation, but to all. To enumerate her successes would mean to name almost every part he has played. She is the most wonderful and a

Глас ВРЛИНЕ

ОДУПРИМО СЕ ПОРОКУ!

ХОЋЕ ЛИ ВЛАДА ДОЗВОЛИТИ ЕВРОПСКОЈ КУРТИЗАНИ ДА МОРАЛНО ЗАРАЗИ НАШЕ ДРУШТВО?

Скандалозно понашање на јавном месту

Dolly Primrose, The Dairy Maid

DOLLY PRIMROSE, a pretty young girl that lived as dairy maid at a farm house in New Berkshire, had heard much talk of a big cities, and took it into her silly head that go she would, and get a service in town - "And who knows," said the foolish girl, "but I may return a fine lady." Well, she went away in the waggon, but had soon reason to repent her folly.

Са огорчењем сазнајемо да ће блуд и неморал ступити на наш континент у лику гђице Саре Бернар. Хоће ли влада дозволити да се 27. октобра 1880. искрца она коју је јавно мњење прозвало "краљицом порока"? Сигурни смо да ће сви честити грађани ове земље, а пре свега председник Хејс, смоћи снаге да кажу "не".

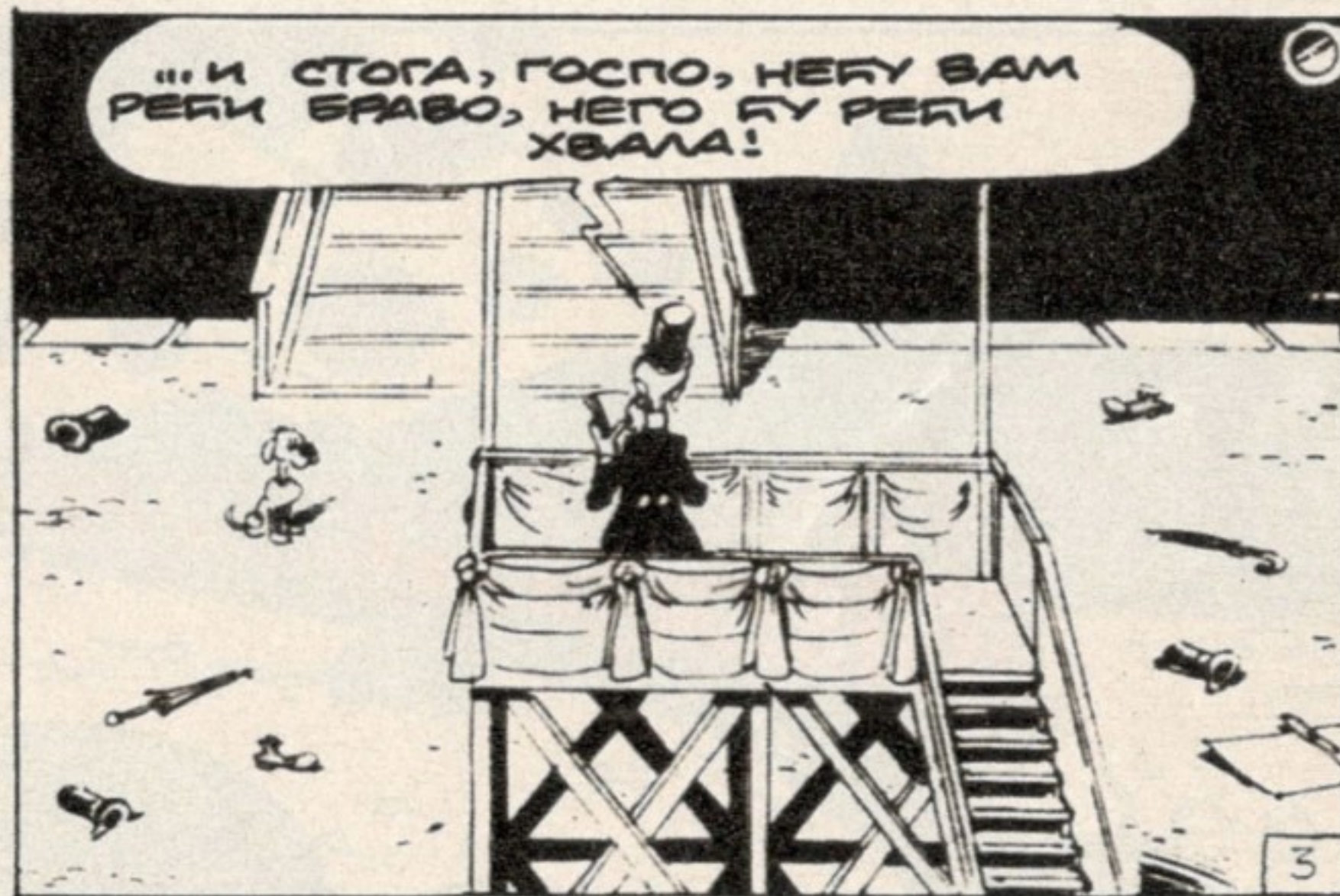
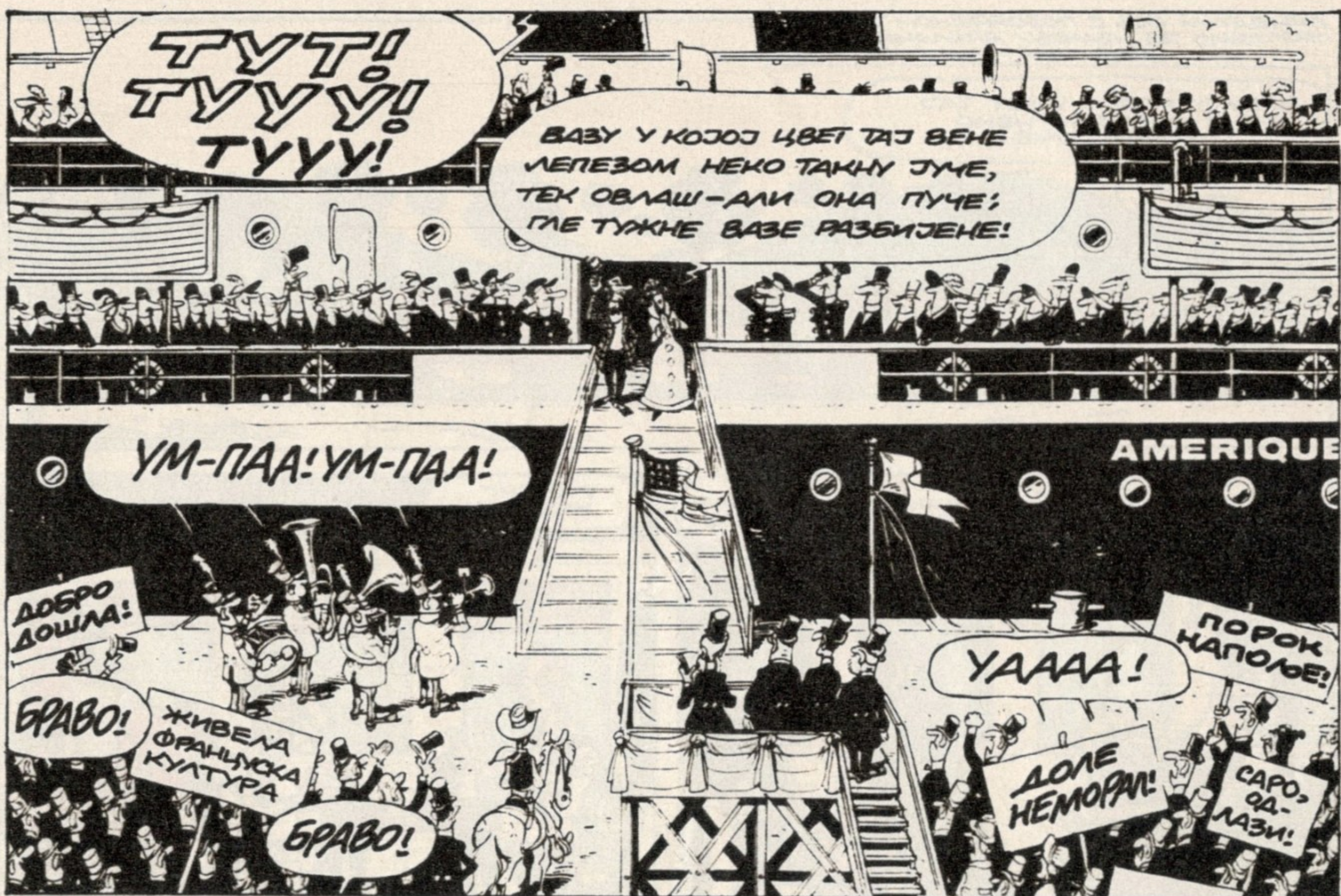
(наставка на 3. страни)

A competitive sales on needle-works, quilts and patchwork linens will be held at the Town Hall, Sunday, late afternoon. Final date for the sale of the week.

У КАНЦЕЛАРИЈИ ПРЕДСЕДНИКА РАДЕРФОРДА...

АРЖАВА ВАМ ЈЕ ЧЕСТО ПОВЕРАВАЛА ДЕЛИКАТНЕ ЗАДАТКЕ, ГОСПОДИНИ! ОВОГ ПУТА ТРЕБА ДА СЕ ПОБРИНЕТЕ ЗА ЛИЧНУ БЕДНОСТ ГЊИЦЕ БЕРНАР...

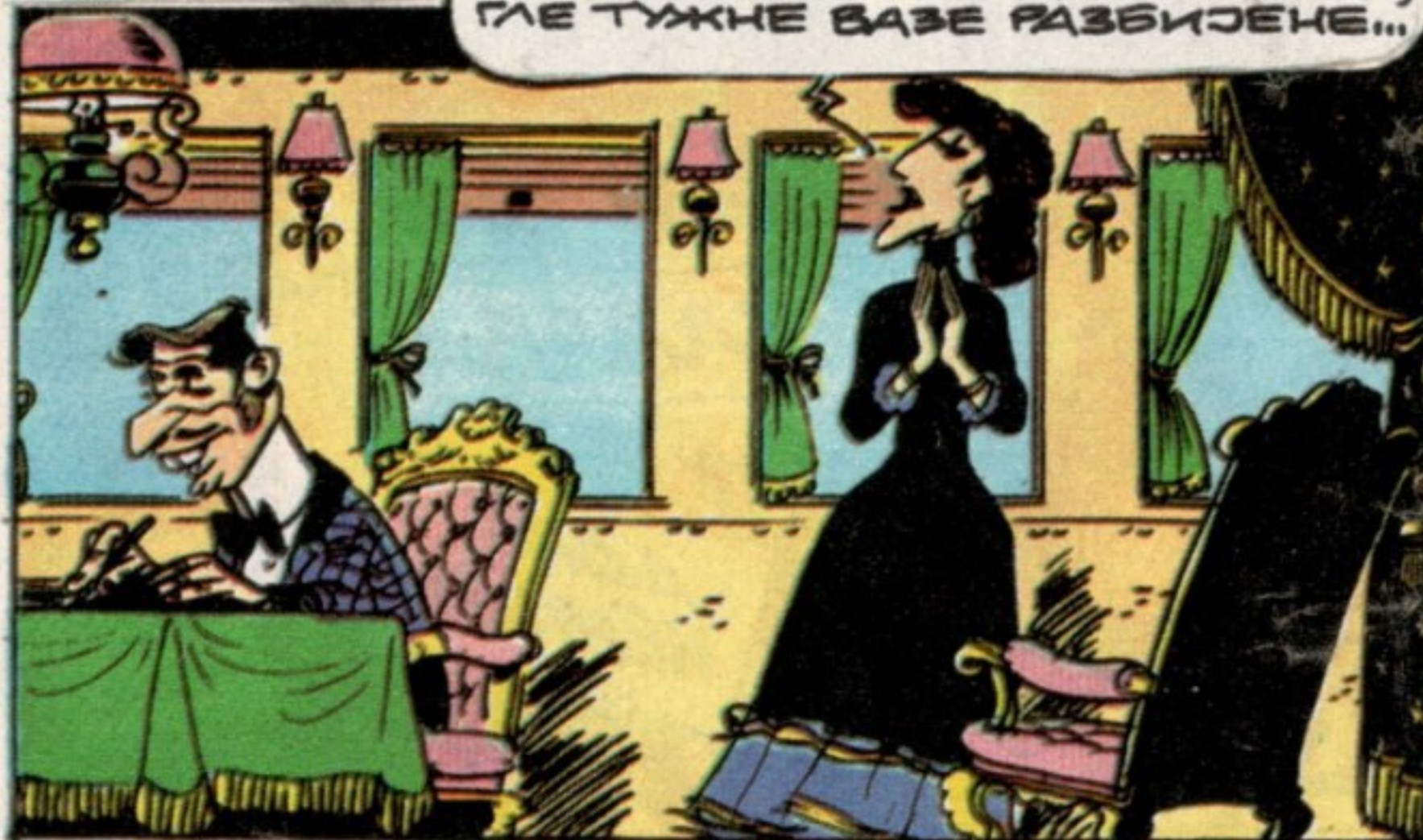
ПРИВАТНИ ВОЗ С ПОЗОРИШНОМ ТРУПОМ
ПРОЛАЗИО ЈЕ ИЗМЕЂУ АПАЛАЧКИХ
ПЛАНИНА...

ВАЗУ У КОЈОЈ ЦВЕТ ТАЈ
ВЕНЕ ЛЕПЕЗОМ НЕКО
ТАКНУ ЈУЧЕ...

СВАКО ЈЕ РА-
ДИО СВОЈ
ПОСАО...

„ТЕК ОБЛАШ, АЛИ ОНА ГУЧЕ,
ГДЕ ТУЖНЕ ВАЗЕ РАЗБИЈЕНЕ...”

ТРИЛИНГ
КЕЧЕВА!

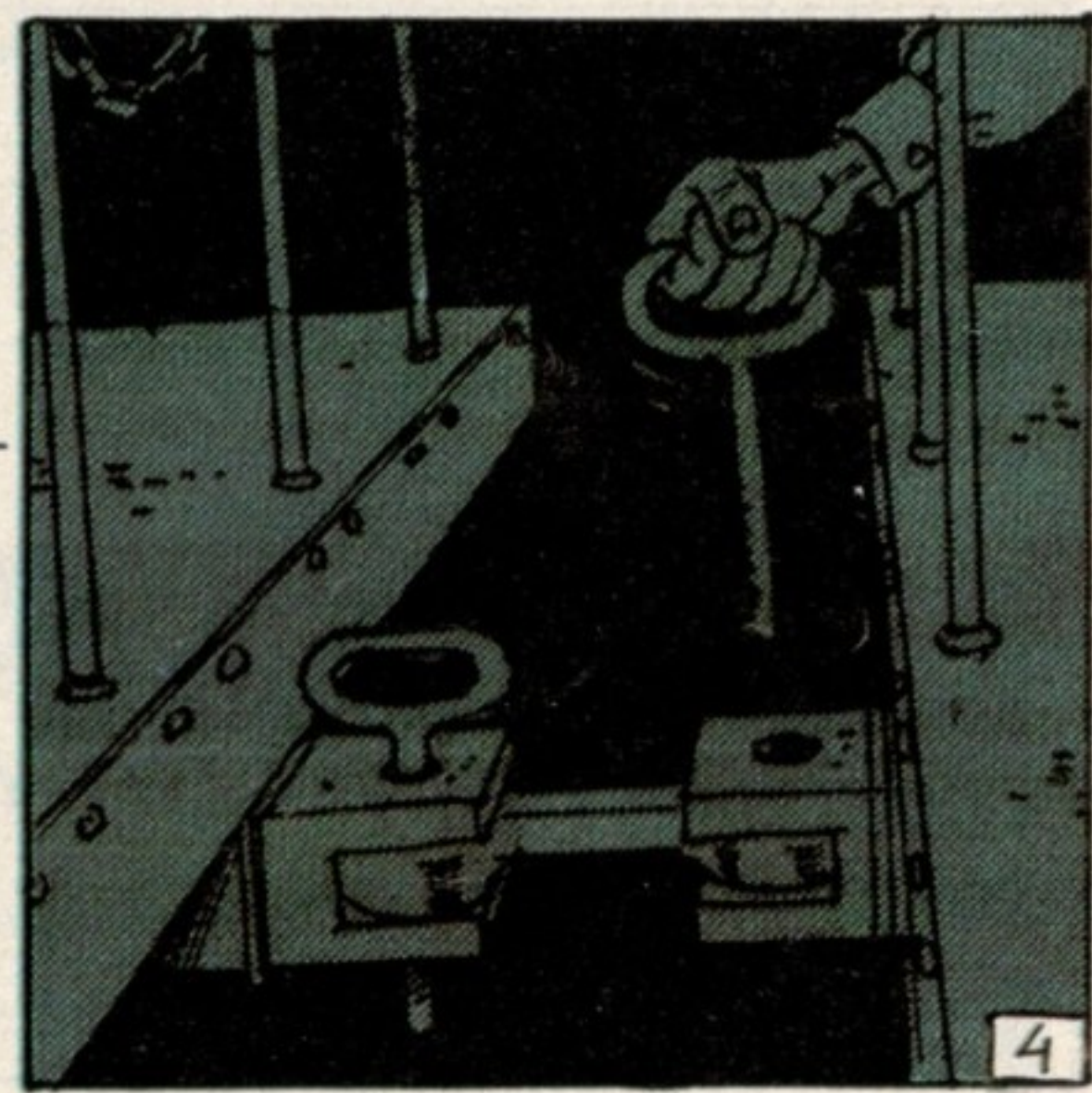
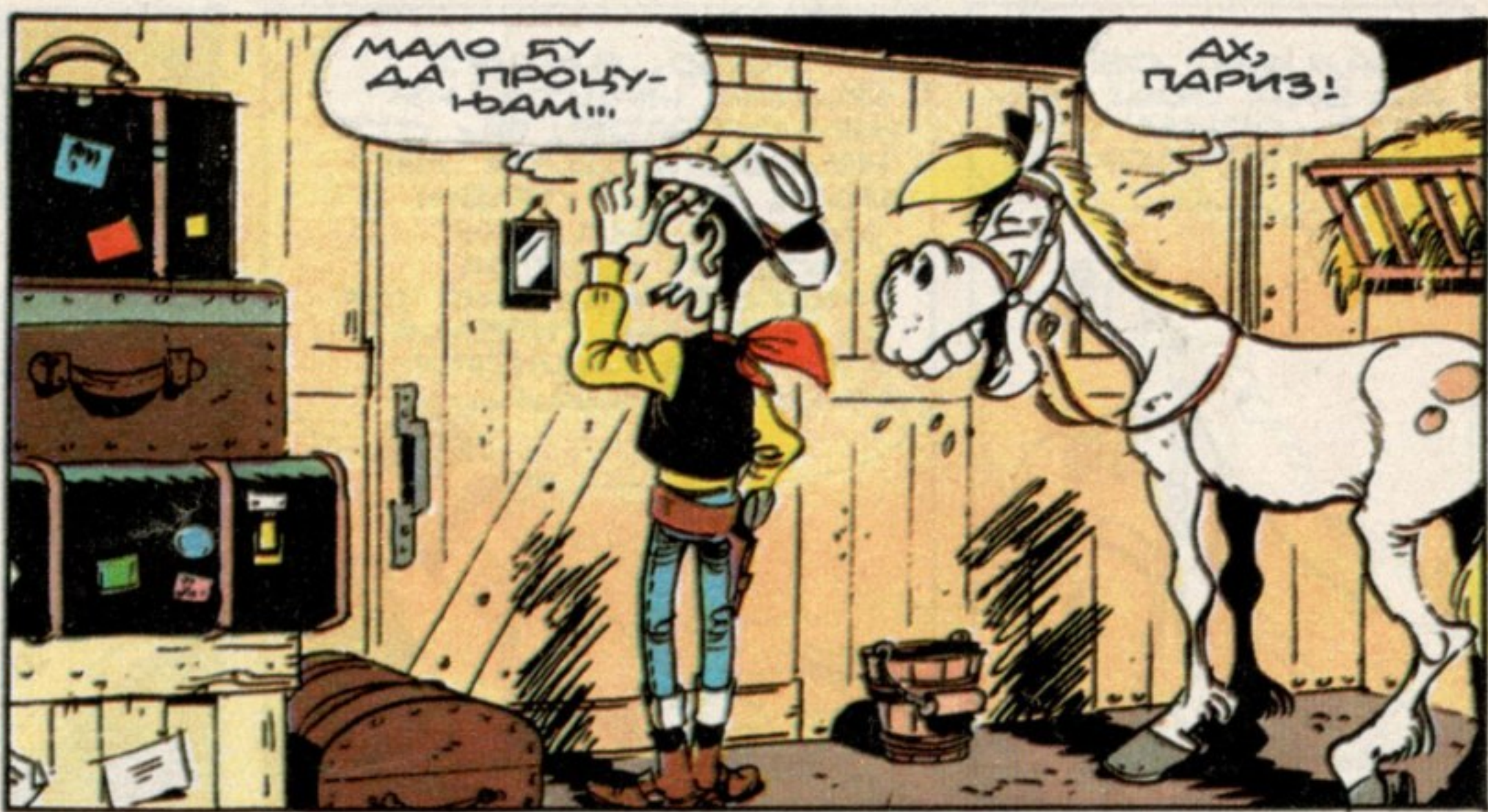
УХ!
МОЖЕ
ПИТЕ!

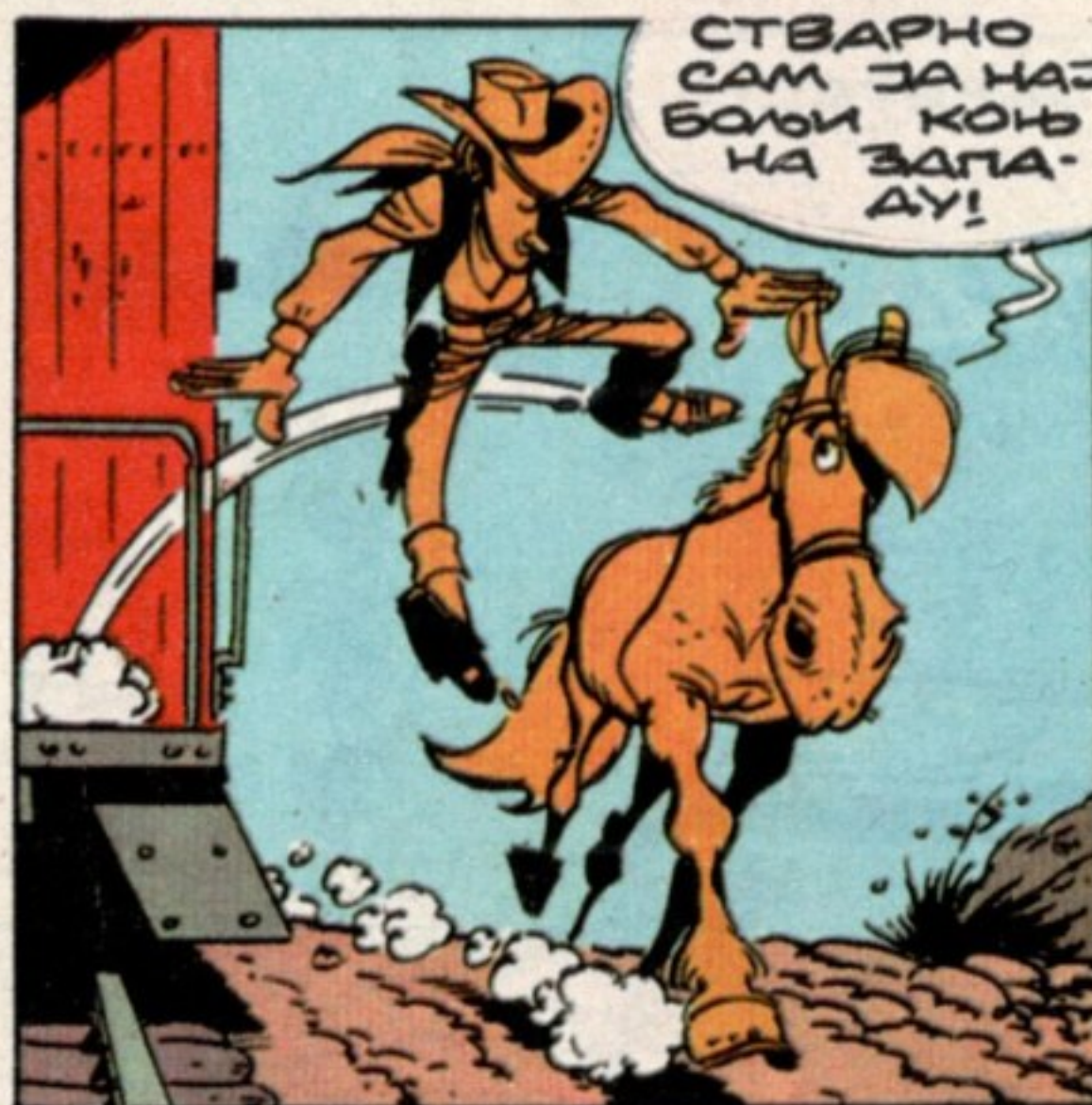
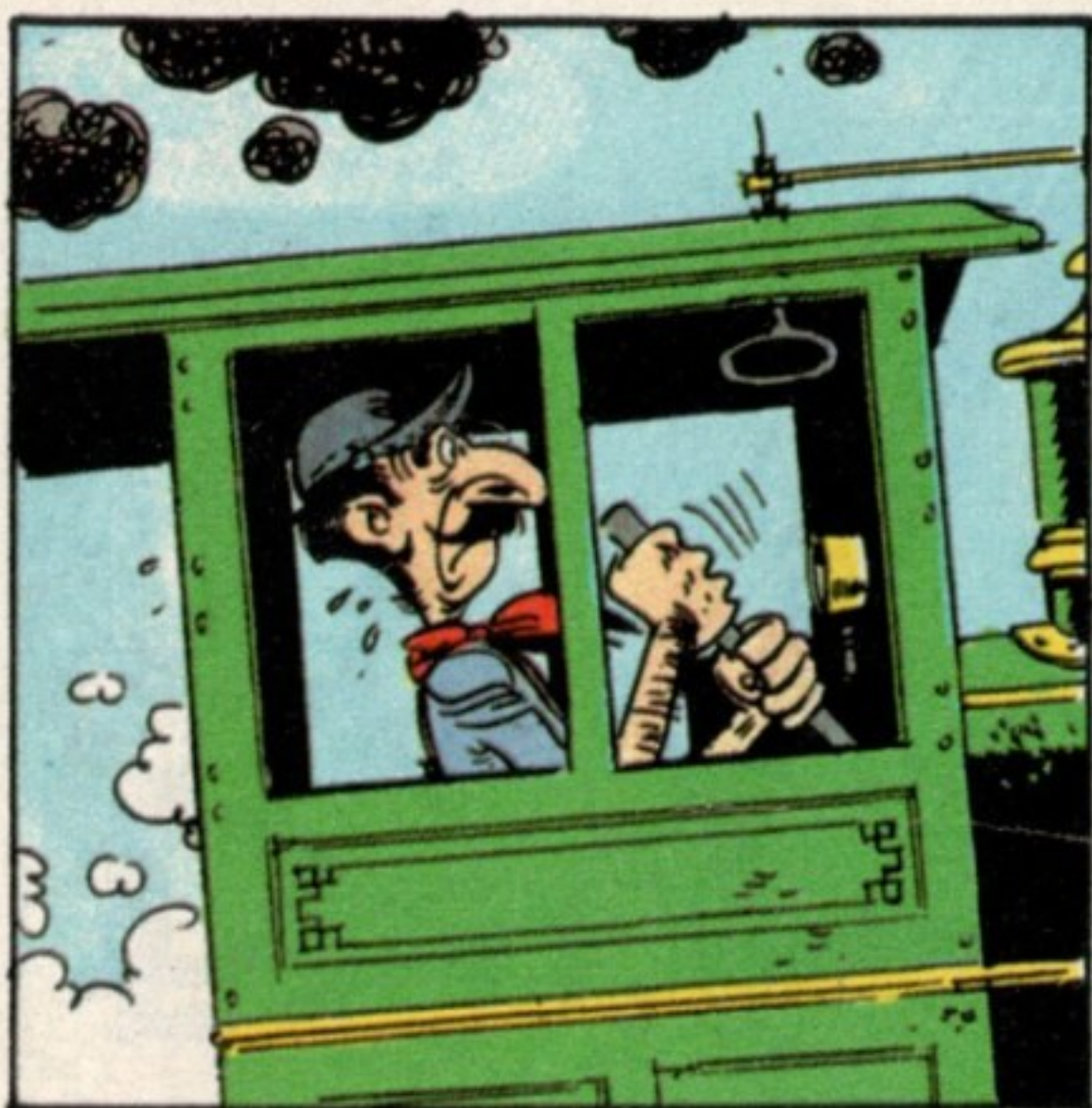
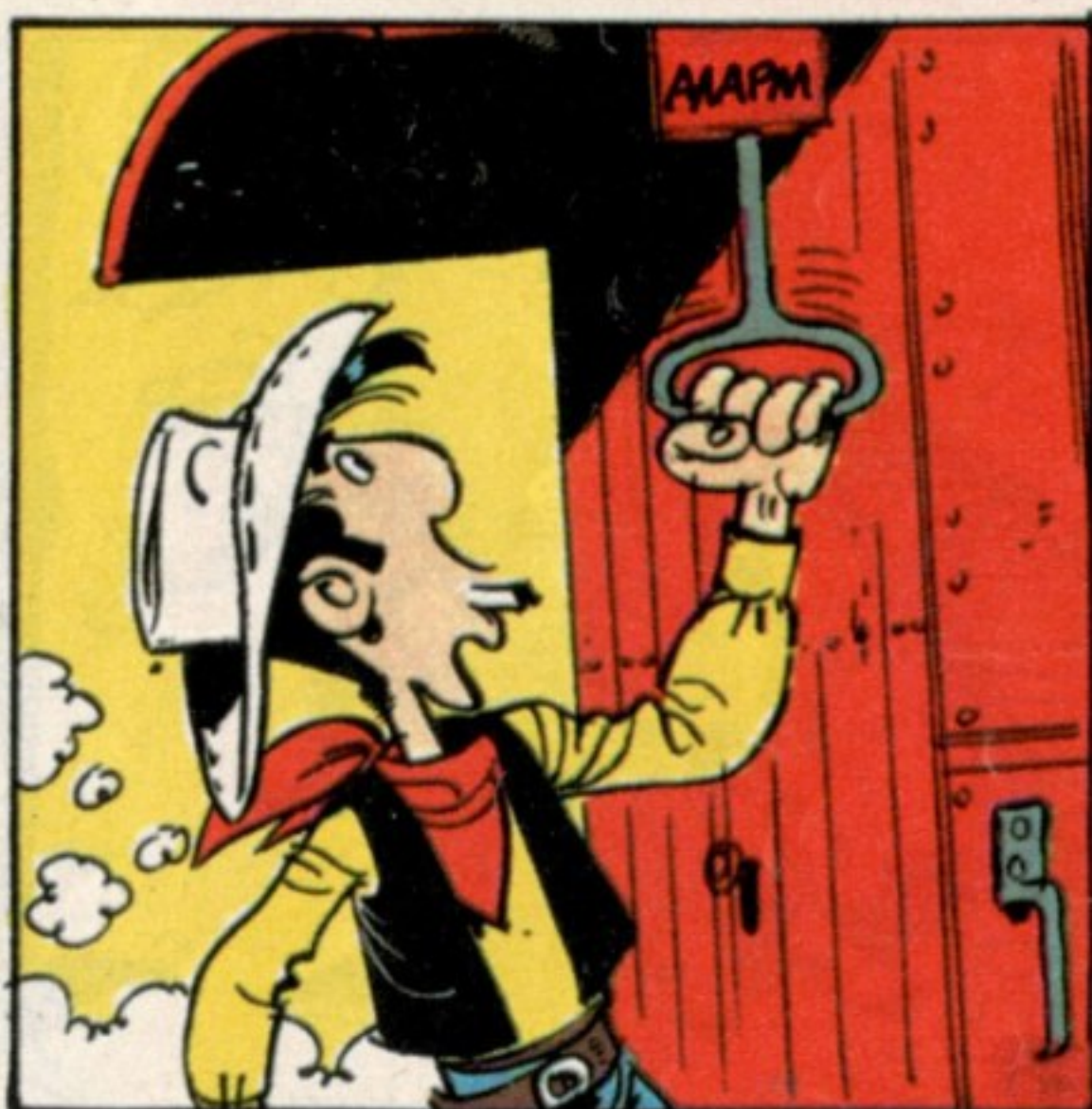
ТВОЈЕ ПИТЕ... ЗБОГ
ТВОЈИХ ПИТА... ЈА НЕ
МОГУ ДА ПОСТИГНЕМ
БРЗИНУ!

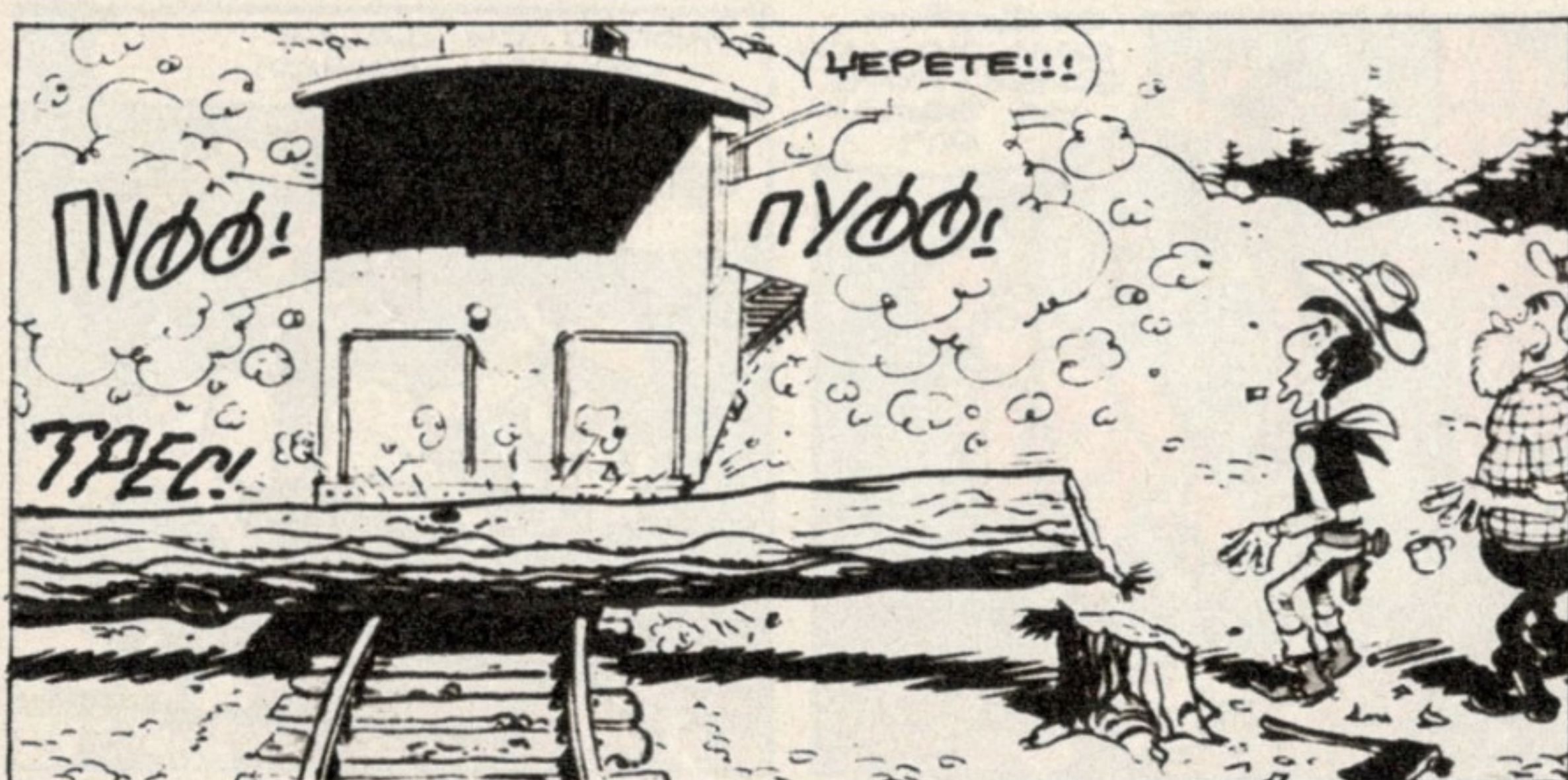
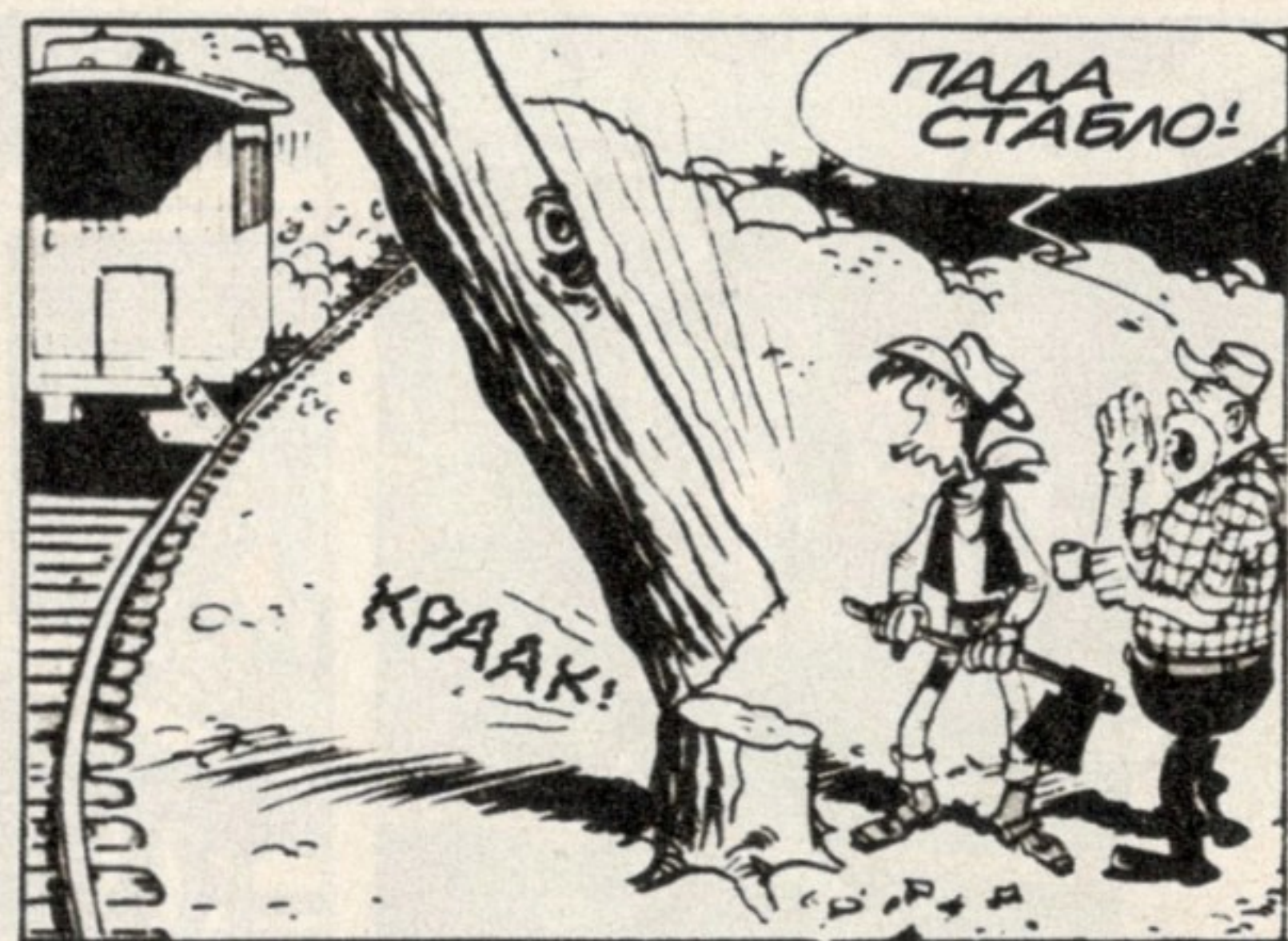

МАЛО БУ
ДА ПРОЦУ-
ЊАМ...

АХ,
ПАРИЗ!

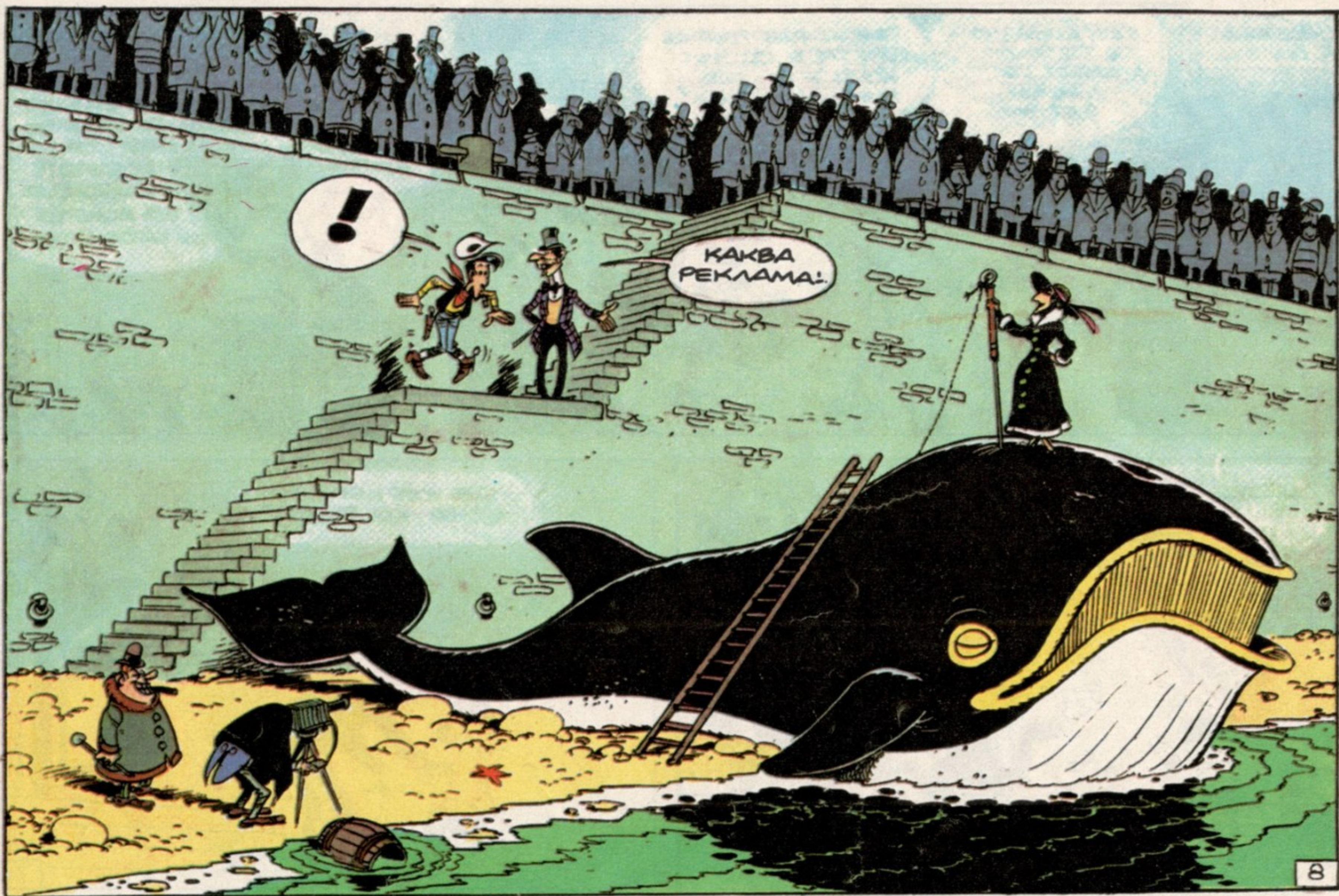

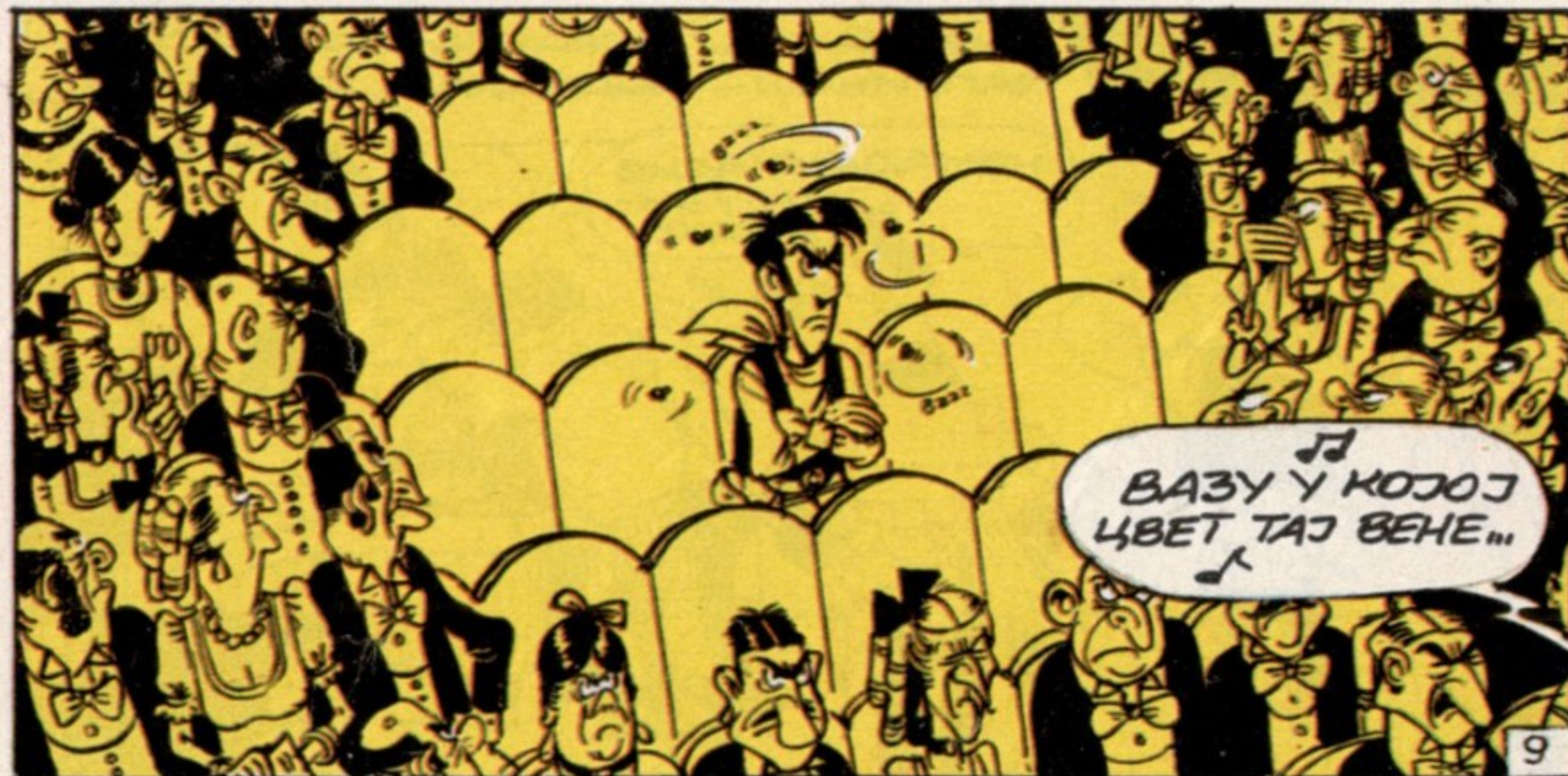
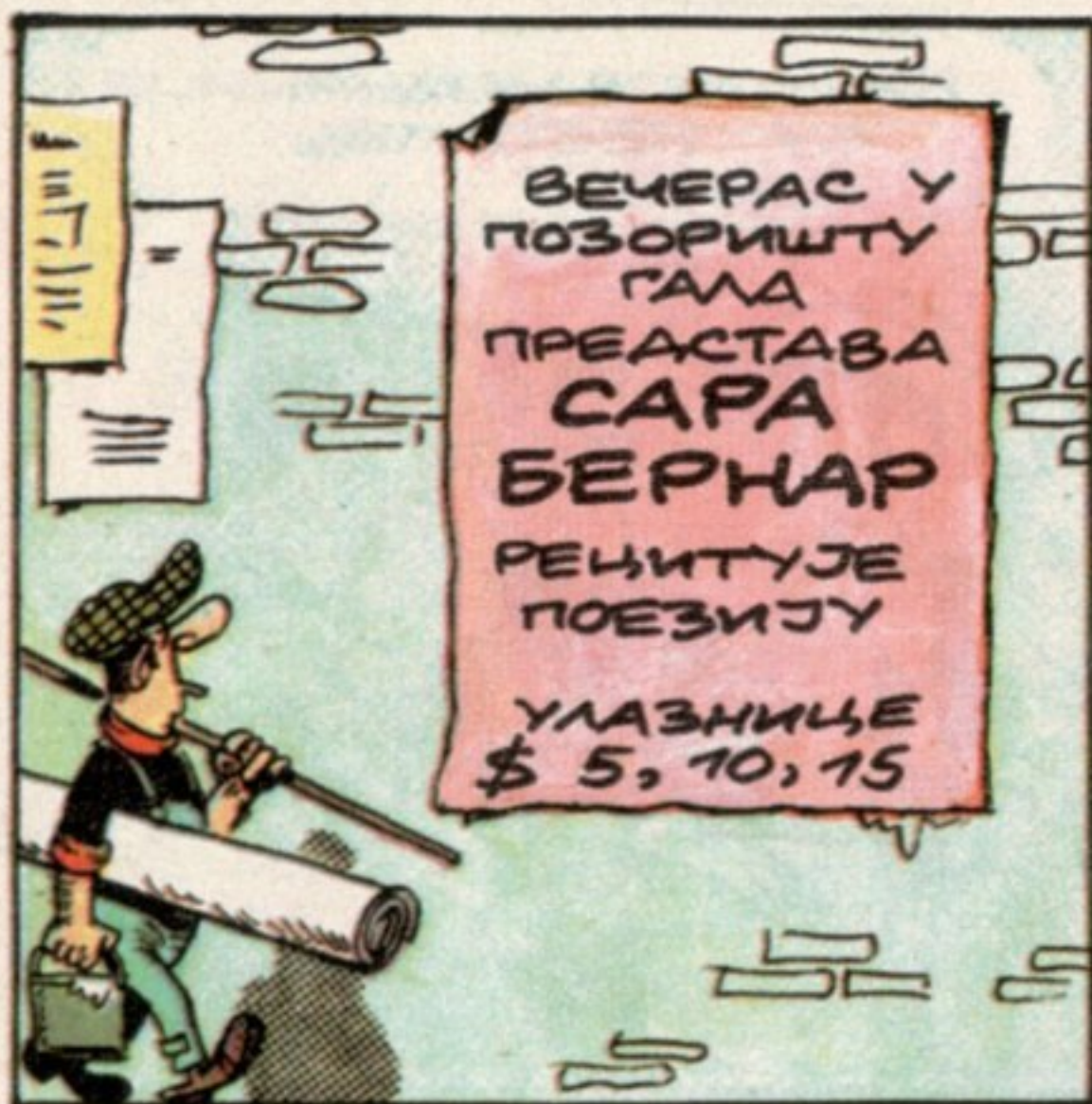
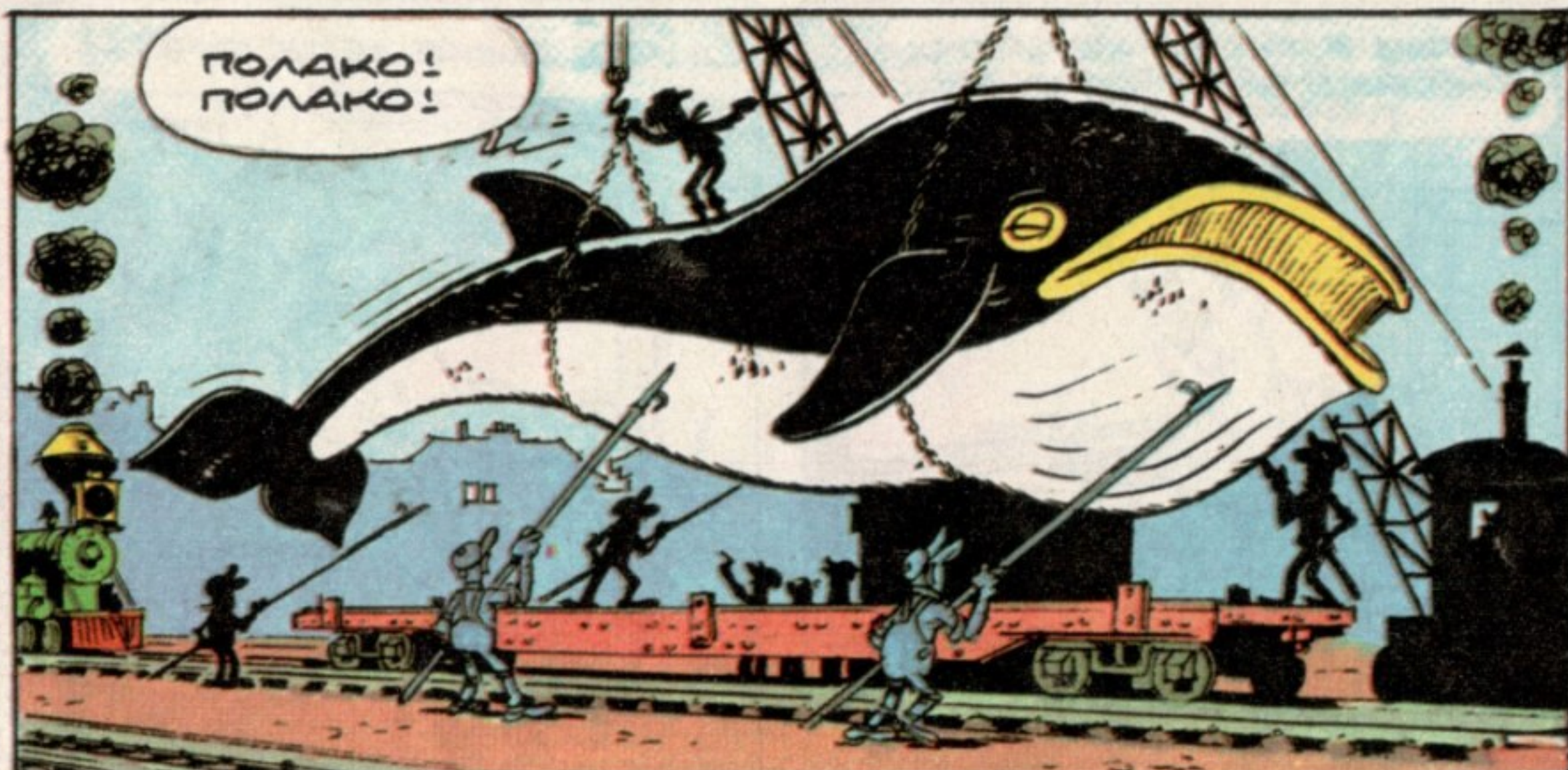

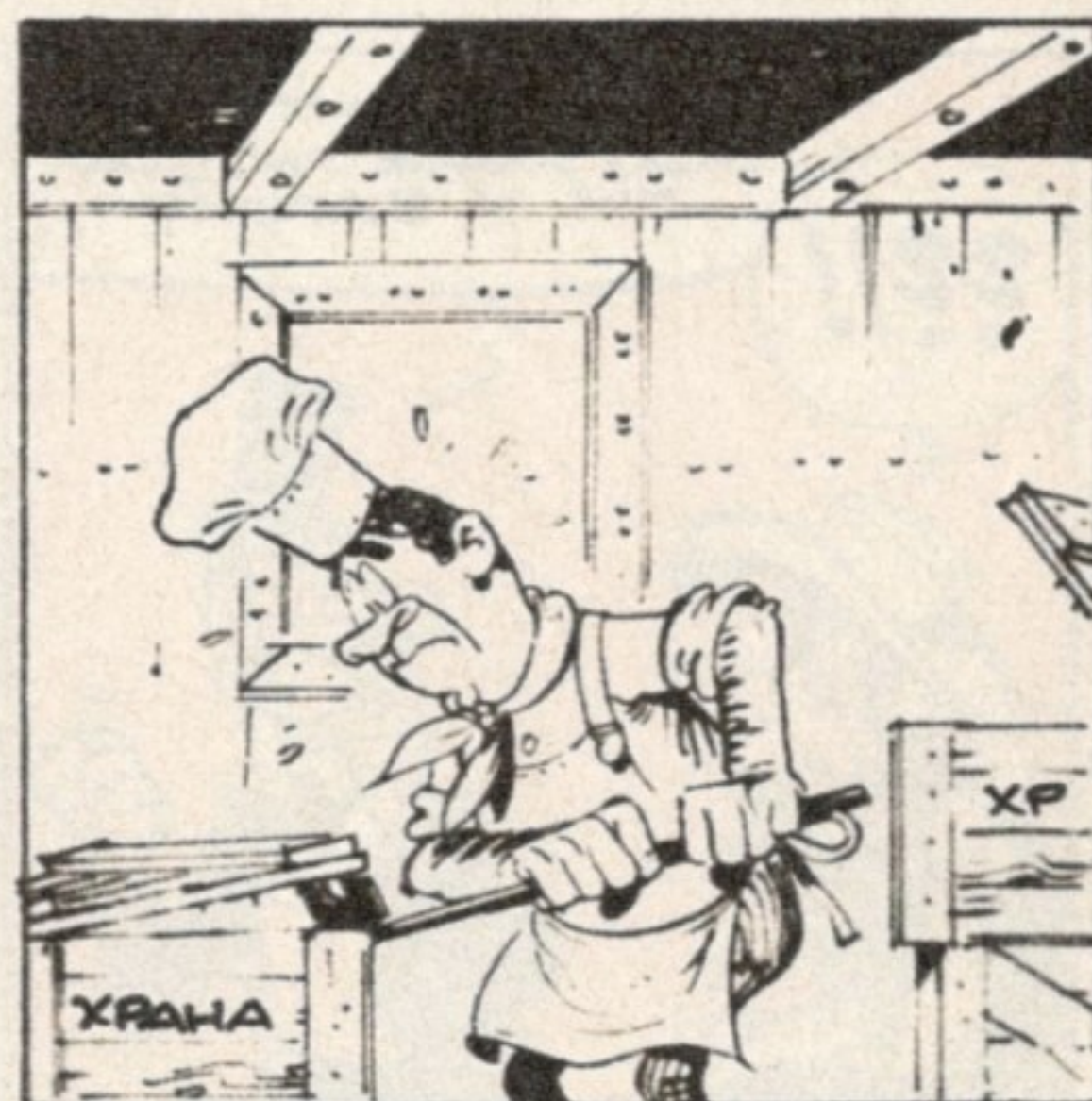
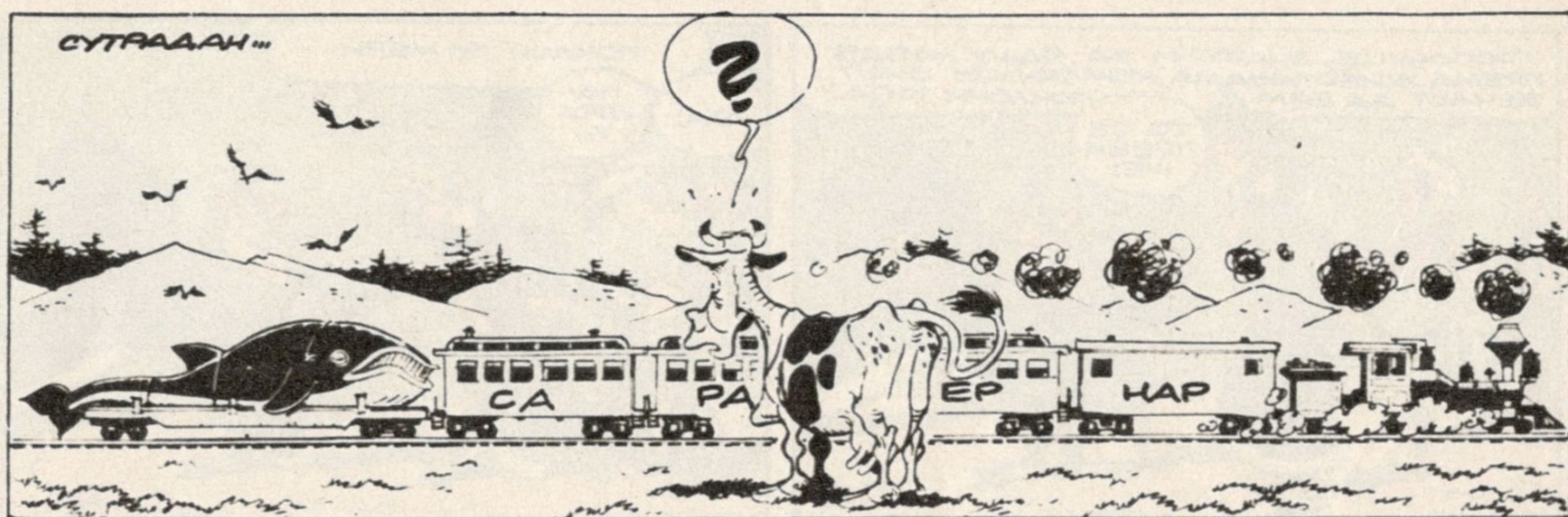
* РОСТАН, "СИРАНО ДЕ БЕРЖЕ-
РАК"; ЧИН I, ПОЈАВА 4

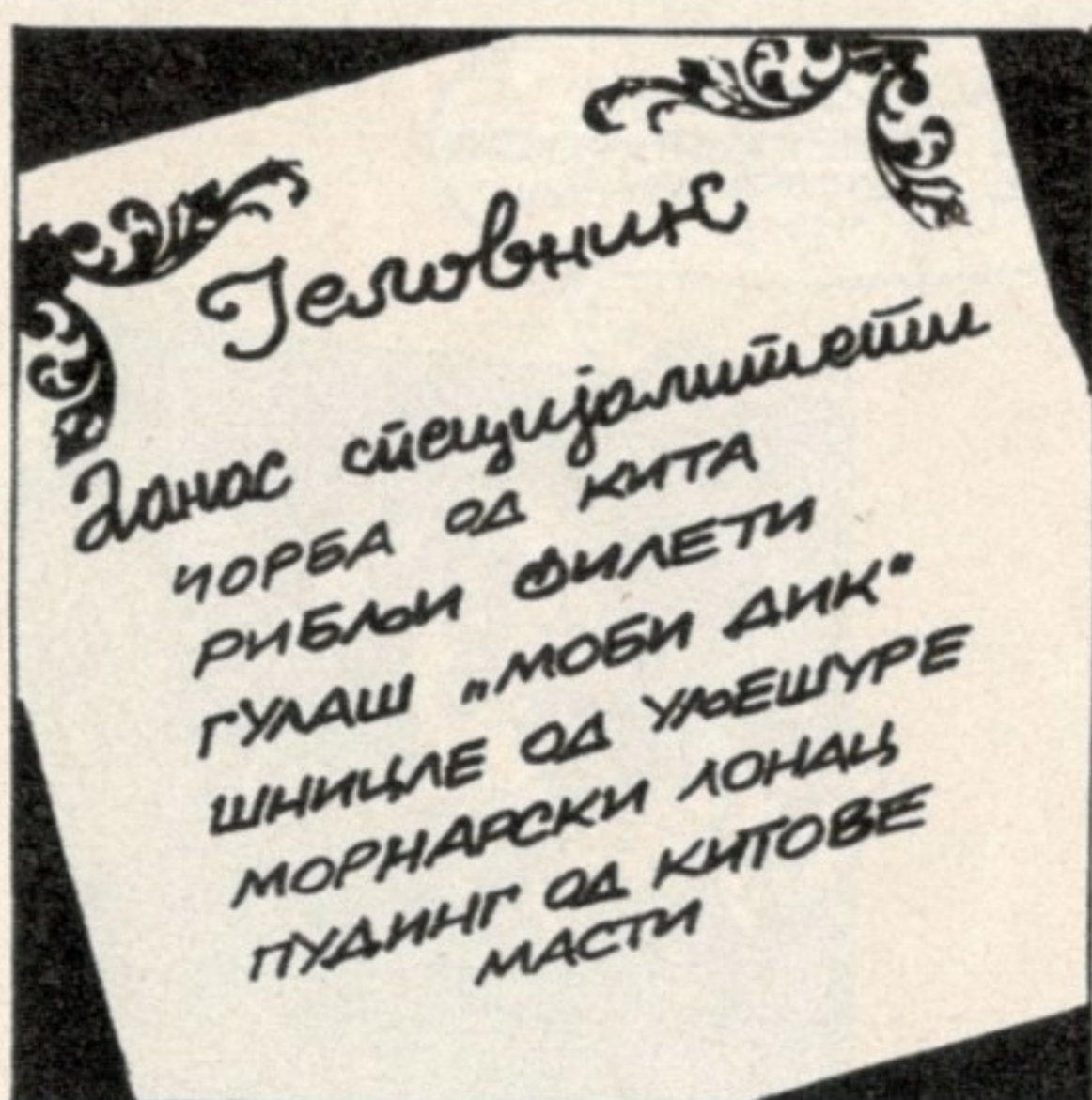
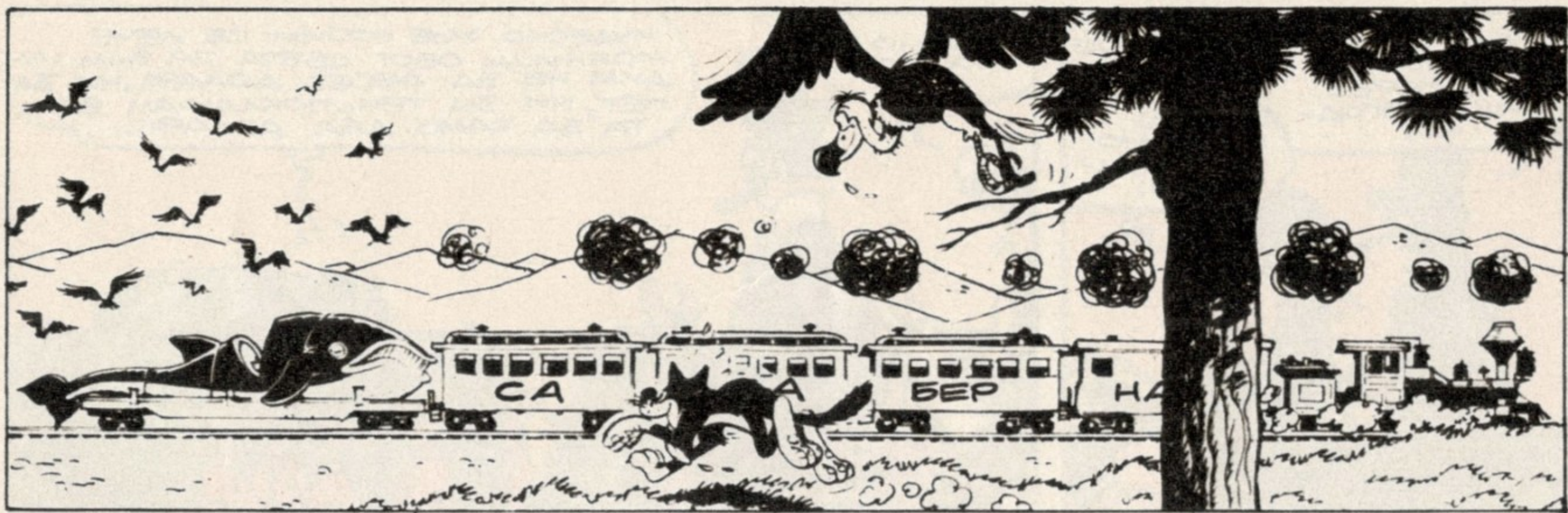
ПОШТО JE ВАГОН ПРИКАЧЕН (И ОЧИШЋЕН),
ПУТОВАЊЕ СЕ НАСТАВИЛО...

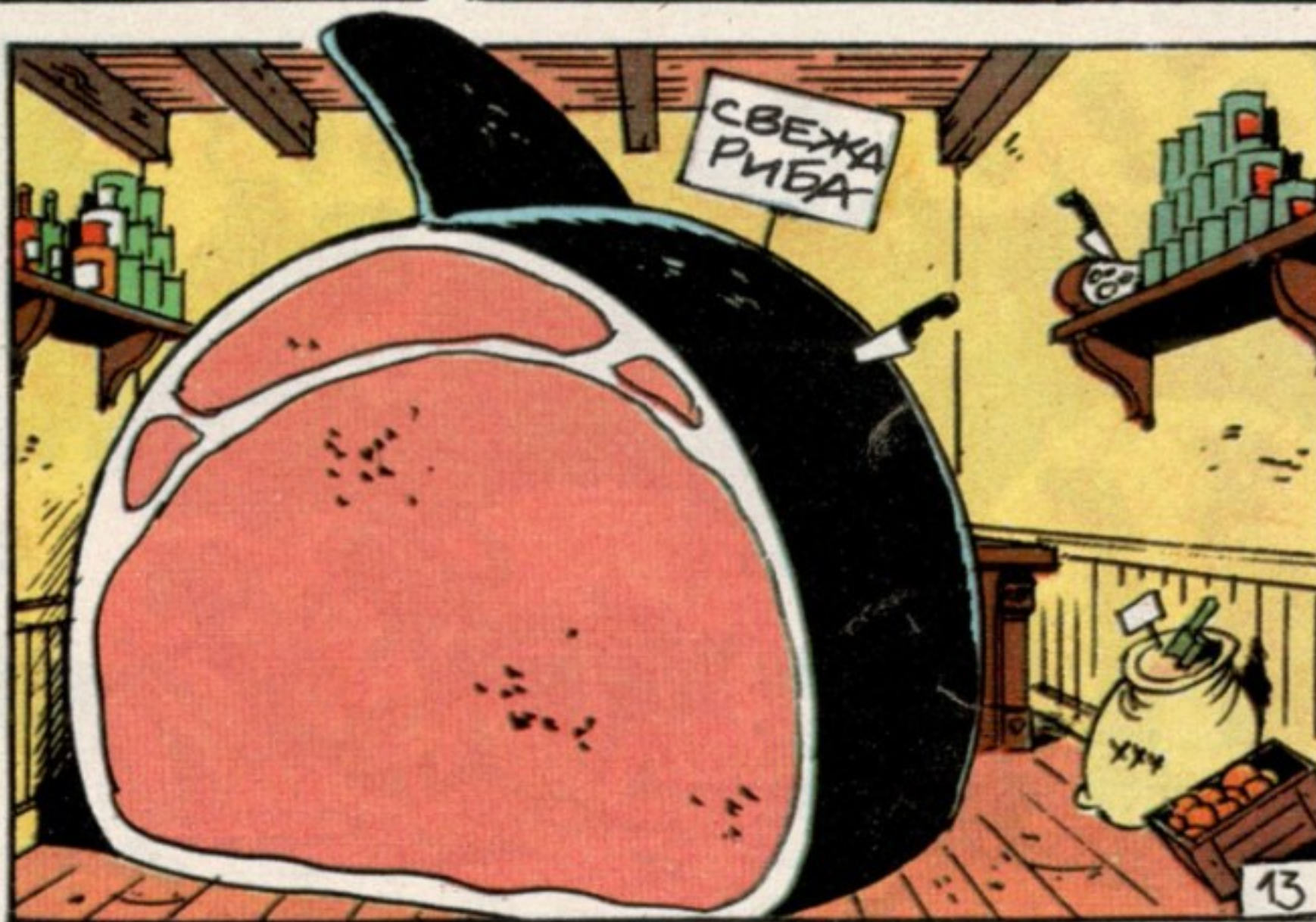

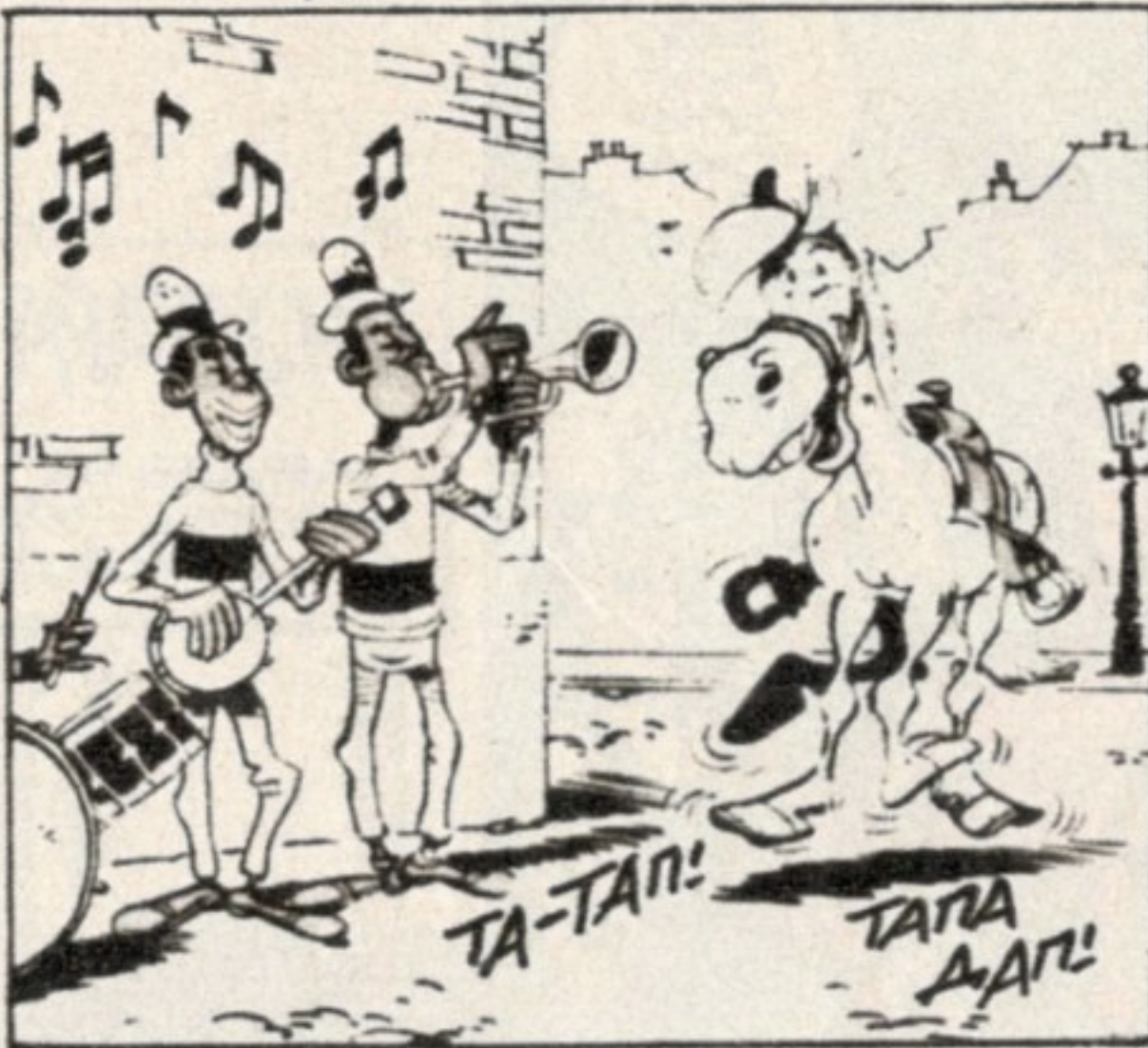
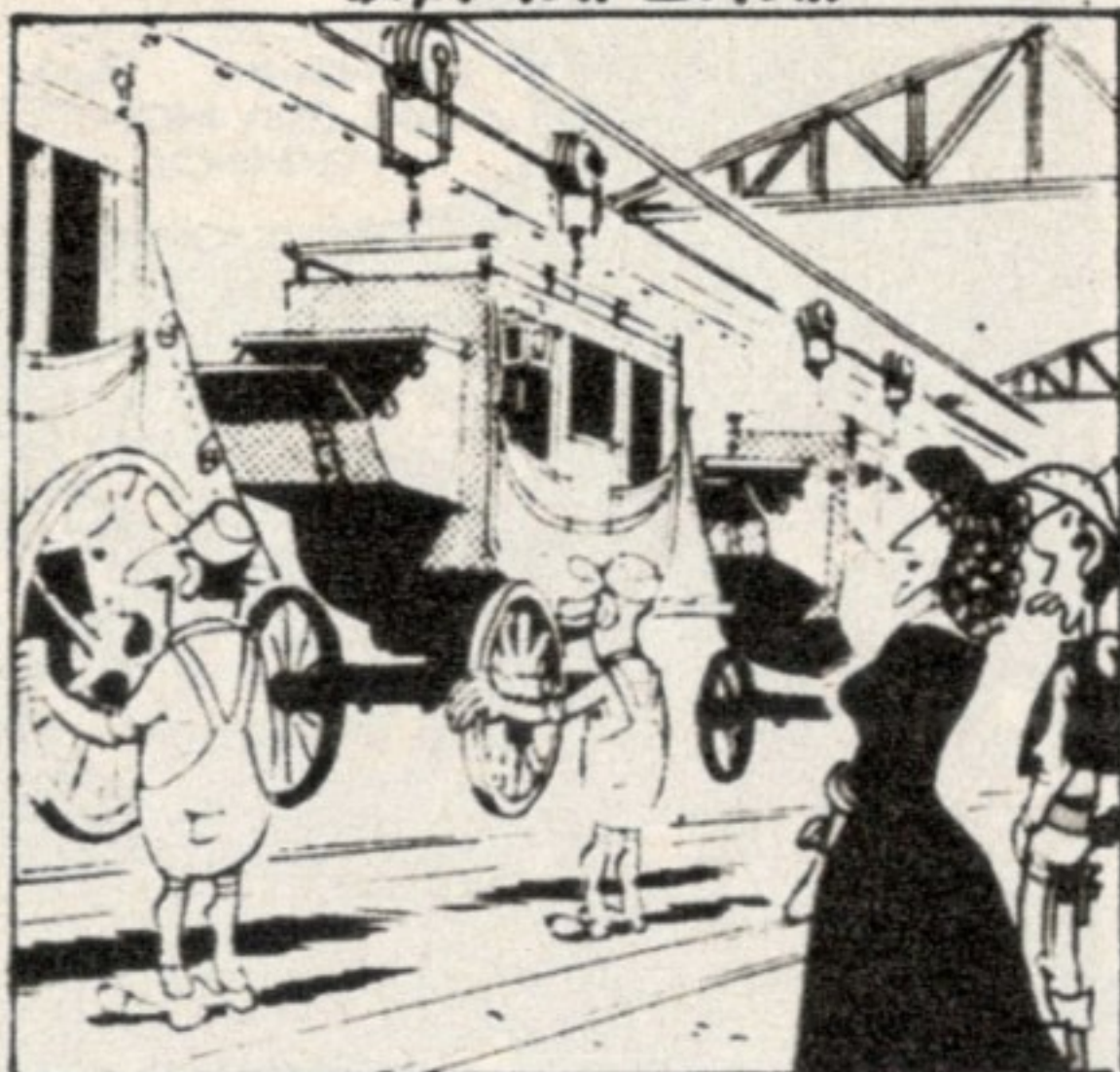

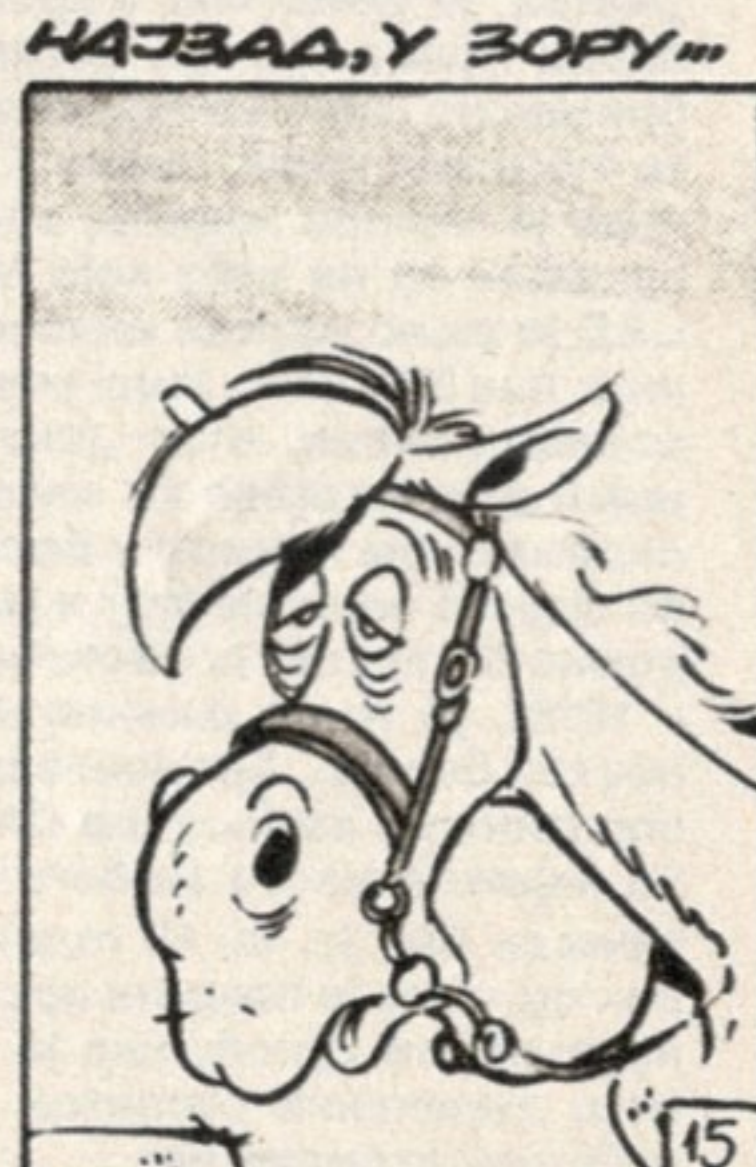
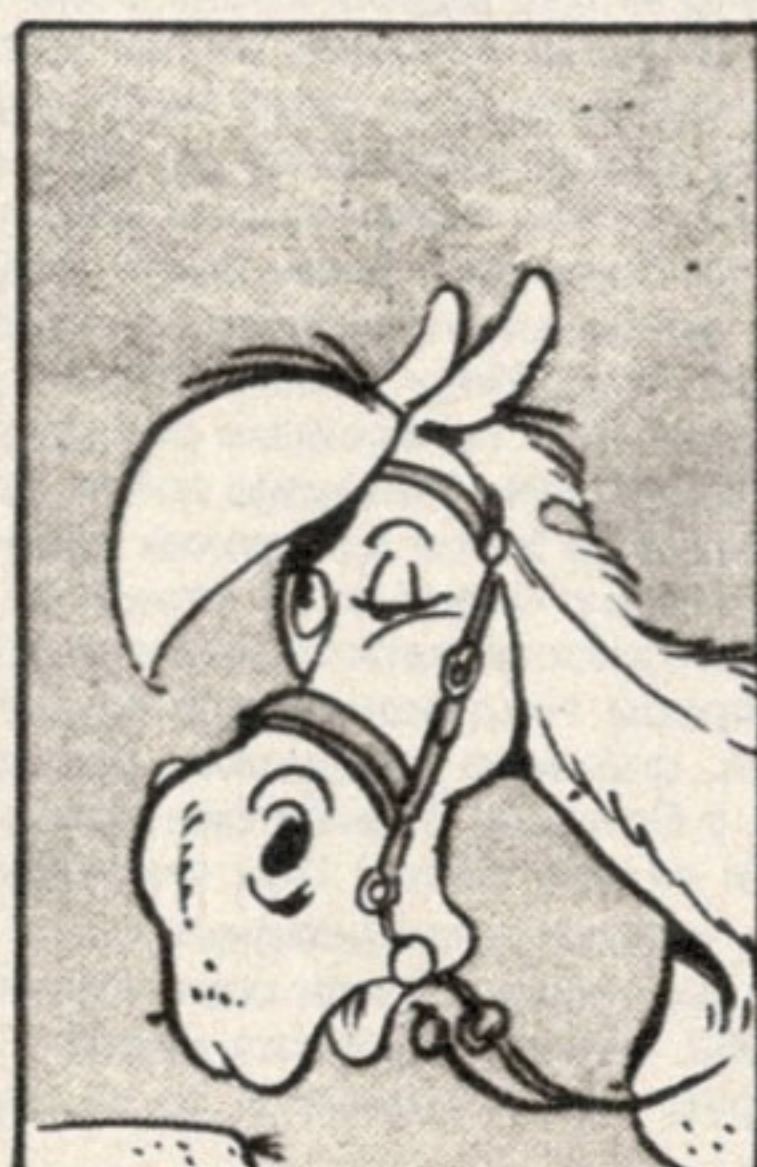
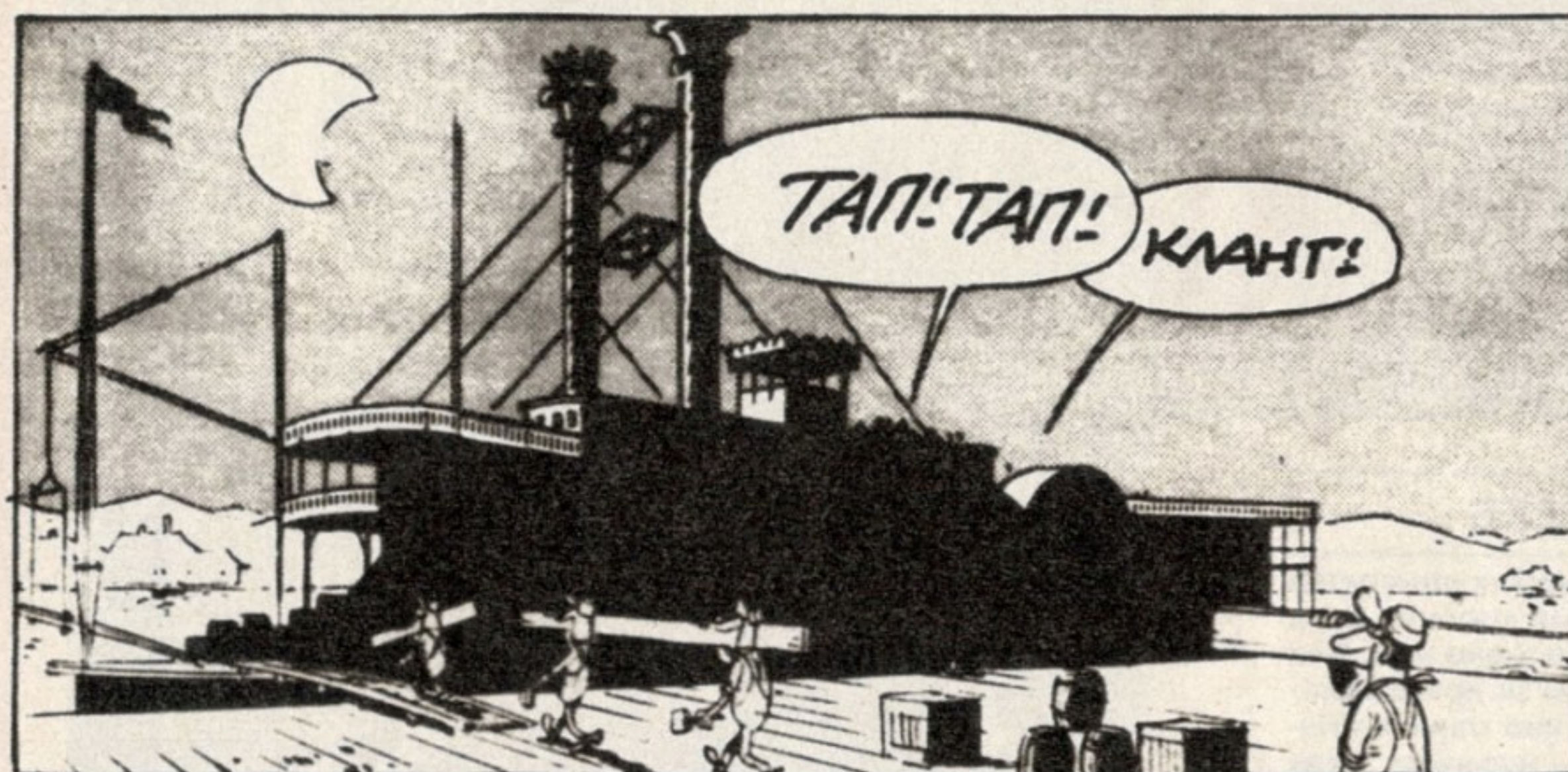

ПОСЛЕ БОРАВКА У ДЕТРОИТУ
(МИЧИГЕН)...

...ТУРНЕЈА ЈЕ СТИГЛА У СЕНТ
ЛУИС (МИСУРИ)...

...ГДЕ ЈЕ САРА ЈОШ ЈЕ-
ДНОМ ТРИЈУМФОВАЛА...

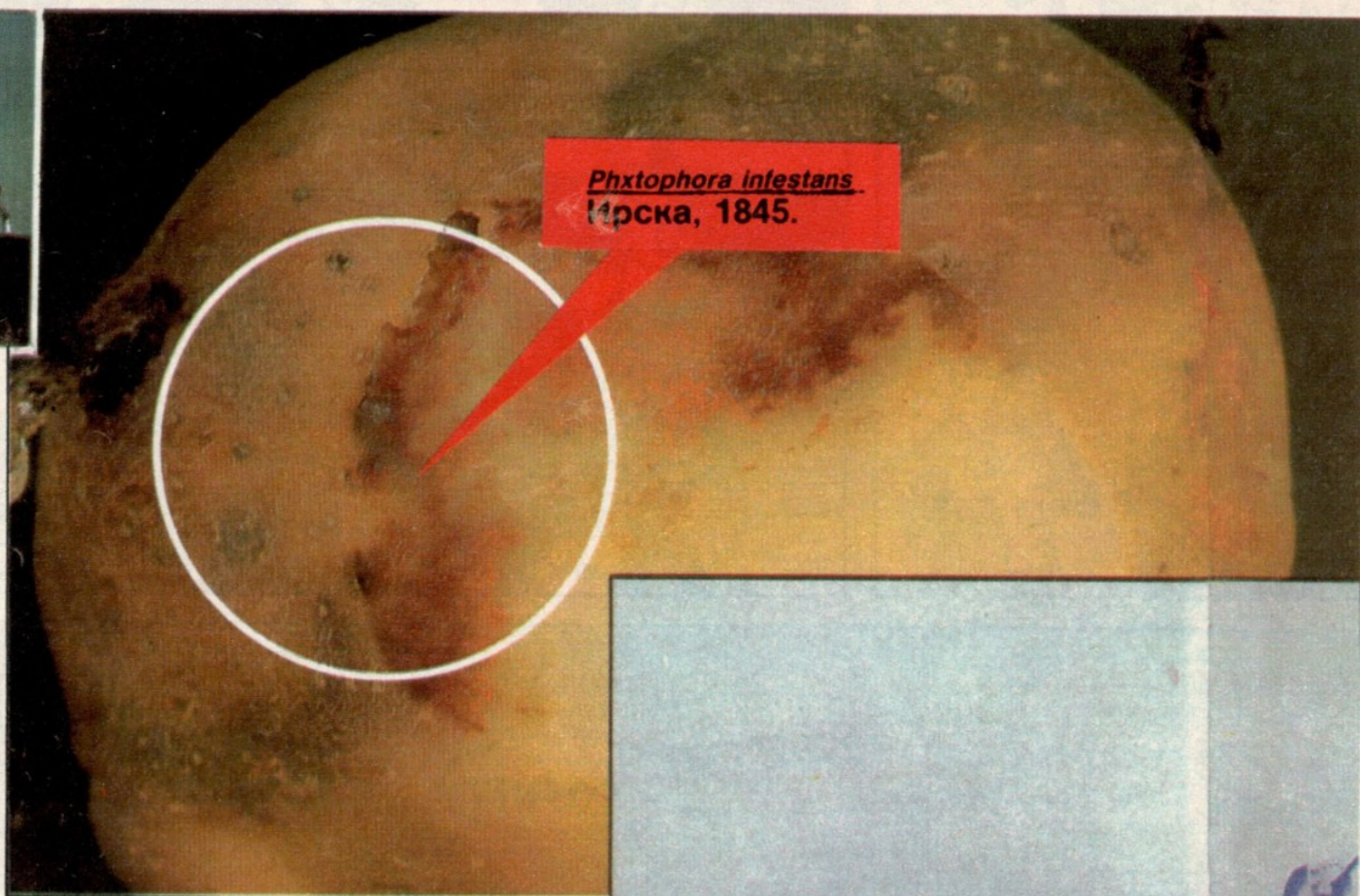
НАСТАВАК У СЛЕДЕЋЕМ БРОЈУ

Гљивице
које су
промениле
историју

САВЕЗНИЦИ, ТРОВАЧИ, ПОДМУКЛИ ЈЕДАЧИ

Породица
Кенеди,
пореклом
из Ирске,
емигрирала је
да би побегла
од глади.
Пут од дедине
сиромашне
крчме до
председничког
места унука
у Белој кући
Кенедијеви
су прешли
за само
50 година!

Phytophthora infestans
Ирска, 1845.

ОД КРЧМЕ ДО БЕЛЕ КУЋЕ

Једна паразитска гљивица довела је до великих померања у историји и политици: да се у Ирској средином прошлог века није појавила *Phytophthora infestans*, како гласи њено име, Џон Фицџералд Кенеди можда не би био изабран за председника САД! Прича почиње у Ирској 1845. кад је ова гљивица напала основну храну домаћег становништва – кромпир. Цела „жетва“ је уништена, а кромпир је био једина храна осам милиона Ираца. Помоћ матице била је смешна, већим делом британско јавно мишљење сматрало је да је то само божја казна за бунтовно ирско племе. Глад која је пустошила до 1851. однела је милион живота, а исто толико напустило је земљу укрцавши се на лађе које ће их одвести у Нови свет: 1860. у САД је ушло четири милиона досељеника од чега су најбројнији, чак 38 одсто, били управо Ирци. Међу њима је била и породица Кенеди, људи „јаке крви“ чије ће презиме обележити један део историје 20. века. Деда Џона Кенедија почео је са сиромашном крчмом у Бостону која ће се временом прочути по сјајном овчијем буту и јаком пиву. Отац Џозеф стекао је огромно богатство користећи погодности ратног времена (1914 – 1918), уз то се оженио кћерком градоначелника Бостона, постао банкар, бродовласник, филмски продуцент, успешан политичар и амбасадор САД у Лондону. Његов син попео се на највише место најбогатије земље света: Џон Фицџералд Кенеди био је, са 43 године, најмлађи председник САД, човек од чијег је покрета прста зависило хоће ли свет нестати у нуклеарном сукобу кад је 1962. избила кубанска криза. Срећом, директним сусретом Хрушчова и Кенедија за длаку је избегнут атомски рат.

Само од маја до децембра 1847. у државу Њујорк ушло је преко 53000 ирских избеглица

Чак и ако су речи Александра Диме да је „историја ексер о који свако качи шта му се свиђа“ тачне, непобитно је да је она понекад резултат најневероватнијих узрочника. Веза човек – гљивице један је од таквих примера. Ова тако неупадљива, најчешће микроскопски ситна, бића изменила су ток неких важних догађаја.

Лепи Рим лепо гори

Још их је 41. године искористила Агрипина да би се „заштитила од неизвесности судбине“. Гљивицама (на латинском fungus, од funus – смрт и ago – изазивам) никад боље није пристајало њихово

Тешко је поверовати да су сићушне биљчице без хлорофила потресале светску политику и управљале понашањем људи. Па ипак...

злослутно име: сок од гљиве *Amanita phalloides* (бела пупавка) усула је у јело свог царског супружника, римског императора Клаудија. То јој је, између осталог, омогућило да лиши престола законитог наследника Британика у корист свога сина Нерона кога је злосрећни Клаудије у своје време усвојио.

Пошто се прогласио царем, Нерон је у почетку, под утицајем Сенеке и преторијанског префекта Бура, владао умерено, али већ 55. године по његовом налогу отрован је Британик што је био само увод у низ његових других злочина: убијање мајке (55), Бура и жене Октавије (62) да би се оженио својом конкубином Попејом Сабином, коју ће такође, неколико година касније, убити. Његов нечувени терор достигао је врхунац кад је дошло до великог пожара у Риму (64), за који је јавност кривила Нерона, а овај хришћане тако да је наредио њихове крваве прогоне. Кад је откривена завера против цара, Нерон је смакао

Hemeleia vastatrix
Цејлон, 1870.

Велики потрошачи кафе, Енглези су са Цејлона увозили 50 милиона килограма кафе годишње

За мање од 20 година од епидемије, цело острво прекривено је плантажама чаја

Од 1870. Енглези су постали предмет шала и карикатура због њиховог култа времена за чај („tea time“)

КАКО ЈЕ ЧАЈ НАМЕТНУТ ЕНГЛЕЗИМА

За то што просечан Енглец попије годишње 2000 шољица чаја заслужна је једна сићушна гљивица – *Hemeleia vastatrix*. Наиме, некада су поданици Њеног величанства били велики љубитељи црне кафе, толики да је краљ Чарлс II покушао да је забрани! Године 1674. затражио је да се затворе све кафане „јер ремеће мир и спокојство царства“. Здушно су га подржале Енглескиње, тврдећи да пијење кафе угрожава њихов брачни живот. Али, Британци су наставили да се наливају црном кафом... све до 1870. године, када је острво Цејлон, дотад захваљујући њиховој бризи прекривено пољима кафе, опустошила једна паразитска гљивица. Страдале су све биљке, до последњег жбуна. Власти су тада наредиле да се уместо кафе засади чај. Чај који су дотад пили углавном припадници високог друштва и који је влада чак забранила радницима! Сада се стање обрнуло: високи порези на кафу и ниски за увоз чаја из основа су изменили навике Британаца: од лордова до пиљара чај је постао национално пиће Енглеца. И више од тога: права институција.

мноштво завереника и – недужних. Сенека је морао да изврши самоубиство (65). Три године касније, на повратку из Нове Грчке, где је и сам учествовао у јавним такмичењима, Сенат га је прогласио за непријатеља римског народа и осудио на смрт. За крај приче: цар је извршио самоубиство.

Са Британиком, догађаји би се другачије одвијали. Овако – иако ће се империја

Француски једрењак „Бел пул“ против енглеског „Аретуса“. Победу колониста умногоме је олакшало то што су енглеску флоту изнутра појеле гљивице

и даље ширити – био је то заправо почетак краја Римског царства.

Брашно зауставља Петра Великог

И један други „ручак“ пре-сео је ономе ко га је у слат појео: папи Клементу VII, године 1534. Он је толико волео печурке да је забранио да се гљиве беру по шумама око његове палате, желећи их само за себе. Божја казна или убиство – тек, алаовост му је дошла главе и он је папску столицу морао да уступи Павлу III.

Булио де Медичи, како је гласило Клементово световно име, био је човек који се успротивио Карлу V због чега га је његова војска, кад је 1527. заузела Рим, и – заробила. (Касније ће га ослободити, а он ће Карла крунисати за цара у Болоњи 1536). Усудио се и да одбије енглеског краља Хенрика VIII који је хтео да се реши брака с Катарином Арагонском што је довело до раскида између енглеске цркве и Рима, а онда је пао од комадића гљиве отровнице...

Два века касније једна смешна гљивица зауставила је амбициозног цара свих Руса који је непосредно пре тога победио Швеђане на северу и избио на Балтик, а у рату са Персијом освојио обале Каспијског мора. Петар Велики кренуо је 1722. са својим трупима да освоји турске луке. Али, већ на обалама Волге и људи и коњи су напада-

ли. Месо им је трулило (гангрена), руке и ноге одумира-ле, отпадали су им прсти, уши, носеви. Сам Петар Велики чудом је успео да се спасе, али је морао да одустане од похода. Требало је сачекати пуних 50 година па да Катарина Велика (у два рата са Турском) добије црноморску обалу од Дњепра до Дњестра, а 1783. полуострво Крим око којег се данас тако жустро споре Русија и Украјина...

Петра Првог зауставио је ерготизам – тровање брашном које садржи гљивицу ражену главницу (*Claviceps purpurea*) – чије су епидемије у средњем веку изазивале права пустошења међу становништвом. Данас су таква тровања, захваљујући савременој науци и контроли брашна, постала права реткост. Уместо тога од ражене главнице сада се праве важни лекови који се употребљавају у гинекологији – ерготамин, ергометрин и други.

Рат или мир?

Ни 19. век није избегао утицају гљивица – паразита. Да није било кромпирове пламењаче код које листови потамне, осуше се и остају голе стабљике – кривац плесан (*Phytophthora infestans*) – Џон Фицџералд Кенеди можда никад не би био изабран за председника Сједињених Америчких Држава (види уоквирен текст). Али, ова прича која почиње у Ирској 1845. није се тамо завршила пошто је гљивица „препливала“ Ламанш и освојила Немачку

И ПЕЧУРКЕ СУ ГЉИВЕ

Гљиве (*Mycophyta*) велики су одељак нижих биљака које немају хлорофил: већина је безбојна. Припада им 50.000 различитих врста, од микроскопски ситних нижих гљива, које се састоје од једне једине ћелије, до највиших, оних јестивих. Неке су врло штетне, изазивају болести код биљака, животиња и људи, друге врло корисне (квашчева, на пример, без које нема врења), а оне јестиве важна су намирница у исхрани: садрже беланчевине и витамине. У нашим крајевима успева преко 200 врста, али се једе тек мали број из страха од тровања – рачуна се да у Европи годишње умре 10.000 особа што од тровања погрешном гљивом, што од бајатих печурака код којих је већ почело распаѓање беланчевина.

ГЉИВА КОЈА ПЛАЧЕ И НЕЗАВИСНОСТ САД

Merulius lacrimans, код нас позната као зла гљива, сузиа печурка, двојед, заиста прождире дрво. Права лепра кад су дрвене грађевине у питању, понекад се појављује на површини нападнутог дрвета у облику беле вате која излучује капљице воде – отуд јој и „плачно“ име. Ова зла печурка уништила је највећу морнарицу 18. века – британску флоту – помогавши тако Американцима да добију Рат за независност. Година је 1774: сукоб је избио између Британаца и колониста који су имали мале изгледе против енглеске Краљевске морнарице. Али, они су на својој страни имали два адута: француску морнарицу која им се нешто касније придружила и сузну гљиву! О чему се радило? Од стотину бродова, са колико је располагала Велика Британија, само је 35 било поштеђено ове гљивице и чврсто стајало на води... Како добити поморску битку с бродовима који су били трули изнутра? Тако су Енглези били приморани да потпишу пораз 1783, признавши независност САД, које су тада обухватале територију од атлантске обале до Мисисипија и од Великих језера до Флориде. А питање гљиве плачљивице, подмуклог једача дрвета, биће коначно решено 1863. кад је саграђен први челични брод.

6 МИЛИЈАРДИ ЉУДИ – ЗАХВАЉУЈУЋИ БУЋИ

Тиме што је открио пеницилин, антибактеријску материју на бази плесни *Penicillium notatum*, Александар Флеминг спасао је на хиљаде људских живота. Дуго се веровало да је ово откриће резултат дуготрајног истраживања, али судећи по енглеским изворима, оно је последица случаја и – немара. Наиме, године 1928. Флеминг је писао текст о стафилококума, у коме је, како наводи британски месечник „Историја“ из 1986. године, у ствари углавном понављао већ описане опите. Али, како је био неуредан, пропустио је да заштити своје културе, а неколико метара од њега један истраживач радио је с гљивицама и то у посудама без поклопаца (буџети за науку били су мали), па су се споре из њих несметано шириле ваздухом. Тако се *Penicillium notatum* развио у Флеминговим културама. Тек почетком Другог светског рата пеницилин је, за слугу Флорија и Чејна, изолован и примењен као први антибиотик за лечење болести које изазивају разни микроорганизми.

1915–1917. У ратним околностима она ће постати драгоцену „подршку“ савезницима поткопавајући морал немачких трупа.

Током зиме 1915. резерве кромпира сатрулиле су јер их је напала пламењача. Немачке власти су оклевалe: да ли лечити преостале здраве биљке прскајући их раствором бакра или овај метал употребити за производњу метакa. Несташица бакра била је таква да су већ сва црквена звона била претопљена. Победила је војска. Тако су залихе кромпира пропа-ле. Наступила је ужасна глад. Упркос цензури, војници су из писама сазнали да им породице гладују и њихов борбени морал толико је опао да је офанзива морала да буде одложена. Пламењача је тако изменила ток историје – закључује Жан Семал, професор фитопатологије, Француз по народности.

После Првог светског рата људи су били у стању да се успешније боре против гљивица. Чак су постале и наши

савезници. Захваљујући њима порастао је број становника наше планете! Да ли би без једне плесни данас на Земљи било шест милијарди становника? Не би. Управо захваљујући *Penicillium notatum* направљен је први антибиотик и знатно смањена смртност. Број умрлих од менингитиса опао је за 93 одсто!

Али, док сви знају да је пеницилин (материју коју гљивице луче природно да би се одбраниле од бактерија) открио Александар Флеминг 1928. многимa није познато да је тек 1940. почело да се користи његово антибактеријско својство. За то је био „заслужан“ рат с ариимијом рањеника: америчке лабораторије почеле су индустријски да производе овај лек. Али, пре тога требало је изоловати колонију која је била у стању да се размножава у посудама за ферментацију. Радило се на све могуће начине, само да дође до масовне производње: авијација је доносила узорке плесни из целог света, власници ресторана достављали убуђале намирнице,

Merulius lacrimans
САД, 1774.

Четврти јул 1776: Декларација независности изгласана је у Конгресу. Британска империја изгубила је рат, рођене су Сједињене Америчке Државе

Од 1940. откриће антибиотика придонело је наглом повећању броја становника наше планете.

Случај је заслужан за много шта... Шушка се да је Александар Флеминг открио пеницилин 1928. захваљујући својој аљкавости. Године 1945. добио је Нобелову награду за медицину, заједно са Флоријем и Чејном

свој допринос дале су и домаћице... И управо на једној дињи купљеној на пијаци у Пеорири (Илиноис) издвојена је најбоља колонија.

Да пресађено срце не буде одбачено

И циклоспорин, лек изолован на бази *Tolurocladium inflatum*, спасао је такође на хиљаде људских живота: без њега не би било могуће пресађивање органа јер одбрамбени систем таква орган, као страног тела, одбацује.

Гљивица је откривена случајно у прегршти земље покупљене 1969. са једног норвешког путељака. Од првих проба 1978. истраживачи су открили да је циклоспорин чудесан имунолошки производ. Резултат: фармацеути су почели да шпартају стазама и богазама широм света у потрази за гљивицама које су толико обећавале. Њихова настојања нису била ни смешна ни безнадежна и омогућила су да се изолује гљивица на узорку узетом са брда Цубука у Јапану. А њихов прона-

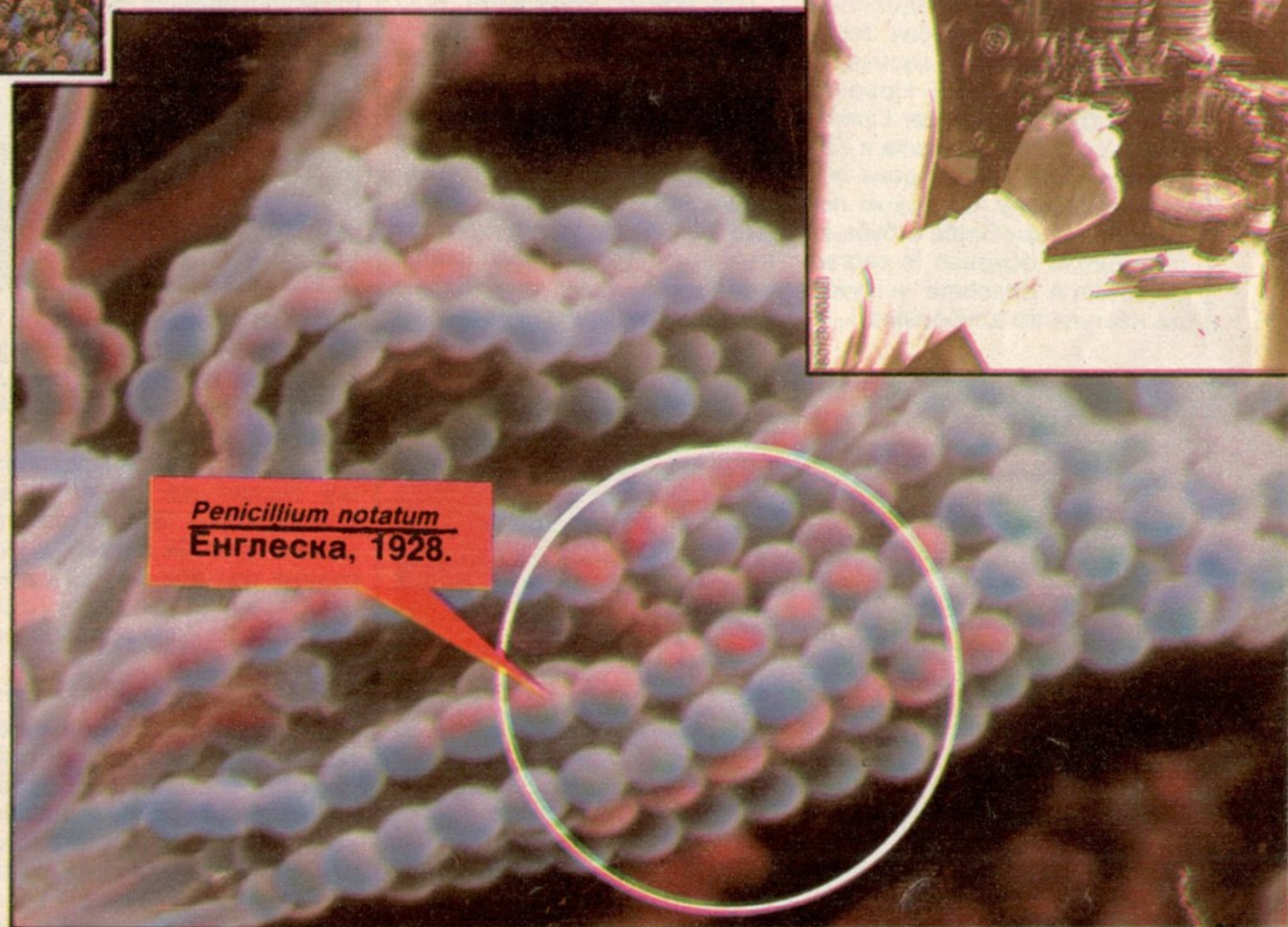
лазак, назван „FK 506“, био је спреман да збаци са трона циклоспорин.

И најобичније плесни такође нам помажу у свакодневном животу да производимо хлеб, пиво, вино... Без фер-

ментације, врења, нема ни сира! Да, али какве сад везе има сир са токовима историје? – пита се француски новинар, а други му одговара да има, и те како: „Земљом у којој има толико врста сирева –

не може се управљати“, имао је обичај да каже Винстон Черчил, мислећи на честе промене влада у земљи првих суседа и вечитих супарника – Француза.

В. М.

Penicillium notatum
Енглеска, 1928.

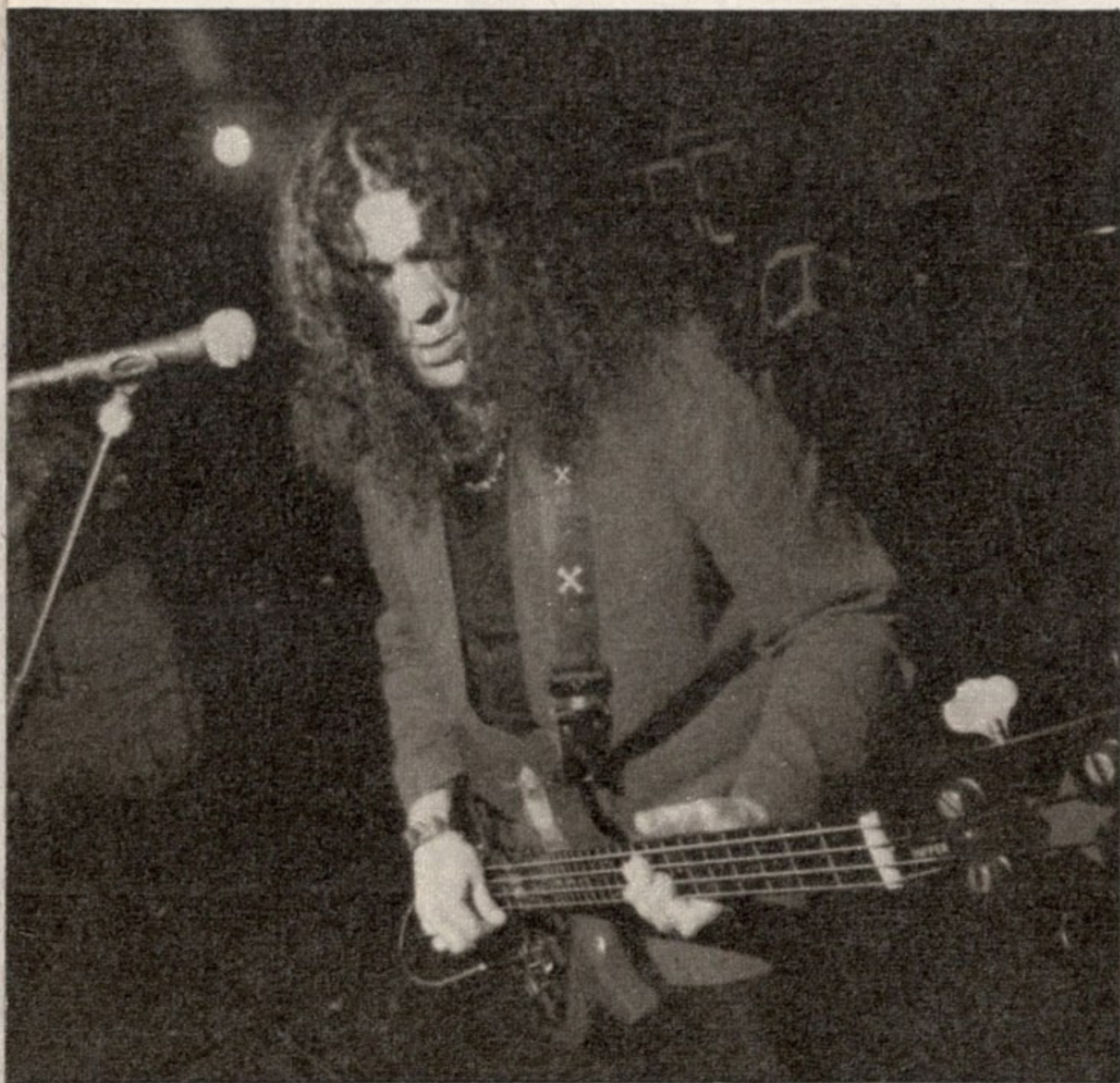

ПОСТОЈИ ЛИ ДРУГИ РИТАМ?

После распада састава „Шарло акробата“ бас гитариста Која основао је 1981. године необичну групу „Дисциплина кичме“ у којој је, сем њега, био само бубњар Келе. У почетку су наилазили на неразумеваше публике и критике, али временом је Која, највише захваљујући сопственој упорности, успео да постане истински предводник алтернативне сцене. У групи су се често мењали чланови, једно време бубњење је свирао глумац Жика Тодоровић, а последњу поставу састава, крајем осамдесетих, чинили су: Која, трубач Зерман и загребачки музичари, саксофониста Јуриј Новоселић и бубњар Срђан Гулић. Група се потом разишла и Која се јануара 1992. године обрео у Лондону. Са црном певачицом Гофи Бејбе и бубњаром Битом основао је састав „Disciplin A Kitschme“ и почео да наступа по клубовима.

Пуних пет година касније појавило се и прво издање које је недавно код нас лиценчно објавила издавачка кућа „Metropolis records“. Реч је о касети и компакт диску на којима се налазе две песме „Have you ever heard of any other rhythm“ (обновљена верзија старе Којине песме „Да ли знаш за неки други ритам?“) и „I've got those teknolog eyes“. Обе песме снимљене су у две верзије: једна је прилагођена емитовању на радију, а друга, дужа, предвиђена је за слушање у клубовима.

Са новим члановима Која негује сличну врсту енергијом набијене буке, али овог пута користи и елементе нових светских музичких трендова покушавајући да остави трага и на енглеској сцени. То, додуше, неће бити нимало лако, ако се узме у обзир жестока конкуренција која тамо влада, али – не знају они Којину упорност и тврдоглавост.

ПЕСМЕ ИЗ ПРОШЛОСТИ

Ирски састав „Cranberries“ објавио је 7. маја трећи албум „To The Faithful Departed“. У својим песмама настављају са истим темама о рањивости живота и драгоценим уживањима којих имамо све мање. Песме као што су „Дете рата“, „Босна“, „Управо сам убио Џона Ленона“, „Када одеш“, баве се тужнијим токовима свакодневице. Као први сингл са плоче објављена је песма „Salvation“ која говори о опасностима дроге.

– У овој песми бавимо се том, тамном, темом, али на неки готово ведар начин – об-

лука успели су некако да се скупе, али деца су се брзо сучио са животним обавезама. Долорес је, као најмлађа, помагала мајци у припремању хране и браћи која су разносила оброке. У слободно време свирала је клавир, отац је учио да свира хармонику, а учествовала је и на такмичењима у народним играма. Као и свака тинејџерка, писала је поезију а почела је и да пева у локалним саставима који су изводили туђе песме. Затим се упознала са браћом Ноелом и Мајклом Хоганом који су са бубњаром Лоулером

јашњава певачица Долорес О Риордан. – Клинци просто јуришају на ствари које им одрасли забрањују, а онда родитељи, зато што их воле и зато што су забринуте, почињу грозно да се понашају према њима. Писала сам то из свог угла. За пет или десет година постаћу мајка, а прошло је тек пет или десет година како сам била пркосно дете.

Долорес је рођена 1971. године у сеоској породици са седморо деце. Када је отац тешко повређен у саобраћајној несрећи, мајка је почела да припрема храну за ресторане у месту. Несреће су се наставиле када је старија сестра непажњом изазвала пожар у кући. Уз помоћ комши-

основали групу скромних жеља и чудног имена „Cranberry Saw Us“ и 1990. постала члан групе. За почетак је узела да преправи неке Ноелове песме и тако је настао њихов први хит „Linger“. Најзад су скратили назив групе и годину дана касније снимили први сингл за једну малу дискографску кућу. Свеже и осећајне песме брзо су привукле пажњу моћних менаџера, а постали су и миљеници штампе. Наравно, пресудно је било мишљење публике. До објављивања трећег албума продали су преко 20 милиона плоча у свету.

– На новој плочи претежно певамо о стварима које су прошлост и које више не можемо да вратимо.

ИЗЈАВА НЕДЕЉЕ:

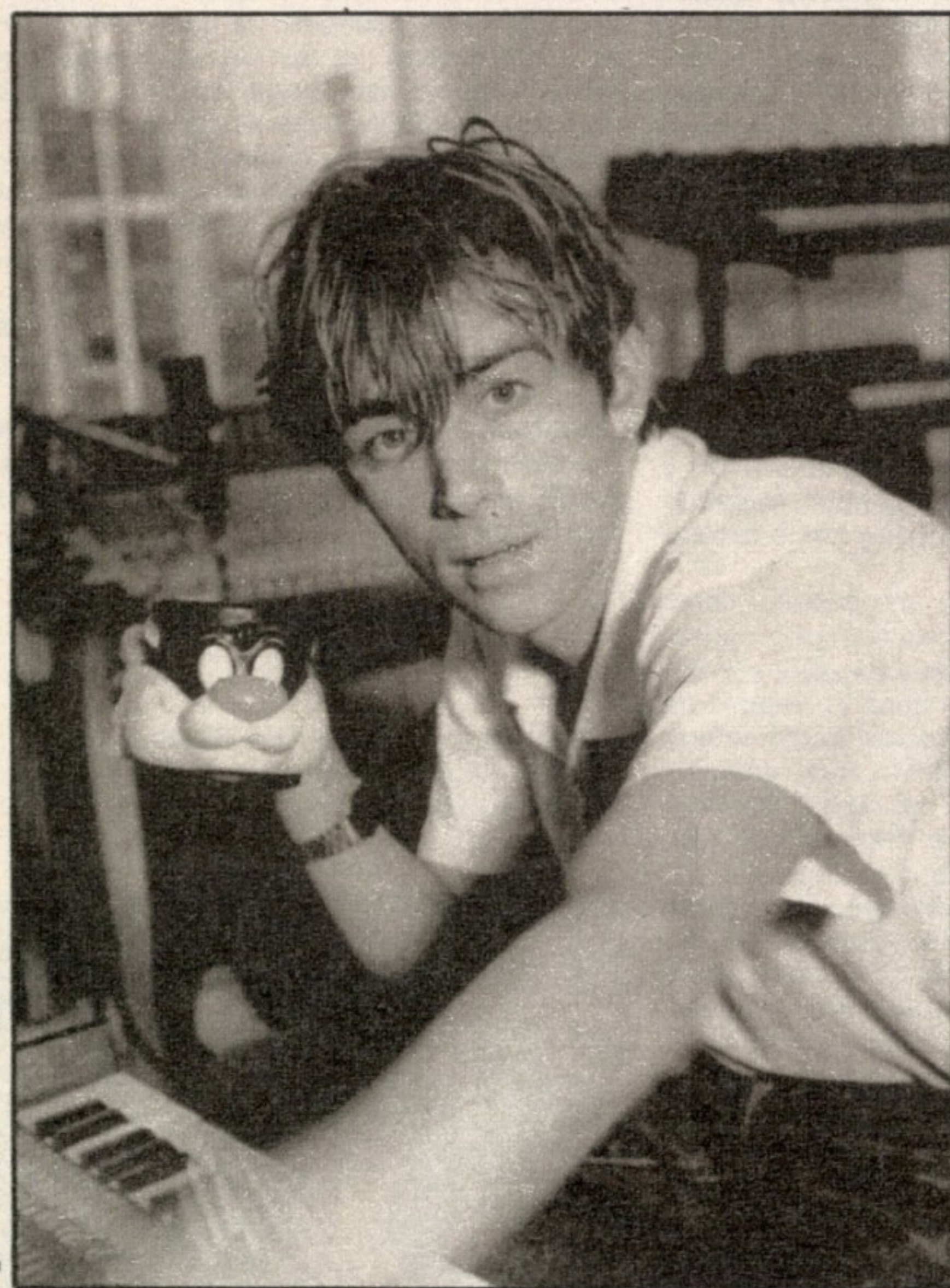
– Једино заједничко што имамо са групом „Oasis“ јесте чињеница да смо и ми и они пропали у Америци.
Дејмон Албарх (Blur)

НЕНАМЕТЉИВИ ЛОВЦИ НА ЉУБАВ

После скоро десет година постојања новосадски састав „Love Hunters“ стигао је до првог компакт диска „Donau“. Реч је о плочи на којој се нашао избор песама са њихових претходних касета „Ever-classic“ и „Oh, evolution“. У исто време појавило се још једно њихово издање, касета „Total rickverzzo“ на којој се налазе демо-снимци настали

од 1987. до 1991. године. „Love Hunters“, предвођени певачем Миланом Мумином који је уједно и аутор у групи, на домаћој сцени издвајају се не само музиком надахнутом звуком седамдесетих година већ и тиме што су им текстови на енглеском језику. Мумин се у тој улози одлично сналази. Енглески им неоспорно отежава везу са публиком, али, будући да је у питању веома добар састав, они су своје чврсто место изборили сасвим ненаметљиво и једноставно: добрим песмама и успелим концертима.

ТРАЖИЛИ СТЕ ПЕСМУ

А ЈА НЕМАМ ДАРА

Читам недељни коментар који јасно каже
ко не мисли овако тај клевете
и лаже
људи без калибра и без идеје
уфуравају нам истине црно-
бијеле

А ја, ја немам дара
забрањено је да се одговара

Инвестиције су пробиле плафон
троше се кредити
свуда много параноје, сви су
до грла у кризи
а ми би хтјели да будемо
центар свијета
кинески синдром за многаја
љета

А ја, ја немам дара
забрањено је да се одговара

Ја сам класно декласиран
сирови тип
ал' не желим ништа лоше да ти
урадим
ја сам свјесно револтиран
урбани кит
бринем своју бригу, то ме јано
весели

Ја сам опортуно индигнирани
гад
и немам ништа против тога кад
се слави рад
ја сам фино структурирани
монструм
не плачи, драга, нема фрке за
твој ум

Шљакери данас живе као
бубрег у лоју
нитко их не дира кад стоички
дрмају лозу
пензионери сједе мирно као
птице на грани
срећа за млаку кћер врте се
тобогани

А ја, ја немам дара
забрањено је да се одговара

Свако мало нетко се поспе
пепелом по глави
опрезност изнад свега, ма буди
паметан, стари,
а кај ти ту можеш, не буди луд
они бују тебе равно на суд

Моја стара није никад била у
цамбо-цету
не пада јој на памет, она држи
дијету
клинци зуре у ТВ и то по цијели
дан
очи су им четвртасте као екран
ја се враћам кући рано у пола
шест
на првом углу конфисцирам
јогурте
ударац у главу ме брутално
довлачи свијести
ако не слушах, кучкин сине,
нећеш ни јести

Ја сам страшно бруталан и
увијек у спиду
ти би хтјела да те љубим и
грлим у кину
ја те обарам с ногу и то није
штос
ти уживаш да водиш љубав са
мном дан и ноћ

Јер, ја не желим ништа лоше
да ти урадим
Ја сам важан чинилац и готова
ствар
то је моја супертајна
оријентација
ја сам много профаниран и
хоћу да знам
да л' ме волиш и онда кад ти
не треба

Ја сам хиперсензибилан и имам
идеју
увјеравам те да се од тога
лоше живи
мој циљ оправдава средство и
то није трик
а сада журим, збогом и
опрости ми
јер, ја не желим ништа лоше
да ти урадим

Текст и музика: Бранимир Џони
Штулић
Изводи: „Азра“

ОСАМ ПУТНИКА, А ПИЛОТ МАЈКЛ ЏЕКСОН

Играте сега-мега? А да ли знате шта је све „Сегга“ у стању да направи? И јесте ли чули да је недавно отворила забавни парк у коме доживљај није више искључиво визуелан већ и физички?

Чувена јапанска фирма „Сегга“, један од највећих светских произвођача конзола и других уређаја за видео-игре (код нас најпознатији сега-мега-драјв у који се убацују кертриџи, видео игрице), отворила је недавно у центру Париза раскошни забавни парк од кога би сваком заљубљенику у видео-игре, високу технологију и виртуел-

Тренажери више нису резервисани само за пилоте и космонауте: симулатори за летење изводе двоструке преокрете преко крила (горе), ковит и лупинг (пored). И ви са њима заједно

ну стварност потекла вода на уста. Нео-спорни znalци видео-игре отварају тако ново место где ће посетиоци моћи да доживе прави, неискривљени, електронски сусрет прве врсте нудећи публици готово 900 игара које стижу право из њених истраживачких лабораторија. Али, није у питању само избор.

Све игре, почев од оних већ класичних, као што су ауто-трке, уличне туче или фудбал, овде су представљене на џиновским екранима. Али, суштинска новина састоји се у томе што програми анимације, потпуно прерађени и усавршени уз помоћ моћних (бржих) компјутера, омогућују приказивање у 3Д и слику изванредног квалитета. Брзина смењивања снимака и покрети постали су много вернији, а „покрети камере“, углови снимања, дају радњи нову димензију и чине је неупоредиво природнијом. Огроман екран високе резолуције даје резултате који немају баш превише везе са скоковитим покретима и сиромашном анимацијом која се досад могла видети на сликама са ТВ екрана у дневној соби – повезаних са сега-мега-драјвом или у салама за забаву.

Ту су и стереоскопске наочаре за виртуелну стварност, повезане са џојстиком у коме су сензори за кретање који гледаоце преносе у замишљени свет у коме владају роботи.

Видео-игрице досад су давале само визуелни утисак: ма колико верно приказивале стварност, столица на којој сте седели испред екрана стајала је чврсто на свом месту! С друге стране, стари забавни паркови с рингишпилима, тобоганима и панорамама пружали су само физички утисак. Сада је могуће спојити ове две забаве на једном месту, у Сегаленду.

Они који воле јака узбуђења могу да се упусте у ваздушну битку у једном од симулатора за летење који су у стању да се окрећу за 360° у свим правцима. Лупинзи, ковити у спирали, двоструки окрети преко крила праћени су одговарајућим покретима кабине. Уколико после неког времена више не знате где сте, баците поглед на екран: ако видите да је небо доле, а Земља горе – нема бригае, висите наглавачке!

С мање вратоломија, али зато узбудљивије, свакако је ово: укрцати се у васионски брод којим управља лично Мајкл Џек-

ПОЛИТИКИ

ЗАБАВНИК

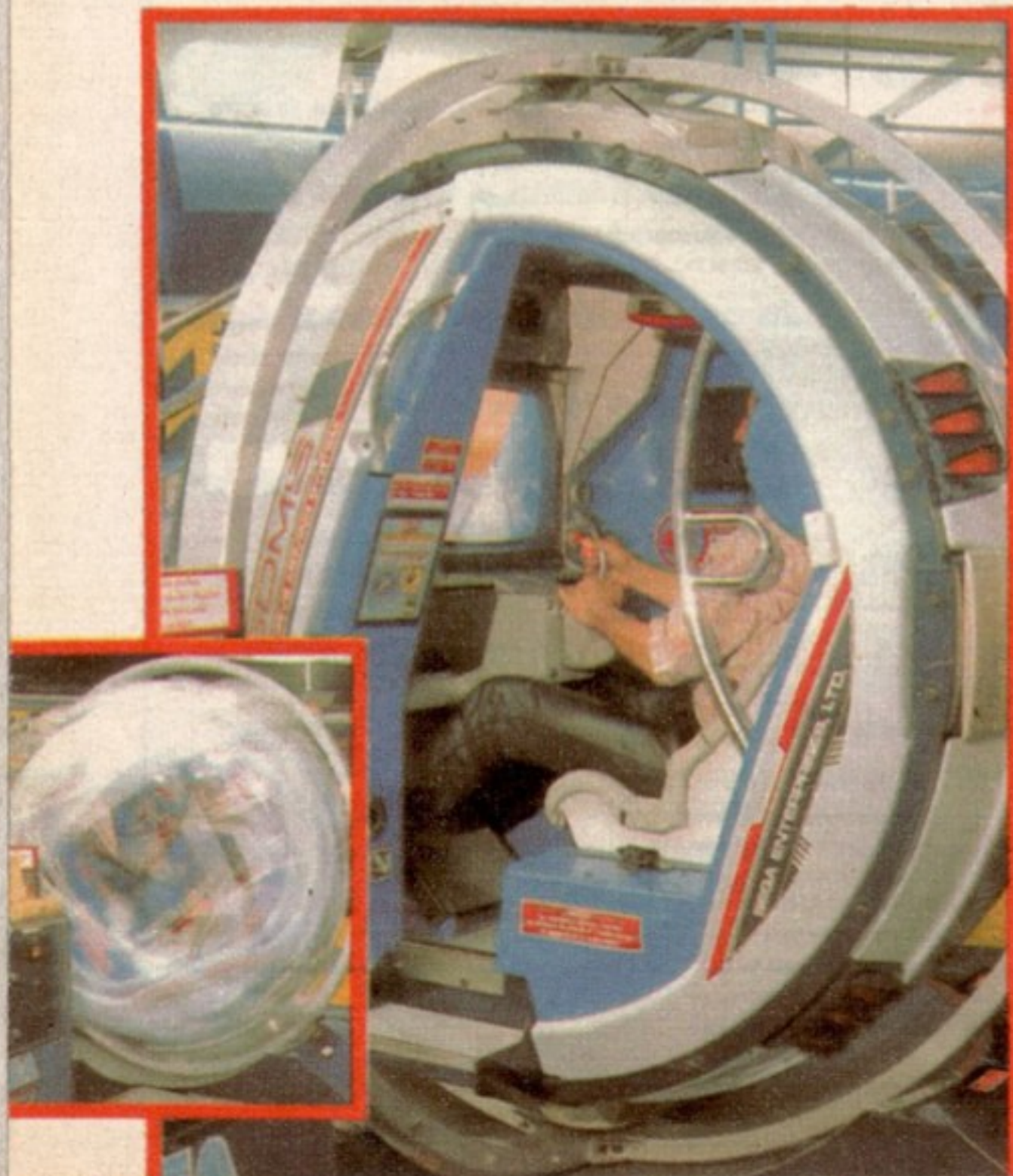
Џиновски екран високе резолуције (пored) и симулатори летења свих врста (доле, васионски брод) доминирају центром

сон. Путовање у почетку протиче сасвим у реду, али се изненада претвара у ужас и неопisivу панику због напада непријатељских бродова. Започиње борба у којој сваки од осам путника преузима на себе део одбране пуцајући из „ласерског топа“, притиском на дугме на командној табли испред свог седишта. Али, то још није крај иако су уљези из свемира отерани. За атерирање су сачувана многа изненађења: због веза оштећених приликом борбе, заповедник је изгубио контролу над бродом. Сада њиме могу да управљају само путници захваљујући помоћном систему. Најхрабрији путник, који је оборио највише непријатељских бродова, преузима команду.

Улазак у центар Сегга је бесплатан, али да бисте одиграли неку од 900 игрица, треба за сваку да купите жетон који кошта око 10 динара.

В. М.

Али-бабина пећина за љубитеље јаких узбуђења. Велики центар у Булевару Италија нуди 900 футуристичких атракција

БОГИЊА ЗА НОГЕ

Прве патике настале су још пре 100 година. Међутим, било је потребно осам деценија да индустрија крене са мртве тачке. Данас се око 300 милиона пари ове обуће, коју Европљани зову спортском а Американци атлетском, прода годишње широм света. Сваки пар може да издржи око 800 километара. Просечни амерички џогер пређе недељно око 32 километра тако да отприлике сваких 6 месеци треба да купи пар нових патика. Наравно, мало је оних који поцепају своје патике тако брзо. Спортску обућу најчешће купују да би изгледали спортски, али ћудљива мода утиче на брзу промену обуће баш као и пређени километри.

Сан индустријалаца је да комбинују моду, корист, здравље, физичку спремност и лични углед, а све је то праћено веома скупом рекламом. Међутим, већ се назире знаци засићења тржишта. Очекује се да ће 13 милијарди долара од продаје пре свега бити остварено на новим тржиштима.

Амерички произвођач „најки“ још се због тога није забринуо јер предњачи испред осталих. Чак је објавио и 55 одсто повећања добити. Фир-

ма „Најк“ (која је добила име по грчкој богињи победе Нике) покрива 23,8 одсто светског тржишта, 20,4 одсто тржишта заузима „Рибок“, а 10,8 одсто „Адидас“, немачка компанија.

Али, овај редослед стално се мењао последњих десет година, а можда ће се опет

„Најк“ упорно следи ову врсту рекламе, чак и онда када су амерички и европски тинејџери одбацили патике и определили се за британске дубоке ципеле Доктора Мартена и друге модне новитете деведесетих.

После успеха са отварањем „новог тржишта за жен-

Господин Драјфус оставио је у Немачкој само три одсто производње, остало је пребацио у Азију. Радну снагу смањио је са 14300 на 5500 радника. Патике су технички усавршене и савременије обликоване. „Адидас“ има и другу предност: прави спортску одећу док три четвртине

Ника, грчка богиња победе, у друштву обожаваца

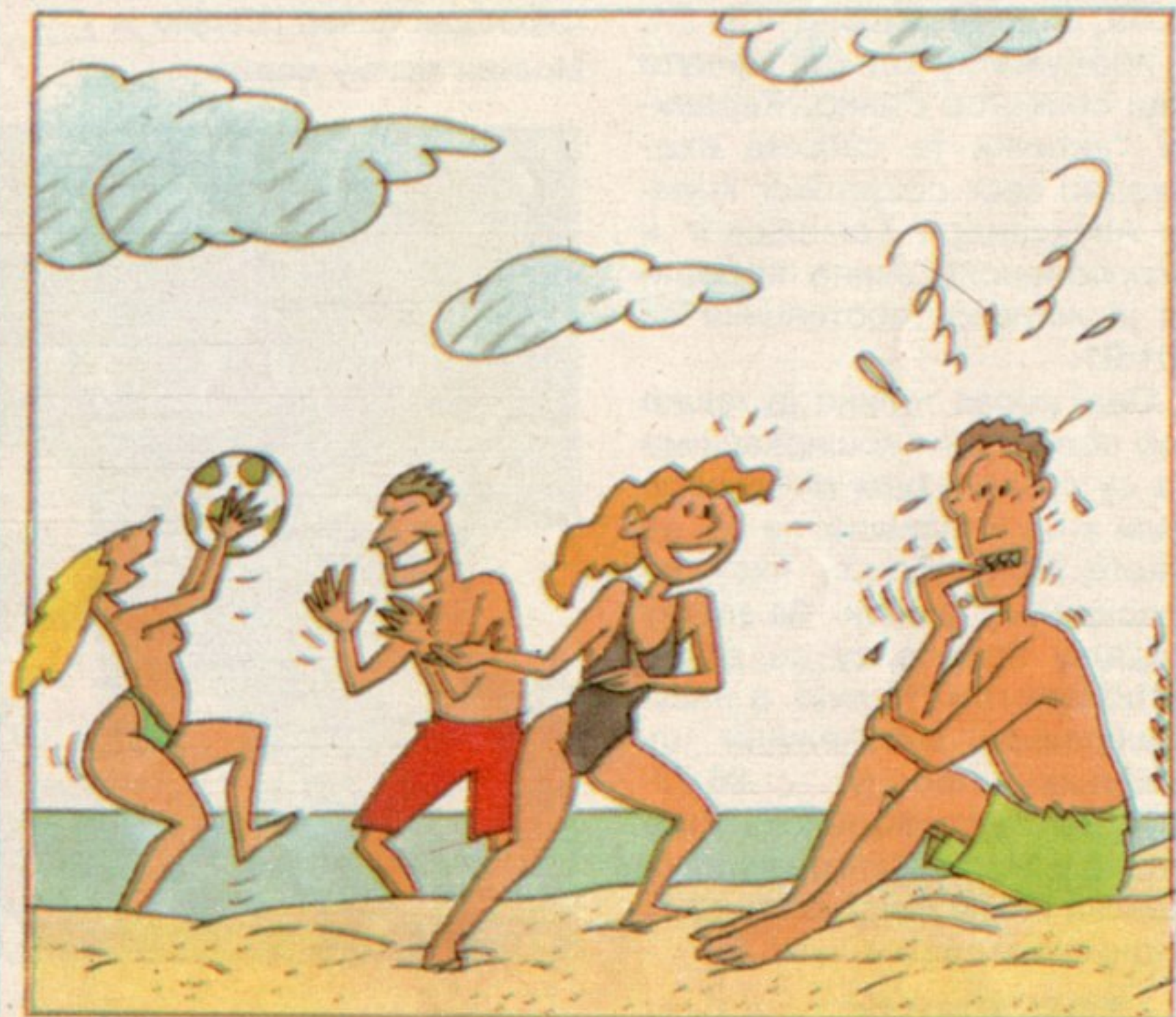
изменити. До осамдесетих година „Адидас“ је био први. После смрти сина оснивача компаније фирма је почела да се љуља. Одмах се убацио произвођач „најки“ са својом скупом рекламом. Њен „трик“ састојао се у томе да окупиле чувене спортисте као што су тенисери Пит Сампрас, Андреас Агаси, Моника Селеш и француски фудбалер Ерик Кантона и да њихов успех веже за ове патике.

ску обућу, „Рибок“ је кренуо стопама „Најка“, али они нису успели са својом маскотом и Шекил О'Нилом, огромним кошаркашом који носи патике „рибок“ број 22. После три године застоја у заради смењен је директор Пол Фајермен.

Још већа опасност омиљеним „најкама“ прети од „Адидаса“ који је значајно живнуо. После тешког раздобља под управом Бернарда Тапија фирму је 1993. купио Робер Луи Драјфус, француски пословни човек.

производње „Најка“ и „Рибок“ обухватају само патике. Истраживачи тржишта сматрају да ће продаја спортске одеће превазићи продају спортске обуће. „Адидас“ верује да ће убрзо освојити и америчко тржиште на рачун „Рибок“. У овоме ће им вероватно помоћи и Олимпијске игре. Међутим, добит од продаје спортске обуће неће донети Атланта већ азијско тржиште.

BEM

ГДЕ СУ ТИ НОКТИ?

Најраспрострањенија лоша навика на свету је грицање ноктију. Око половине свих становника наше планете имају или су имали ту навику. Рачуна се да 45 одсто младих у пубертету, 25 одсто двадесетогодишњака и 10 одсто старијих од 35 година јавно или потајно грица нокте.

Постоје они који грицају нокте из навике и они који на тај начин испољавају постојање неког унутрашњег сукоба и незадовољства. У првом случају навика је лако искоренити. У другом, међутим, ре-

шење је далеко сложеније јер захтева откривање узрока који могу бити различити.

Ако се нешто не предузме, лако може да се створи стална навика. У сваком случају, појединац престаје да грица нокте, али раније или касније враћа се својој старој навизи. Иако не постоји типична особа која је склона грицању ноктију, у већини случајева то су веома вредне личности, помало несигурне, са израженим осећањем тескобе и тешкоћом у успостављању везе с другим особама, кажу психолози који, иначе, са успехом одвикавају од грицања ноктију.

Догодило се на олимпијским
играма... МОСКВА 1980.

ПОБЕДА НАШИХ КОШАРКАША

**Југословенски
репрезентатив-
ци у игри под
кошевима осво-
јили су златну, а
њиховим коле-
гицама при-
пала је бронза-
на медаља**

Двадесет друге олимпијске игре, којима је пре 16 година домаћин била Москва, нашле су се на удару политике више него иједне пре њих. Идеју да се та олимпијада не само бојкотије него одузме главном граду СССР, дао је амерички председник Џими Картер. Као повод за тако оштар захтев Картеру је послужила совјетска оружана интервенција у Авганистану, изведена крајем децембра 1979. године.

Међународни олимпијски комитет није удовољио захтеву америчког председника, али је велики број земаља, њих укупно 59, заиста одбио да своје спортисте пошаље у Москву. Међу њима су предњачиле САД, Канада, СР Немачка и Јапан. Неке државе

(Велика Британија, Италија, Шпанија...) нашле су средње решење. Њихови спортисти учествовали су на московској олимпијади, али се нису појавили на свечаном отварању нити су истицали своје заставе, а ни химне им нису интонирале приликом проглашења победника.

Када су све (вишемесечне) игре пре ових Игара завршене, најзад је дошло време за њихов свечани почетак. Било је то 19. јула у 16 часова по локалном времену, на стадиону „Лењин“. Домаћини су уложили доста труда да се на тој приредби све одвија беспрекорно, али последице бојкота ипак нису могле сасвим да се отклоне. На то су најсликовитије указивале табле са називима 16 земаља које су у свечаном дефилеу замениле њихове спортисте.

Олимпијски пламен запалио је кошаркашки ас Сергеј Бе-

Они су надиграли Совјете и све остале: кошаркаши Југославије

XXII ОЛИМПИЈСКЕ ИГРЕ МОСКВА, 19. 7. – 3. 8. 1980.

Учествовало је више од 6.000 спортиста из 81 земље. Они су се надметали у: атлетици, бицилизму, боксу, дизању тегова, џудоу, гимнастици, хокеју на трави, једрењу, кајаку, коњичком спорту, кошарци, мачевању, модерном петобоју, фудбалу, одбојци, пливању, рукомету, равању грчко-римским и слободним стилем, скоковима у воду, стреличарству, стрелаштву, ватерполу и веслању. Уручено је 629 медаља – по 204 златне и сребрне и 221 бронзана.

Ни у Москви није имао
достојног противника:
троструки олимпијски
шампион у боксу
Теофило Стивенсон

лов. Било је то, несумњиво, признање овом ветерану совјетске кошарке, али и прећутна нада која је уочи Олимпијаде полагана у овог сјајног играча и његове другове. А све наде и рачуне домаћина, у том погледу, покварили су наши најбољи кошаркаши.

Вољом жреба, два дугогодишња велика противника, екипе СССР-а и Југославије, спреле су се пре одлучујућих борби за медаље. Наши момци, добро припремљени, од првог тренутка ставили су домаћина на муке.

„Плави“ су чешће имали предност у том мечу, али су совјетски репрезентативци резултатом увек успевали да одрже корак са њима. Тако је, на крају регуларног тока

меча, било нерешено – 81:81. У продужетку од пет минута наш селектор Ранко Жеравица тактички је сасвим надмудрио свог совјетског колегу Александра Гомељског и југословенска екипа победила је жилавог противника са 101:91.

Овај пораз толико је тешко пао совјетским кошаркашима да су у следећем мечу изгубили и од Италијана, па се, на опште изненађење, нису ни пласирали у финале. За златну медаљу бориле су се екипе Југославије и Италије, а наши кошаркаши забележили су убедљиву победу – 86:77. Тријумф југословенске кошарке у Москви употпунила је женска екипа којој је припала бронзана медаља.

У појединачним надметањима најуспешнији учесник Игара био је домаћи гимнастичар Александар Дитјатин. Он је освојио чак осам медаља, али су „само“ три биле златне.

На атлетским борилиштима постигнуто је више добрих резултата, а највреднији су остварени у скоковима. Тако је пољски скакач с мотком Владислав Козакијевић успео да обори светски рекорд резултатом 5,78 m. Исти подвиг

Слободан Качар освојио је у
Москви златну медаљу

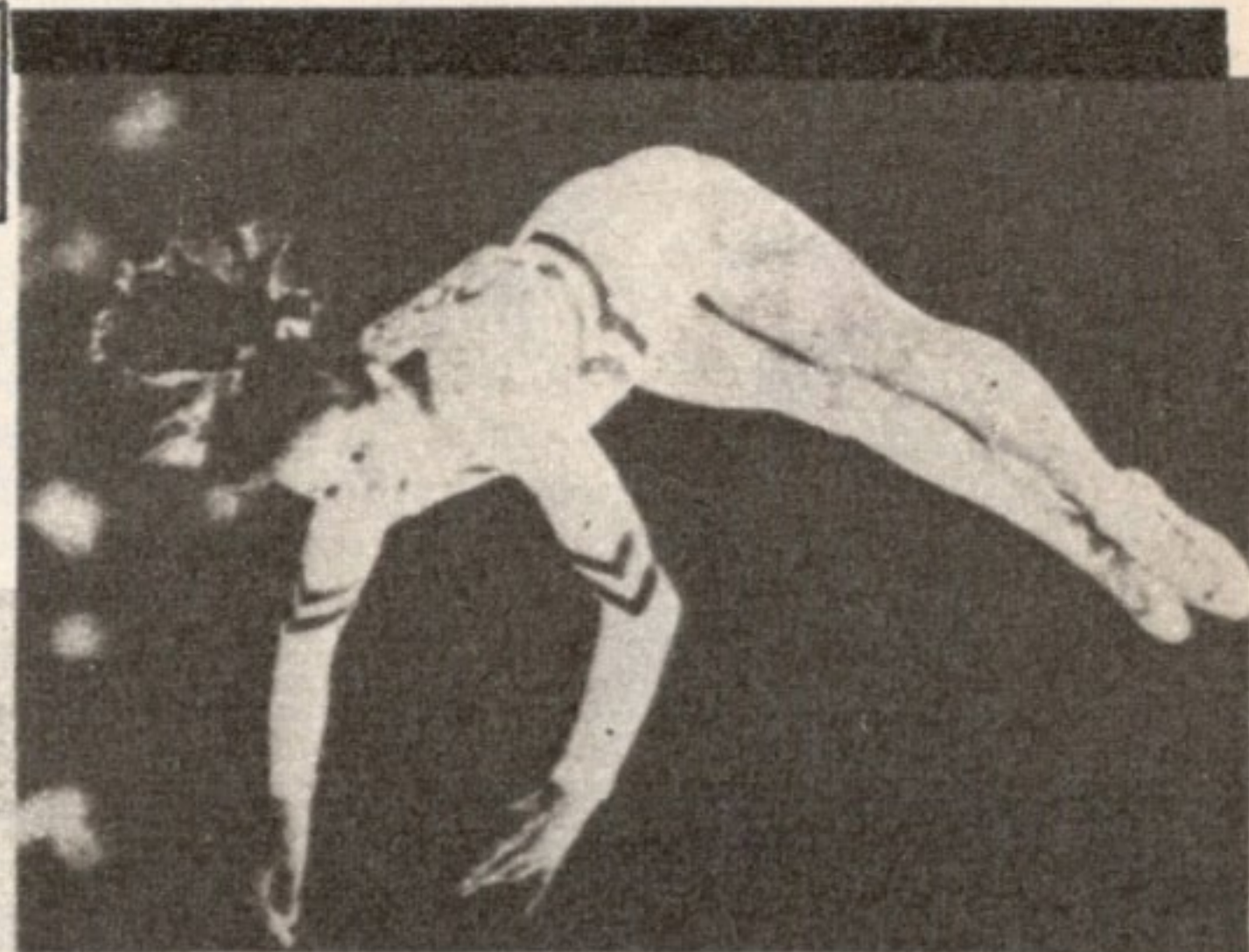
начинио је освајач „злата“ у скоку увис Гerd Весиг, репрезентативац Немачке ДР. Са прескочених 2,33 m он је већ имао обезбеђену победу, али је желео да се окуша и на три центиметра већој висини и у томе успео.

У скоку удаљ Весигов сународник Луц Домбровски тријумфовао је резултатом 8,54 m. То је резултат девет центиметара бољи од вишегодишњег европског рекорда нашег Ненада Стекића који је

Догодило се на олимпијским играма... ЛОС АНЂЕЛЕС 1984.

ЛУИС КАО ОВЕНС

Тамнопути Американац Карл Луис остварио је подвиг раван оном који је, 48 година раније, начинио Џеси Овенс

Они су били најуспешнији у Лос Анђелесу: Екатерина Сабо и Карл Луис

„ПЛАВИ“ ИЗБОРИЛИ ДЕВЕТ МЕДАЉА

Југословенски репрезентативци освојили су у Москви девет медаља (две златне, три сребрне и четири бронзане). То је више него на било којим, претходним Играма, али се мора имати у виду да, због бојкота, у појединим спортовима конкуренција није била најјача.

Златну медаљу у кошарци донели су нам: Славић, Кићановић, Делибашић, Скроче, Далипагић, Накић, Крстуловић, Жижић, Кнего, Радовановић, Јерков и Ћосић.

Друго „злато“ освојио је боксер полутешке категорије Слободан Каچار.

Сребрне медаље освојили су: ватерполисти, женска рукометна репрезентација и веслачки дубл-скул Милорад Станулов и Зоран Панчић.

„Бронзу“ су извојевали: двојац са коринларом (Целент, Мрдуљаш и коринлар Раић), женска кошаркашка репрезентација, џудиста Радомир Ковачевић и рвач слободног стила Шабан Сеиди.

на овом такмичењу, због повреде, био само посматрач. Међу троскокашима још једном се појавио легендарни Виктор Санејев. Овај ас совјетске и светске атлетике освојио је на претходне три олимпијаде златне медаље, а сада је био други – од победе га је делило 12 центиметара.

Слично Санејеву, кубански тешкаш Теофило Стивенсон још једном је показао своју изузетну вредност. У финалу је, без много напора, савладао домаћег боксера Пјотра Зајева и ушао у историју олимпијских надметања као једини троструки победник у истој категорији. Пре њега, додуше, три „злата“ освојио је славни мађарски боксер Ласло Пап, али те подвиге он је остварио у две категорије (у средњој и полусредњој).

Лос Анђелес је, уз Париз и Лондон, једини имао част да два пута буде домаћин најбољим светским спортистима. Како је то изгледало први пут (1932) данас готово нико не памти, а како у поновљеном издању, пре 12 година, многима је, сигурно, још у сећању.

Ни ове Игре, нажалост, као ни претходне, у Москви, нису могле да се ослободе утицаја политике.

Челници Совјетског Савеза нису, једноставно, хтели да пропусте прилику да свом главном такмацу на свету врате „мило за драго“ после свега што им је он приредио четири године раније. Зато је почетком маја 1984. године из Москве саопштено да спортисти СССР-а неће учество-

вати на Олимпијади јер им, наводно, у Лос Анђелесу нико не може гарантовати безбедност.

Овом ставу придружиле су се све источноевропске земље, изузев Румуније, као и Куба, Северна Кореја, Монголија... Тако је, на крају, укупно 16 држава својим спортистима ускратило могућност да се појаве у Лос Анђелесу.

„Источни бојкот“ знатно је умањио драж надметања у неким спортовима, али је Олимпијада, у целини, ипак остала велики спектакл. То се најбоље видело на свечаном отварању Игара.

А после неколико дана на стадиону се појавила тамнопути звезда каква деценијама пре тога није виђена на олимпијским атлетским борилиштима. Био је то стасити амерички спринтер и скакач удаљ Карл Луис. Овај двадесеттгодишњи момак је надмашио, у великом стилу, све противнике на 100 и 200 m, штафети 4x100 m, и у скоку удаљ. Са та четири, више него заслужено, освојена „злата“, Карл Луис је сасвим достигао јединствени подвиг легендарног Џесија Овенса који је, у истим дисциплинама, заблестео у Берлину 1936.

Луис је био најуспешнији појединац ових Игара, али само међу мушкарцима. У женској конкуренцији, њега и све остале учеснике Олимпијаде у Лос Анђелесу надмашила је млада румунска гимнастичарка Екатерина Сабо. Она је, уз четири златне, освојила и једну сребрну медаљу.

Међу гимнастичарима највише је показао изврсни Кинез Ли Нинг. Његове складно изведене вежбе донеле су му три „злата“, два „сребра“ и једну „бронзу“.

У пливачким надметањима посебно се истакао Михаел

Грос, репрезентативац СР Немачке. Он је успео да освоји златне медаље на 100 m делфиним стилем и 200 m слободно, а сребрне на 200 m делфин и у штафети 4x200 m слободно.

„ПЛАВИ“ НИКАД УСПЕШНИЈИ

Југословенски репрезентативци добро су искористили нешто слабију конкуренцију у Лос Анђелесу, па су се вратили са 18 медаља, што је било неупоредиво више од онога што су освојили на било којим играма раније.

Златне медаље освојили су: Владимир Лисјак, рвач грчко-римског стила (кат. до 68 kg), Шабан Трстена рвач слободног стила (кат. 52 kg); Анте Јосиповић, боксер полутешке категорије; кану двојац Љубек – Нишовић (500 m); женска рукометна репрезентација; мушка рукометна репрезентација и ватерполо репрезентација.

Сребрне медаље припале су: Рефику Мешитовићу, рвачу грчко-римског стила (100 kg); Реџепу Реџеповском, боксеру мува категорије; Љубеку и Нишовићу у кануу-двојцу на 1000 m; Милану Јанићу у кајаку једноседу на 1000 метара.

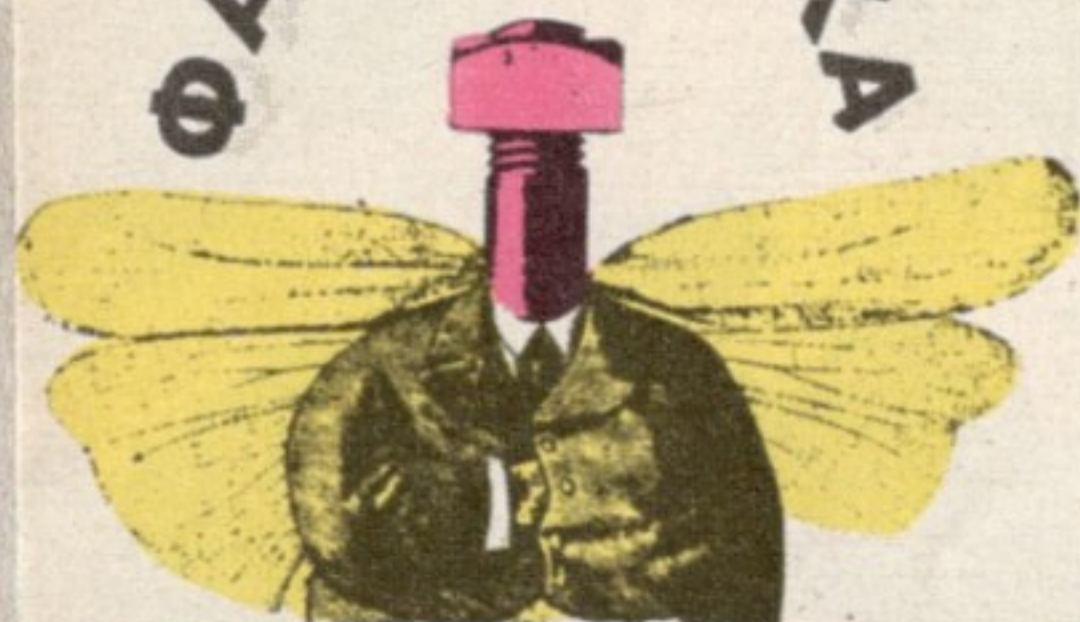
Бронзана одличја освојили су: Јожеф Тертеи, рвач грчко-римског стила (кат. – 100 kg); Шабан Сеиди, рвач слободног стила (68 kg); Мирко Пузовић, боксер полувалтер категорије; Азис Салих, боксер супертешке категорије; веслачи Милорад Станулов и Зоран Панчић у дубл-скулу; мушка кошаркашка репрезентација и фудбалска репрезентација.

XXIII ОЛИМПИЈСКЕ ИГРЕ ЛОС АНЂЕЛЕС, 28. 7. – 12. 8. 1984.

Такмичари из 140 земаља надметали су се у: атлетици, бициклизму, боксу, дизању тегова, џудоу, гимнастици и ритмичкој гимнастици (први пут), хокеју на трави, једрењу, кајакштву, коњичком спорту, кошарци, мачевању, модерном петобоју, фудбалу, одбојци, пливању, синхронном пливању (први пут), скоковима у воду, ватерполу, рукомету, рвачу грчко-римског стила и слободно, стреличарству, стрељаштву и веслању. Додељено је 687 медаља – 226 златних, 219 сребрних и 224 бронзане.

ПОЛИТИКНИ

ЗАБАВНИК

Уређује
др Зоран Живковић

Константин Тезеус

Зврка, његова млађа сестра, чије су божанске моћи биле знатно мање, научила га је да употребљава те две речи, „драгичка“ и „трагичка“ на тај начин. Њен је обичај био да улети у собу (или уђе кроз врата) и повиче: „Кажи драгичка!“.

Онда Перунен послушно каже „Драгичка“ а она саопшти добру вест.

„Донели су нам још један свет!“... „Идемо сутра на излет у горњу јуру!“ или, већ, нешто слично. А кад је имала нешто неповољно да јави, Перунен је морао да каже „Трагичка“, са „т“, и онда би она саопштила да је, на пример, излет отказан.

Била им је то добра година, сто тридесет пета година Перуновог божанског детињства. Компју-бродови враћали су се скоро свакодневно са уловом, са по једним кристалом света. Враћали су се огуљени и олупани од честих судара са честицама метеорита, изједени од међузвезданих гасова и прашине, понекад осакаћени у озбиљнијим сударима – а при светлосној брзини чак и судар са најситнијим каменчићем врло је озбиљан. У срцу брода била је комора у којој је кристал неког света могао да се очува током више милиона година свемирског путовања. А Зврка – што није било њено право име – појурила би и узела нови кристал из руку серво-робота и одмах отишла у своју собу да се задуби у доживљаје на још једном свету.

Перунен је долазио на ред други, осим ако би кристал стигао у време кад је Зврка већ била у соби, занета у пустиловине на још једној планети. Једино у том случају он је могао први да узме кристал, оде у своју собу и пренесе своје мисли, али и пренесе своје тело у свет приказан у

кристалу. Светога је било много – њихова библиотека кристала била је огромна и у сваки су могли да се преселе и у њему неко време стварно живе. Тетраедарски кристал, не већи од Перунових спојених песница, давао је кроз четири своје троугласте површине приступ у ново, другачије, нешто веома забавно и за њихова божанска чула.

Једнога дана, уместо старе, измучене галактичке лађе, слетела је бела јахта њиховог оца, у пратњи шест патролних летелица. Зауставила се тик испред улаза у њихову стену, тешку милијарду тона, која је лебдела на небу и у којој су живели и сањали. Изашао је Иван, очев познаник и пријатељ.

– Је ли кристал? – повика

Зврка трчећи госту у сусрет, без икаквог другог поздрава.

– Здраво, кћери божанска! – рече Иван. У белој одори која се спуштала до пода, стегнут траком променљиве гравитације око појаса, седе косе, озбиљних и мудрих црта лица, био је слика и прилика научника.

– Ја те поздрављам, научниче! – рече Перунен стижући неколико корака иза Зврке. – Имаш ли неке добре вести?

У њиховом божанском детињству било је већ небројено много добрих вести и само понека за „трагичка“. А сад се јасно видело да ће опет бити добра јер – Иван је испред себе држао, оберучке, кристал у облику тетраедра, нешто већи него обично.

– И да, и не – рече Иван. – Ваш божански отац жели да вам предам овај кристал и ја ћу то учинити. Али... мало сам забринут. Овај, ипак, није као остали.

Зврка је пришла и само ћутке, мало намрштена, завиривала између Иванових прстију у нови кристал. Перунен је стајао и чекао.

– У овом кристалу није никакав други свет, него овај, наш – рече Иван. – Значи, ако би неко од вас двоје учинио нешто несмотрено, као онај пут на Денеболи седам... – он баци поглед ка Зврци.

На седмој планети те звезде у сазвежђу Лава Зврка је једном, пре неколико месеци, ушла у главни реактор тамошњег система нуклеарних електрана и мало се поиграла. После од тог кристала ништа није остало... ни од Денеболе седам.

– Сада смо, ваљда, зрелији и одговорнији – рече Зврка.

– Кад помислим... да шетам по овом истом свету и да не смем да радим шта ми падне на памет... Не, то је досадно. Дај то Перунену. Ајд', здраво.

Иван обазриво предаде кристал њиховог света Перунену. – Пази да не испустиш – рече, па се и он поздрави, окрену се и оде.

Сам са необично тешким и великим полупровидним кристалом у рукама, Перунен оде у своју собу, остави га на ивицу сефа од платине и сву пажњу посвети наставку игре судбина у једном мањем, обичном кристалу са којим се играо и дотад. У једном тренутку размах се рукама да баца громове на непријатељску војску тамо, на једној планети недалеко од Бета Хидре. Онда зачу тресак иза себе.

Нови кристал пао је са сефа. Кроз кристалну слику њиховог света полако су се шириле напрсине и жилице, искрице, пламичци и магле. На вратима се, као да је нешто наслутила, појави Зврка чије је право име било Светлана.

– Шта си урадио? Шта си то урадио?

Перунен је погледа пребледео као смрт. Испод њихових ногу соба је подрхтавала, а кроз зидове се ширила пукотина из које се извијао прамен дима.

– Кажи трагичка! – рече он.

Илустровао Доброслав Боб Живковић

**Будући
археолози,
збуните
се!**

СКУЛПТУРЕ ИЗ АВИОНА

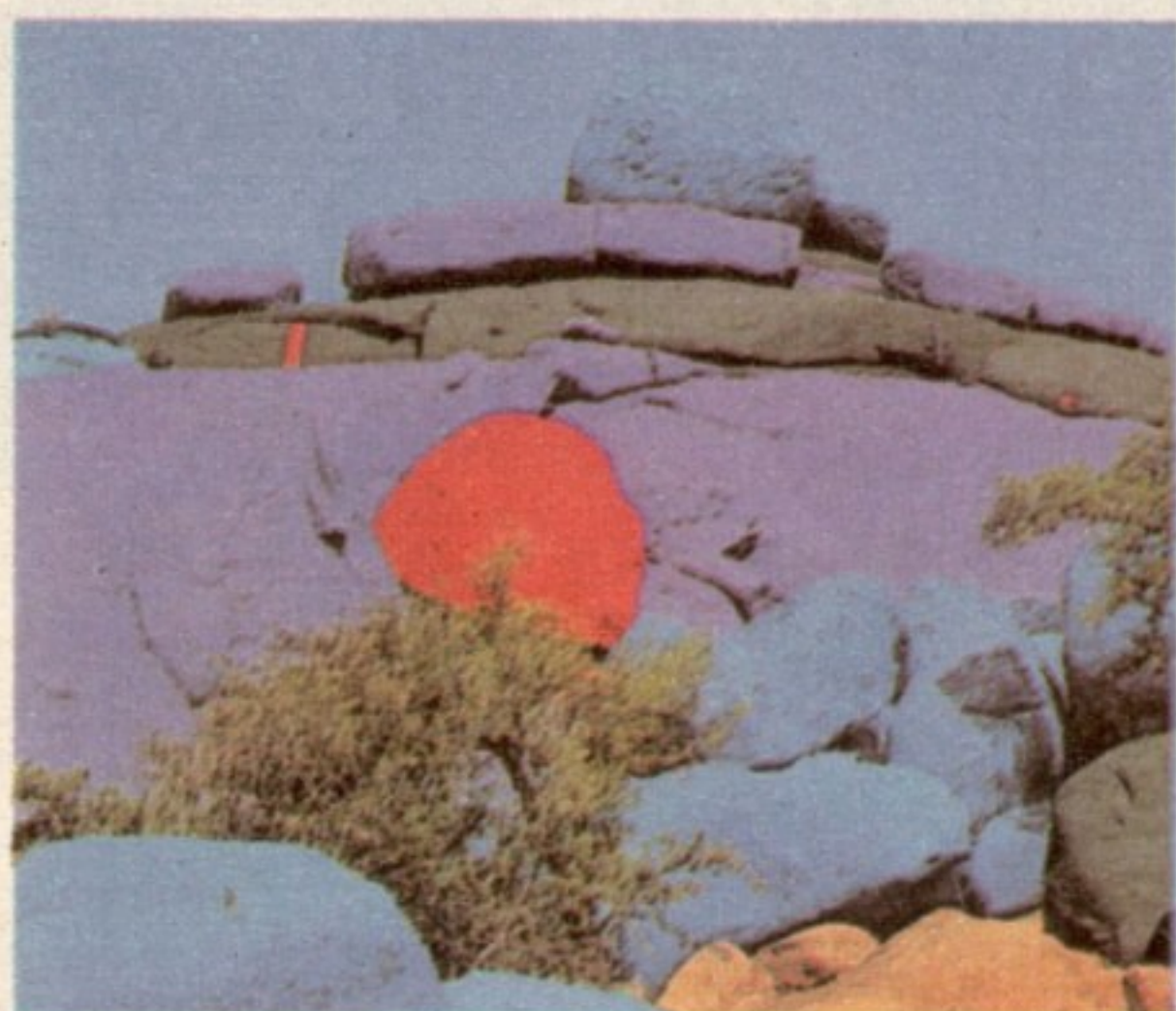
Шта све нису радили модерни сликари између 1960. и 1975. да би срушили крута правила која су вековима важила у овој уметности. Валтер де Марија и Роберт Морис „вајали су“ пустиње Неваде и Калифорније. Данијел Споери лепо је на своја платна остатке јела,

мом посла и успехом бацио у засенак француски сликар и вајар Жак Верам.

Осамдесетих година могао се видети како боји, претежно у плаво, стење на Синајском полуострву, Анти-Атласу, Тибестију, а недавно овај „сликар пустиње“ и вајар избацио је из авиона на хиљаде

Споери је на своја платна лепо остатке ручкова које је приређивао по галеријама

Прославио се тиме што је својом кичицом бојио стене на Корзици, „сликао“ на песку у Синајској пустињи, а овде видите како је Жак Верам офарбао планине у Мароку.

често заједно с тањиром. Пјеро Манцони правио је живе скулптуре... Данас Волфганг Лајб прави слике од зрнаца полена, док Кристо „обавија“ Бахамска острвца у розе пластику. Ипак, све их је оби-

обликованог тучаног „камења“ у песак Сахаре (Нигерија, Мали, Мауританија) прекривши тако простор од 4.000 километара.

Ово камење, потписано и обележено бројевима, чија се

тежина креће од 4,5 до 5 килограма, патинирано је плавом бојом на високој температури и у киселини, а затим бачено на пешчане области, често и на дуне, док су аутор и пилот, кажу, избегавали „прометне стазе“. Скулптуре од бронзе с додатком цинка и олова лежахе овде док их неко не открије, сутра или после више векова, запитан откуд долазе ови датирани предмети. Верамовом подухвату, који је назван „археоло-

гије будућности“ или „бронзано доба трећег миленијума“, кумовао је познати палеонтолог Ив Копен.

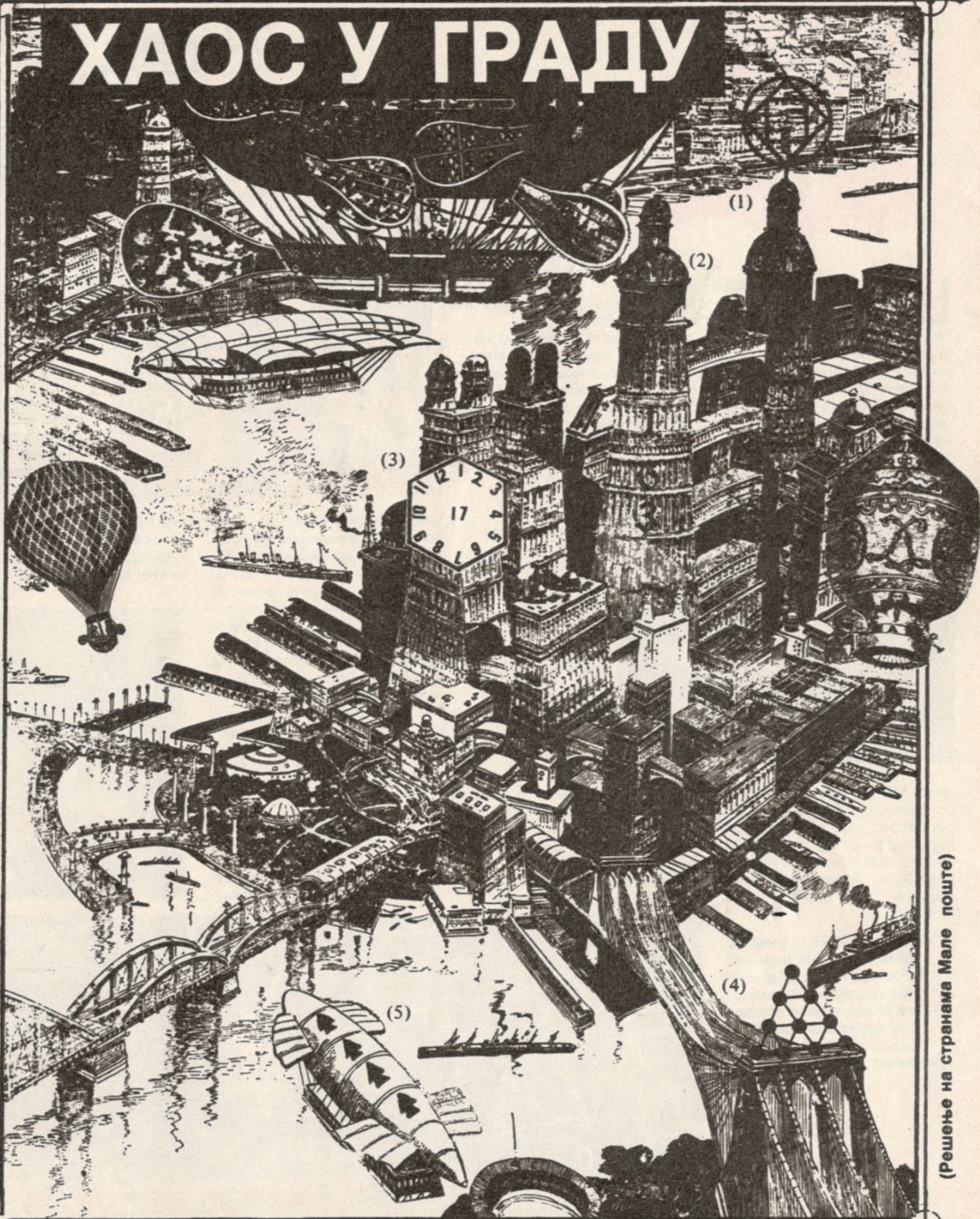

Кристо ужива да „пакује“ Бахамска острвца у розе-љубичасту пластику

Пошто је 1989. сручио 30 тона фарбе на планине Тибестија и приде додао плави „мозаик“ (десно) Верам је ових дана поново на делу: избацио је из авиона у пустињу 1000 бронзаних скулптура (у углу лево)

ХАОС У ГРАДУ

(Решење на странама Мале поште)

На врху једне од две-
ју истоветних кула по-
стављена је нова теле-
визијска антена (1). НА-
ЦРТАЈТЕ ОВУ АНТЕНУ
ЈЕДНИМ ПОТЕЗОМ С
ТИМ ДА СЕ ЛИНИЈЕ
НИГДЕ НЕ УКРСТЕ.

На другој кули (2) ви-
се велики бројеви 1, 6 и

3. ПРЕТУМБАЈТЕ ИХ
ТАКО ДА ДОБИЈЕТЕ
ЈЕДАН БРОЈ БЕЗ ОС-
ТАТКА ДЕЉИВ СА СЕ-
ДАМ.

На палати лево од ку-
ла стоји огроман шес-
тострани сат (3). ИС-
ПРЕМЕШТАЈТЕ БРОЈЕ-
ВЕ НА САТУ ДА БИ

ЊИХОВ ЗБИР НА СВА-
КОЈ ОД ШЕСТ СТРАНА
ИЗНОСИО СЕДАМНА-
ЕСТ.

На једној страни мос-
та (4) у дну слике нала-
зи се конструкција сас-
тављена од девет јед-
наких троуглова. СМА-
ЊИТЕ БРОЈ ТРОУГЛО-

ВА НА ПЕТ УКЛАЊА-
ЊЕМ ПЕТ НОСАЧА ТЕ
КОНСТРУКЦИЈЕ.

Лево од моста на
крову ваздушне лађе
(5) нацртане су четири
стрелице. ПОСТАВИТЕ
ИХ ТАКО ДА ИХ БУДЕ
ПЕТ.

NAJSLAĐA NAGRADNA IGRA

18 Opela CORSA

do kraja godine po tri automobila svakog meseca

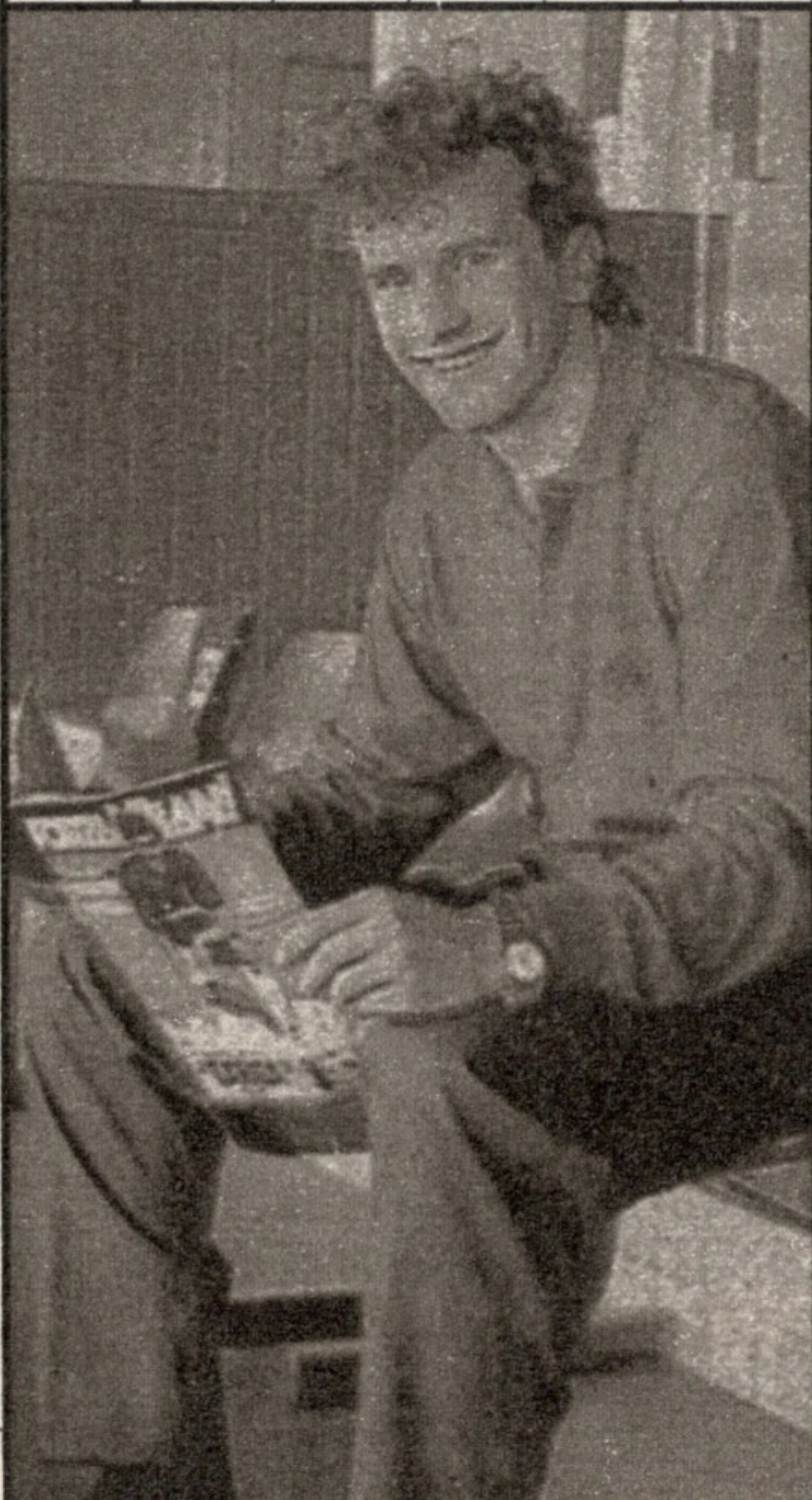

Ljubitelji slatkiša mogu učestvovati u nagradnoj igri na taj način što će prikupiti 10 omotnica "SWEET", 5 omotnica "RUM bar" i 2 poklopca sa kutije "DERBY" i sve to poslati preporučeno na našu adresu:

Soko Štark, 11000 Beograd, Kumodraška 249

Izvlačenje svakog poslednjeg petka u mesecu, počev od 26. jula

Srećno!

АУТОР: ЕРО	ПРВИ КЛУБ ФУДБАЛЕРА СА СЛИКЕ	ЗЕМЉИШТЕ ЗА ЈАВНУ УПОТРЕБУ	ДОЈАВЉИ- ВАЊЕ	ИТАЛИ- ЈАНСКИ ФУДБАЛЕР	НОВЕ ОМЛА- ДИНСКЕ НОВИНЕ (скр.)	ЛИШЋЕ КОЈЕ СТОКА БРСТИ	ПРВО СЛОВО	КАЗНЕНИ УДАРЦИ У РУКОМЕТУ	ПЕСМА АЛЕКСЕ ШАНТИЋА	ПРОВО- ДИТИ НОЋ		ГРАМ САСТАВНИ- ЦА ДРИНЕ		НЕГОВАТИ, УЗГАЈАТИ НЕАНДЕР- ТАЛАЦ
БАЊА У НЕМАЧКОЈ	B	A	D	E	N	G	A	D	E	N	БОКСЕР ЛАСЛО ЦЕРОВА ШУМА	P	A	P
КОНТРАКТ	U	G	O	V	O	R	ОСЕЋАЊА НАРОД У АЗИЈИ И АФРИЦИ	E	M	O	C	I	Ћ	E
ФУДБАЛЕР СА СЛИКЕ	D	E	J	A	N	S	A	V	I	Ć	E	V	I	Ć
РАДИО- АКТИВНИ ЕЛЕМЕНТ	U	R	A	N	ПРИПРЕМА- ТИ СЕ ЗА УТАКМИЦУ МОТКА НА ТРАМВАЈУ	Т	R	E	N	Б	А	Т	I	
ФИРИЛИЦА (скр.)	Ћ	КЛИЗА- ЧИЦА КАТАРИНА	V	I	T	ЗВЕЗДА У ФРТУ МЕЂУНАР. СКРАЋЕНИ- ЦА ЗА САД	A	T	A	V	I	ИНДИЈУМ АМЕРИ- КАНАЦ	I	N
ФРАНЦУ- СКИ ТЕНИСЕР ЈАНИК	N	O	A	ОТВОРИ ОСИМ, ИЗУЗЕВ	R	V	P	E	ЛУКА У ИЗРАЕЛУ ДЕЛО СТЕВАНА СРЕМЦА	A	K	A	СУМПОР ПРОДАВА- ЧИЦА У ТРАФИЦИ	S
СРЕДИШТЕ ВРТЊЕ	O	S	ВРСТА МИНЕРАЛА ГЛУМАЦ ШАДЕР	J	O	S	I	R	I	T	МАЂАРСКИ ФУДБАЛСКИ КЛУБ ЖИВОТИ- ЊСКИ ОКОН	M	T	K
СТАРО ОРУЖЈЕ (ЛУК И ...)	S	T	R	E	L	A	НАОЧАРИ БИВШИ КЛУБ ФУДБАЛЕРА СА СЛИКЕ	C	V	I	K	E	R	I
ПИСАЦ АЛЕКСАН- ДАР	T	I	S	M	A	ОСВИТ ЗОРЕ	Љ	I	K	РАТАР ЗА ПЛУГОМ ПОСТАТИ	O	R	A	Ћ
	РЕОМИР	R	ОНТАРИО (скр.) ЗМАЈ, НЕМАН	O	N	T	Ф. О. РЕДИТЕЉ ДЕЈВИД	F	O					
	СЛАВНИ БРА- ЗИЛСКИ ФУДБАЛЕР	V	A	V	A	ГЛУМИЦА УЛМАН ПЛАНИНА У СРБИЈИ	L	I	V					
	ЕЛАСТИ- ЧНА ГУМА (мн.)	E	L	A	S	T	I	K	E					
	НАСТА- ЈАЊЕ	N	A	S	T	А	А	A	K					
	АПТ	A	КУЋНИ ДУХ СТАРИХ РИМЉАНА ВРСТА МИНЕРАЛА	L	A	R	НЕУТРОН ВРСТА МАЛОГ БОДЕЖА	N	СЕЉАЧКА ОБУЋА					
	КОЈЕ ЈЕ БОЈЕ ЗЛАТА	Z	L	A	T	A	S	T	O					
	ЖИВИ, ЖИВАХНИ (фр.)	V	I	V	I	МОДЕЛ ДРУГАРИЦА МИКИ МАУСА	T	I	P					
	ЕСАДА ОДМИЛА	E	S	A	МИЛИЦА ОДМИЛА ФИЛОЗОФ ЏОН	M	I	C	A					
	ПЕВАЧ КАЛЕЗИЋ	Z	K	САДАШЊИ КЛУБ ФУДБАЛЕРА СА СЛИКЕ Ж. А.	M	I	L	A	N					
	ЈЕДНА ДИМЕНЗИ- ЈА (мн.)	D	U	Z	I	N	A	АМПЕР ИСТОК	A					
АНАЛИ- ТИЧАР	A	N	A	L	I	T	I	K						

МИНИ МОЗАИК

6 слова: АУРОРА, АШАНИН, ТОПИТИ.

4 слова: АПТА, АТИН, ОДИН, РЕПА, РИТИ.

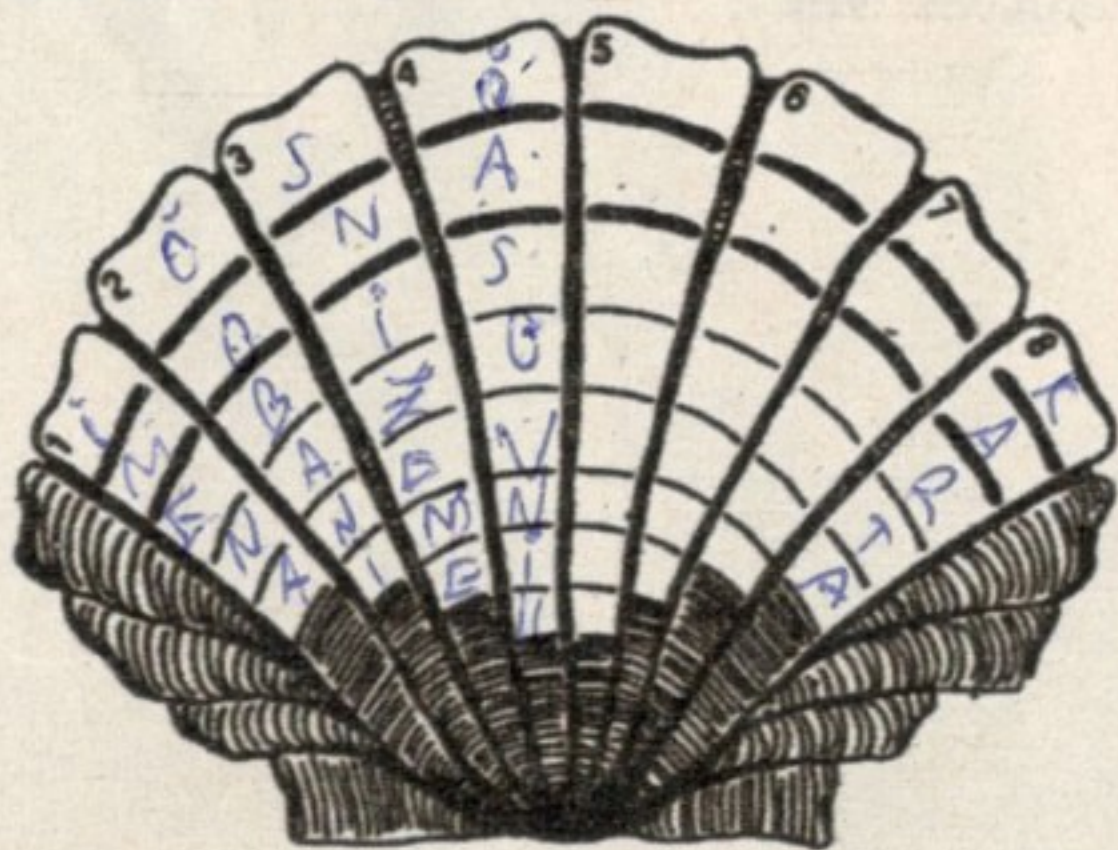

Од горњих речи, те од имена и презимена познатог српског сликара (1857-1953), изванредног цртача и суздржљивог колористе ("Косовка девојка"), саставите укрштеницу на лик 6x4 поља.

ШКОЉКА ИСПУЊАЉКА

1. Називи; 2. Пастири; 3. Допуст; 4. Сат; 5. Каса; 6. Мислилац; 7. Провокација; 8. Улазница.
БА, БЛА, ГАЈ, ЖЕ, ЗА, ЗОВ, ЗОФ, И, И, КАР, ЛО, МЕ, НА, НА, НИ, НИК, ЊЕ, СНИ, СОВ, ТА, ФИ, ЧА, ЧО.

У другом, означеном реду добићете чувену слику Леонарда да Винчија.

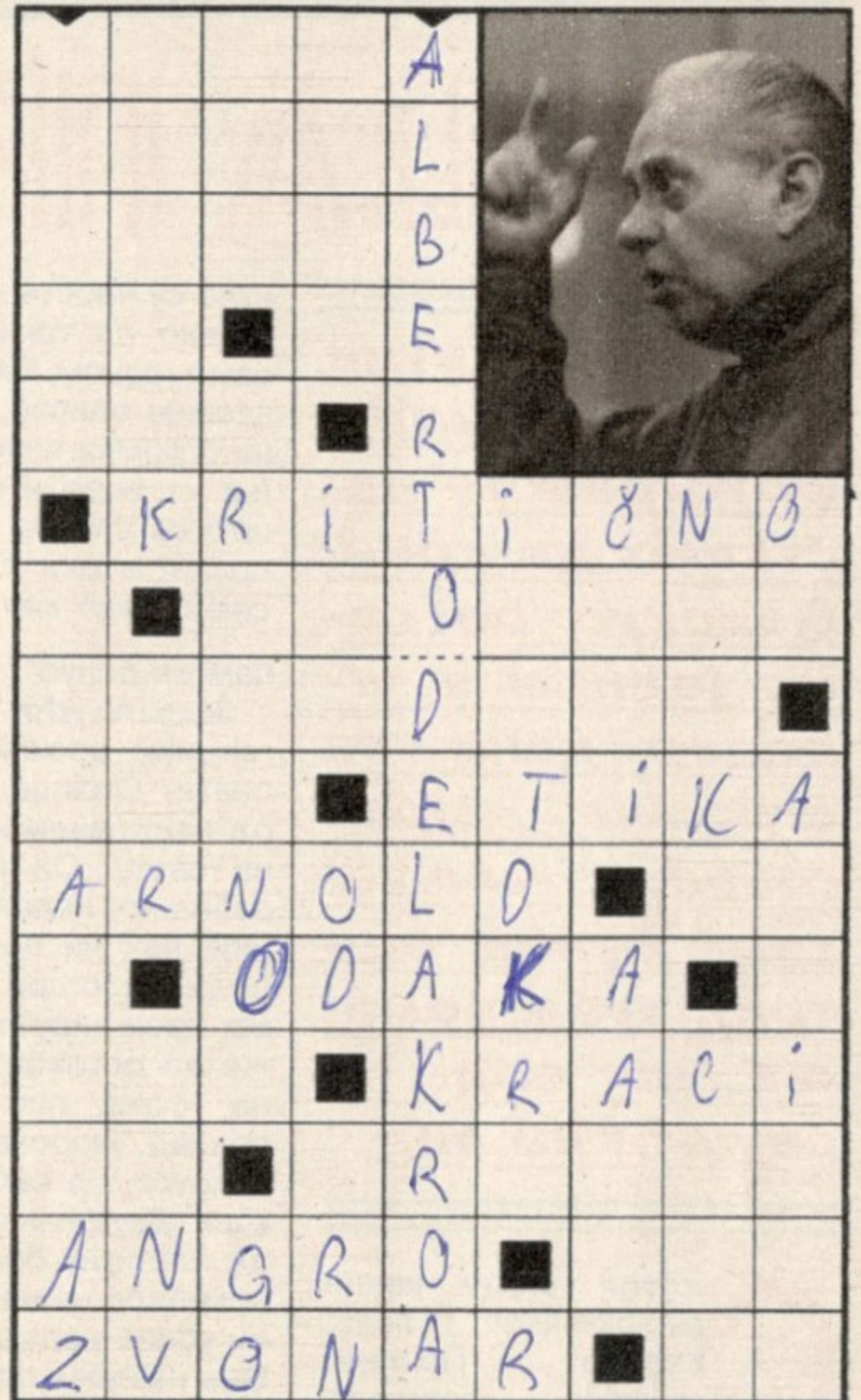

ТАЧКЕ

Засенчите поља са тачкама и добићете интересантан цртеж.

МОЗАИЧКА УКРШТЕНИЦА

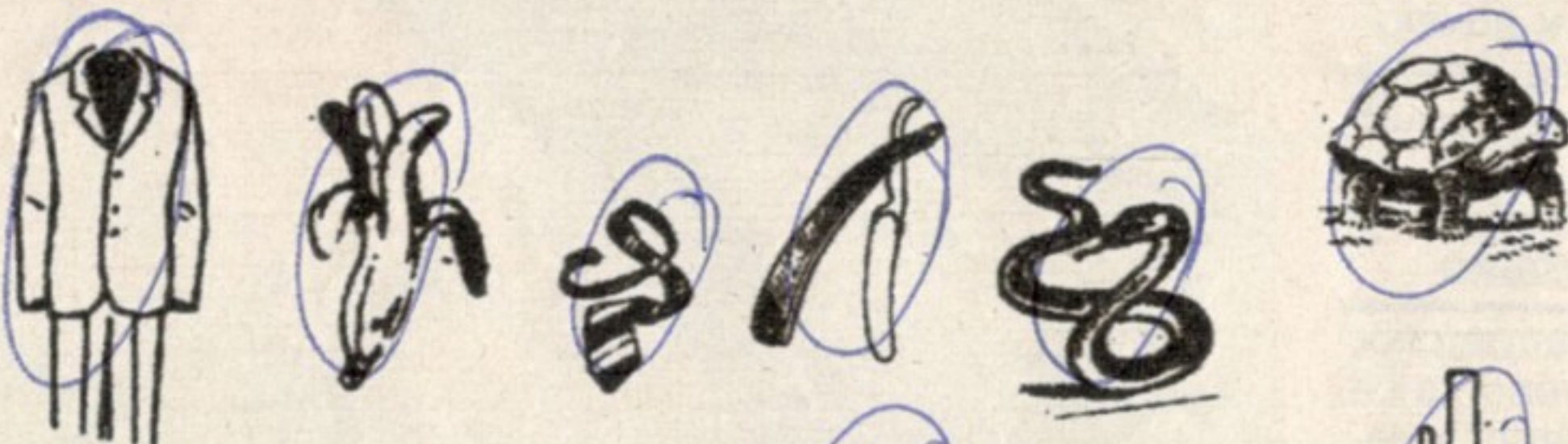

Речи из пописа распоредите у лик тако да добијете исправну укрштеницу. У смеру стрелица добићете име, презиме и надимак глумца са слике.

АА, АЛ, АЛБЕРТО, АЛТ, АНГРО, АРНОЛД, АРО, ВЕА, ДЕЛАКРОА, ДРИ, ЕОНИ, ЕРОС, ЕТИКА, ЗАКРПИЦА, ЗВОНАР, ЗЛА, ИР, ИСТ, ИСТАТИ, ИУ, КРАЦИ, КРИТИЧНО, ЛАР, ЛО, НАГРАДА, ОДАКА, ОЗДРАВИТИ, ОНОРЕ, ОЦРТ, ПТ, РАСТ, РАЦИ, РОСИТИ, САГ, ТЕНКИСТА, ТД, ТО, ТОПЛИ, ТУРЧЕ, ЧАСОМ.

ОСМОСМЕРКА

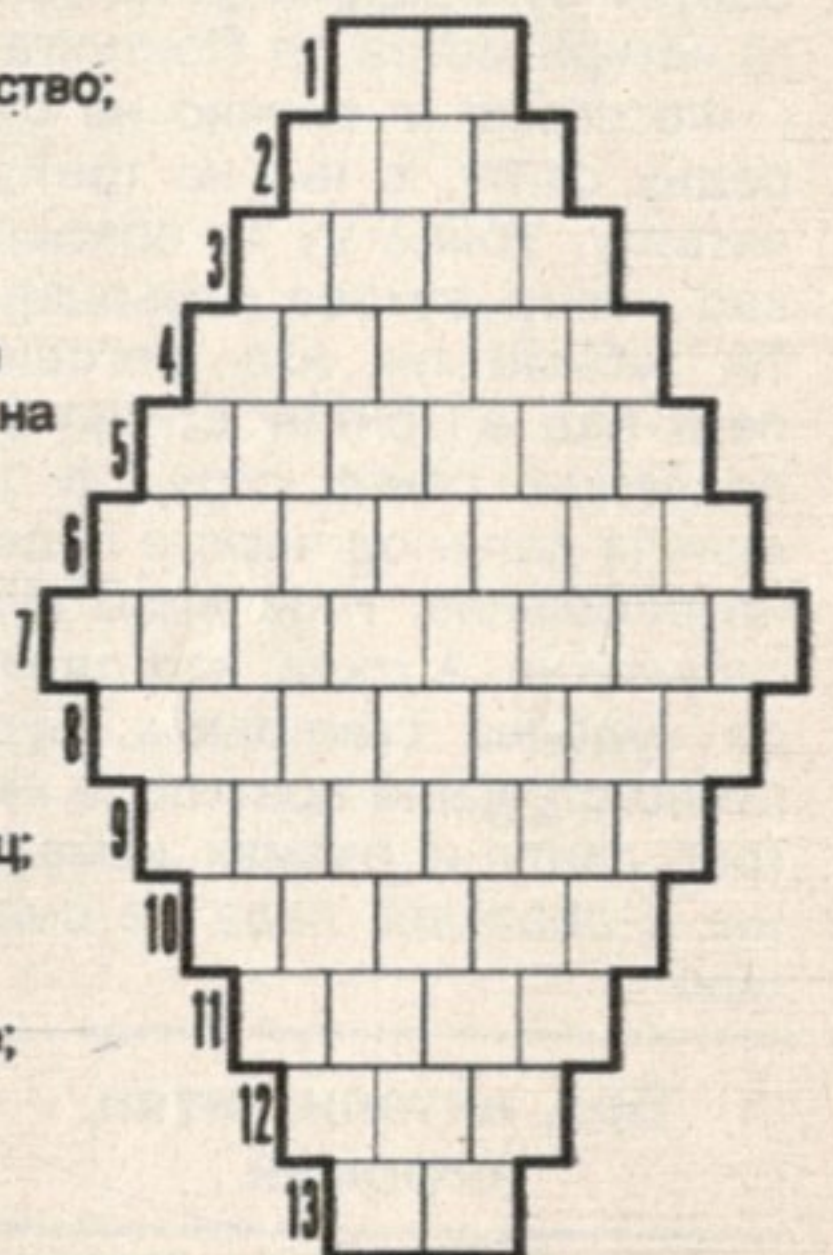
Појмове представљене цртежима пронађите у лику осмосмерке. Неискоришћена слова, читана редом, дају појам представљен преосталим цртежом.

АНАГРАМНО ВРЕТЕНО

Дуже речи добијају се анаграмирањем претходне уз додавање, а краће уз одузимање једног слова. Речи са истим бројем слова међусобни су анаграми.

- Египатско божанство;
- Ваздух (грчки);
- Мерило;
- Небрига, нехат;
- Бивши уругвајски фудбалер (играо на С.П. у Немачкој 1974. год.);
- Име познатог италијанског циркуса;
- Раса паса;
- Књижевни правац;
- Град у северној Италији;
- Врста речне рибе;
- Део тела;
- Време, доба;
- Симбол аргона.

Решења се налазе на страницама "Мале поште".

УБИЦА ПРАСЕЋИХ ОЧИЈУ

Стежући у руци своју камеру, фотограф је наставио да трчи. Осврнуо се само једном и угледао како се огромна мрка глава с чељустима пуним оштрих зуба помаља из воде и спушта на лед

Стојећи близу ивице антарктичког леда, Херберт Понтинг, службени фотограф британске експедиције Тера Нова, држао је своју камеру усмерену према групи китова убица нешто даље у заливу. Изненада се метар дебео лед испод његових ногу издигао и почео да пуца. Зачуо се продоран шум „дувања“ и Понтинг се нашао обавијен врелим, јетким ваздухом који је тешко заударо на ribu.

Осам китова убица допливало је испод њега и разбило лед својим леђима остављајући га на једној малој санти. Китови су помолили из воде огромне црно-беле главе. Једна ружна чељуст препуна оштрих зуба нашла се на свега четири метра од Понтинга.

Фотограф је скочио на суседну санту, с ње на трећу, четврту. Убице су га пратиле као чопор вукова шкљоцајући зубима тик иза његових пета. Кад је Понтинг стигао до последње санте, струјају је понела даље од чврсте ледене површине. Није имао куд да умакне. А онда, као да му се судбина смиловала, супротно струјање вратило је на траг санту и размак између ње и обалског леда се смањило.

Брз, интелигентан, огроман

Стежући и даље у руци камеру, Понтинг је скочио на обалу. Његове чизме додир-

нуле су чврсти лед и он је наставио да трчи. Осврнуо се само једном. Видео је, тако је касније описао, „како се једна огромна тамна глава помаља из воде и више пада но што се спушта на лед. Ситне прасеће очи гледале су на све стране као да питају куд сам се денуо“.

Захваљујући својој интелигенцији, брзини, величини и снази, Orcinus orca један је од најстрашнијих грабљиваца на свету. Он нема ниједног озбиљног непријатеља – то му није чак ни човек – па слободно крстари свим океанима прождирући све што може да дограби: рибе, делфине, фоке, пингвине, морску прасад, морске слонове, чак и друге, од себе слабије, китове. Делфини пливајући могу да постигну брзину од 55 километара на час, али их китови убице надмашују у брзини. Ови најбржи пливачи на свету углавном се хране рибама прождирући их на тоне, али неће поштедети живот ни топлотворним животињама. У стомаку једног уловљеног кита убице били су нађени остаци 13 делфина и 14 фока.

Године 1957. искрцао сам се на антарктички континент као члан једне научне групе. На једној ранијој пловидби, само на Арктику, посматрао сам како китови убице, пливајући испод санти на којима су се сунчале фоке, својим снажним леђима преврћу огромне комаде леда и дочекују успаване животиње у своје чељусту пуне зуба оштрих као ивице бријача.

Успавани дебељко

И сада, једног јануарског јутра, могао сам поново да се уверим у прождрљивост и невероватну окретност китова убица. Један пријатељ и ја посматрали смо групу Веделових фока на леду. Мало даље од њих, на самој ивици леда, лежао је усамљен, дебео мужјак дугачак преко три метра чији је „струк“ био само нешто мало тањи. Док смо их гледали, приметили смо како мирну воду пресеца читав низ пераја сличних мало искривљеним троугловима. Китови су били удаљени нешто мање од километра.

Потрчао сам и, што сам јаче могао, ударио врхом тешке ципеле успаваног дебељ-

ка. Није се ни помакао. Нешто даље од чврстог леда, шест или седам убица искочило је из воде избацујући снажне млазеве паре тако сличне водоскоцима. Ставио сам своју тврду смучарску ципелу на фокин осетљив нос. Пробудила се од тога, погледала ме и зачуђено трепнула неколико пута. Почео сам да вичем и да показујем руком према перајима која су се приближавала великом брзином, а онда сам се окренуо и почео да бежим.

Био сам задовољан што сам спасао фокин живот, али кад сам се осврнуо, видео сам да је она и даље на истом месту, у истом положају. Тренутак касније из воде је изронила зубата чељуст. Уби-

ца се трећином свог великог тела бацио на лед, његови осам центиметара дугачки зуби зарили су се у кожу фоке да би у трену повукли пола то не тешку животињу преко ивице и свалили је у воду, лако као да је плишана играчка. Фока је неколико пута грчевито махнула перајима и – нестала у води. Остали китови убице зачас су стигли на гозбу.

Китови убице већи су од делфина од два до шест пута и највећи међу њима достижу до десет метара. Тело им је без длаке и издужено у облику циновског вретена. Имају заобљене њушке у чијим се

вилама налази 10 – 14 неправилно распоређених пари оштрих зуба. Брзо кретање кроз воду, уз велику покретљивост, омогућавају им репна и предња пераја, као и пераја у облику српа на леђима.

Црно као поноћ

Orcinus orca лако се препознаје по црно-белој боји. Код одраслих жовотиња трбух и грло су плавичастобели као и мрље иза и изнад очију, док су му леђа „црна као поноћ“. Препознавању доприноси и троугласто леђно пераје које је код одраслог мужјака често високо и близу два метра. Женке су знатно „нежније“ у сваком погледу: оне достижу само половину дужине мужјака.

Како убице налазе храну? Ови китови могу да виде само до тридесетак метара, недостaje им оштро чуло мириса какво, на пример, имају ај-

куле, али зато, као и сви остали китови, одлично чују, чак и звуке неухватљиве човековим ухом, и лако могу да одреде где је извор тих звукова.

Китови убице крећу се у јатима од три до 40 животиња. Кад јато путује или лови, женке и младунци обично су у збијеној групи, док се мужјаци налазе недалеко од њих, сваки појединачно или у мањој скупини.

Орке нападају обично у групи и деле своју ловину. Ловац на китове Френк Булен у својој књизи „Крстарење главате уљешуре“ описује један такав заједнички лов. Док је, ловећи китове, Булен пловио северним Пацификом, спазио је једног главатог кита како споро плива у близини његовог брода. Био је, очигледно, у некаквој невољи мада Булен у почетку није могао да одреди шта му је. Мало касније један кит убица искочио је це-

лим телом из воде да би се свом тежином спустио на леђа уљешуре. То се поновило неколико пута као да је убица настојао да свог сабрата и жртву примора на предају.

Гозба пробирљивих гурмана

Главати кит, иако већи од нападача, није могао ни да се брани ни да се спасе пливајући. Кад је у једном тренутку подигао из воде своју огромну главу, Булен је схватио зашто је тако беспомоћан: друга два кита-убице висила су на уљешуриним огромним уснама као да покушавају да му силом отворе уста.

Главни нападач није пристајао да искаче из воде и пада на своју жртву све док уљешура није сасвим изнемогла. Када је њено циновско тело остало да непокретно плута по површини, убица који

је на њу скакао придружио се оној двојци. После краћег настојања њима је удруженим снагама успело да уљешури отворе уста да би се потом бацили на њен језик. „То им је био и једини циљ јер чим су ови гурмани завршили своју стравичну гозбу, отпливали су препуштајући уљешуру лаганој смрти“, пише Булен.

Женка доноси на свет само једно младунче пошто га је носила око годину дана. Како су и китови убице сисари, она доји своје младунче које предњим делом уста, изнад површине воде, узима мајчину брадавицу што се налази у затвореној кеси. Велико новорођенче, чије је тело већ при рођењу добро обликовано, мајка ће одгурати на површину да би први пут удахнуло ваздух. Од тог тренутка оно је већ способно да плива с јатом.

Женке су брижне и пожртвоване мајке и увек су спремне да помогну и туђој деци ако се ова нађу у невољи. Ако неко младунче или женка буду озлеђени, остале женке из јата изгубаће их на површину или „отпратити“ до најближег сигурног места.

На врху пирамиде

Китови убице, ови велики океански грабљивци, налазе се на врху такозване „пирамиде исхране“. Основу те пирамиде чине безбројне милијарде микроскопски ситних биљака које плутају по површини океана или одмах испод ње. Тим биљкама хране се сићушне морске животиње као што су креветке или копеподи – ситни љускари – којих је потребно на стотине килограма да би се исхранило пет килограма харинги или скуша. А пет килограма скуша дневно једва је довољно за исхрану само пола килограма неке велике рибе, морског пса или делфина који, пак, служе као храна китовима убицама са врха пирамиде.

Као што на копну вук, ако баш није сувише изгладнео, убија само слабе животиње или оне које су одлутале од своје групе, тако се и кит убица понаша у свом океанском царству остављајући најбоље и најјаче да живе и да се множе.

Вилијам Кром

(Вилијам Кром је, као океанограф по струци, боравио са многим експедицијама на Арктику и Антарктику где је чак један планински врх, висок 3.300 метара, назван његовим именом.)

Илустровао Бобан Савић

Уређује: Вито Недељковић

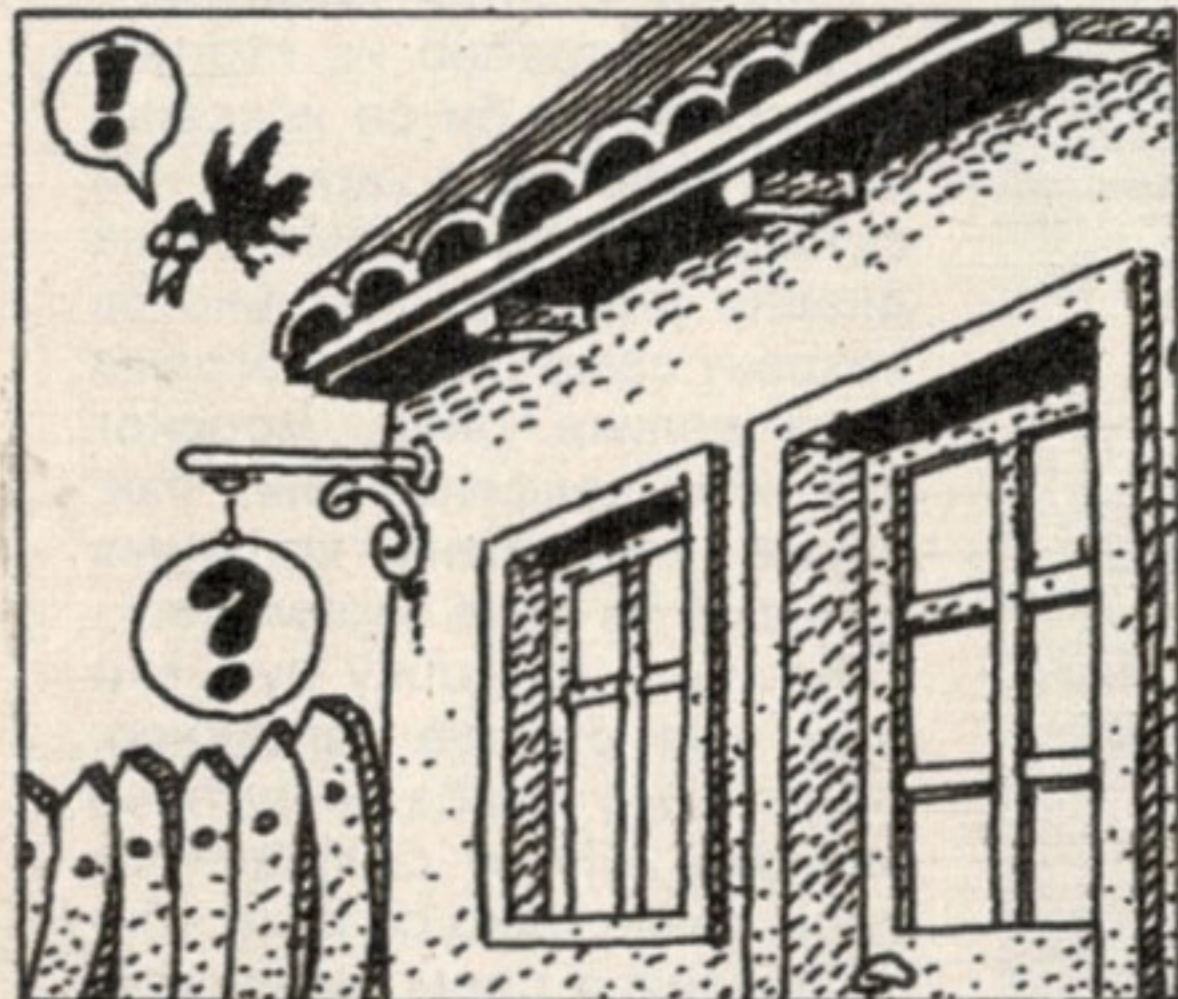
илустровао: Љубомир Милојевић Љубац

Зашто „?”

Можете ли ми рећи зашто је и како кафана у Улици краља Петра, у Београду, добила име „Знак питања”.

НЕЛА
Београд

Зграду данашње кафане „?” подигао је 1823. године кнез Милош Обреновић, а затим је поклонно свом трговачком конзулу Науму Ичку „за услуге које је указао роду српском 1815. године лечећи рањенике”. У њој је већ 1826. године отворена кафана која је, кроз своју дугу историју, мењала власнике и имена. Једно време, крајем 19. века, називана је „Код Саборне цркве”, што се није допадало црквеним властима, па је, на

њихву молбу, натпис скинут. Тадашњи власник истакао је тада таблу на којој је био исписан знак питања што се гости-ма веома допало, па је име и до данас такво остало.

Ову кафану, најстарији сачувани угоститељски објект у Београду, градили су „мајстори из Гресије”, у препознатљивом балканском стилу. Занимљиво је да се у њој већ 1834. године појавио први билијар, а могле су да се читају и све новине и часописи који су излазили у то време. Познато је да је у „?” радо свраћао Вук Караџић.

Продајемо старе „Забавнике”

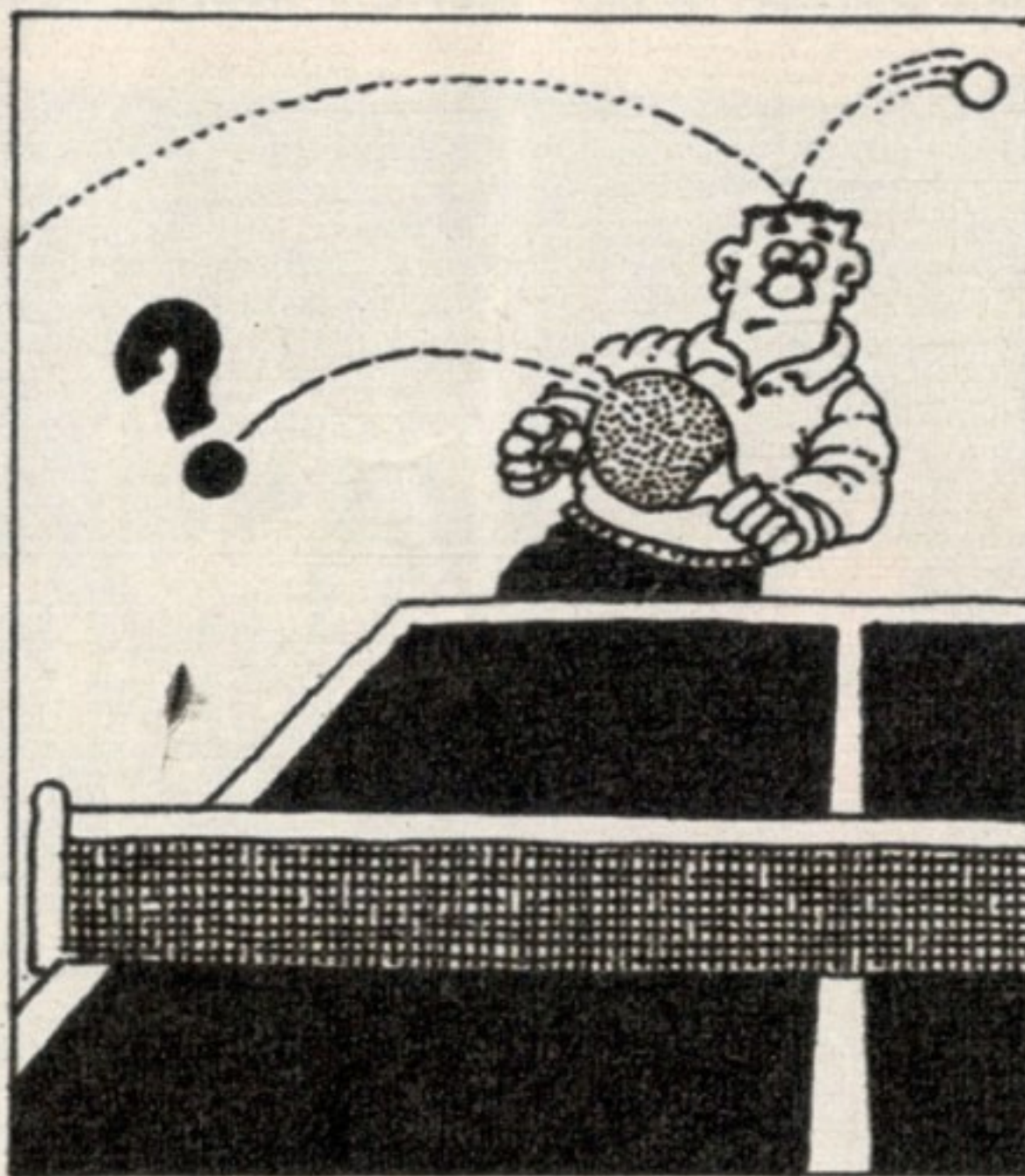
Сви читаоци „Политикиног Забавника” који желе да купе Забавник од броја 1016 до 2307, нека се јаве на адресу:

АНБЕЛКО ТОМИЊАК
11300 Смедерево
Србина 75
Телефон: 026/215-258

Твоји смо верни и редовни читаоци и нудимо на продају одлично чуване „Политикине Забавнике” од броја 1879 до 2058, као и од броја 2072 до 2150 (укупно 257 бројева). Јавите се **НЕНАДУ** или **САШИ** на телефон: 021/322-768.

ЗАШТО ЈЕ СТО ЗА СТОНИ ТЕНИС УВЕК ЗЕЛЕН

ДРАГАН ЈОЦИЋ
ПРОКУПЉЕ

Драган се пита...

По правилима стоног тениса, сто мора да буде тамне боје како би био добар контраст у односу на лоптицу која је бела. А пошто су стручњаци утврдили да је зелена најпријатнија за очи, сто је увек у тој боји, као и мрежица на среди-ни стола. Такође је утврђено да би најбоља боја за лоптицу била жућкаста јер би на зеленој подлози могла готово непогрешиво да се прати, али лоптице су и даље – беле.

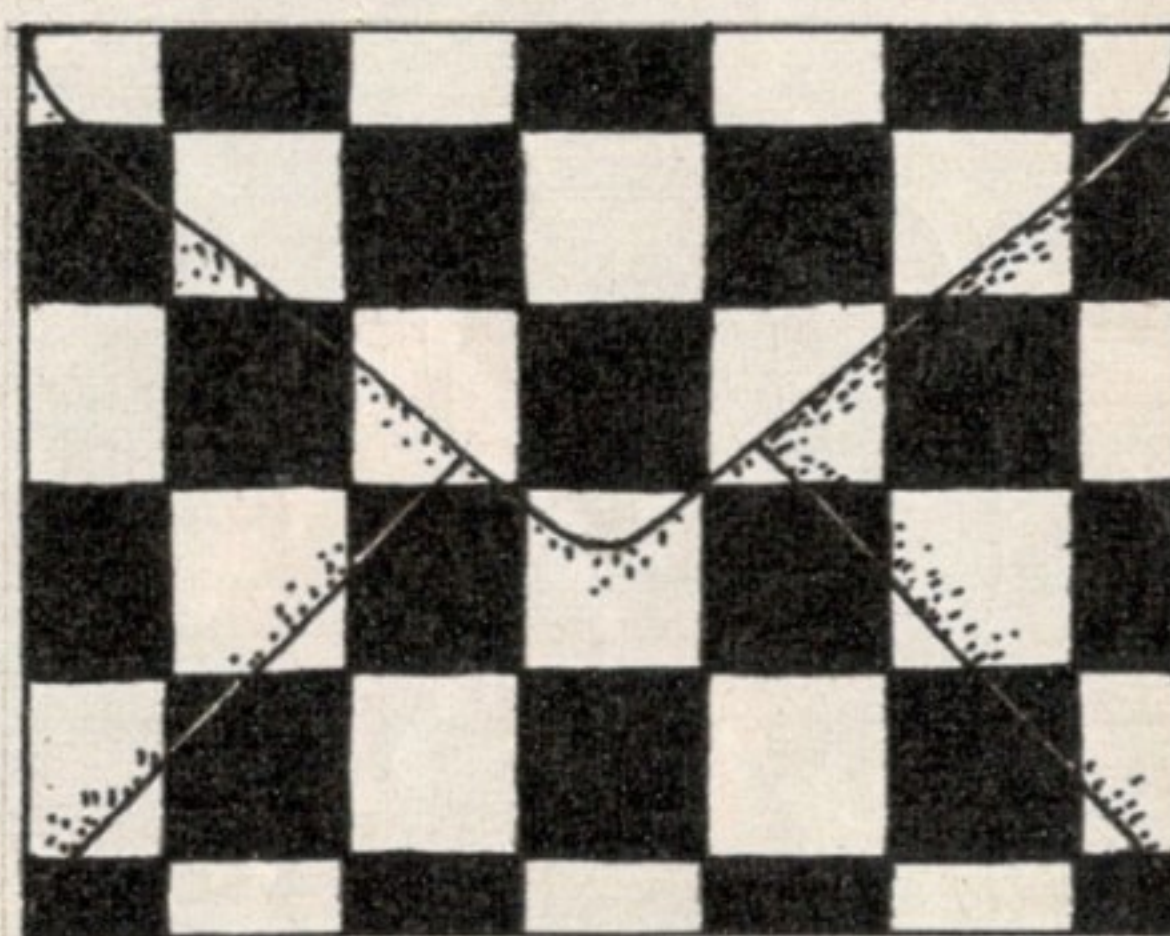
Тарзанов „отац”

Волео бих да сазнам како се зове писац књига о Тарзану, као и када је написао прву од њих о овом краљу дивљине?

БАТА ЗЛАТКОВИЋ
Ниш

Писац књига о краљу афричке џунгле Тарзану је Едгар Рајс Бароуз (1875 – 1950). Овај амерички књижевник писао је и научну фантастику, а његова прва књига била је „Освајање планете Марс”. О Тарзану је почео да пише у децембру 1912. а следеће године, када је изашло из штампе, ово дело доживело је велики успех. Иначе, сам Бароуз није знао много о Африци, али многи су његово виђење живота у афричкој дивљини доживели као стварно, а највише самог Тарзана. Касније, када су о Тарзану снимљени први филмови, овај лик прерастао је у мит.

Као што је познато, најславнији, и један од првих Тарзана, био је Џони Вајсмилер. То је остао и до данас без обзира на последње, Кристофера Ламбера и Кијану Ривса, иначе веома популарне глумце.

Ковертиран потез

Често на шаховским странама новина прочитамо да су у неком мечу противници прекинули партију и ковертирали потезе до наставка партије. Можете ли ово мало да појасните?

НЕНАД
Урошевац

Ковертиран потез у неком шаховском мечу уобичајен је код прекида партије. У том случају судија меча дужан је да

обезбеди чување ковертираног потеза једног од учесника све до наставка прекинуте игре. Такав потез остаје тајна за противника, а за тајност одговара судија, као и његов заменик, па се зато потез често чува у два коверта. А како о избору судије одлучују и сами противници, обојица у њега имају пуно поверење.

Лорбер, ловор, ловорика...

Драги Забавниче, веома ми је важно да добијем тачан одговор: да ли су лорбер и ловор иста биљка?

ЕВИЦА
Јабука код Панчева

Дрво из фамилије *Laugaseae* са елипсастим и кожастим листовима, беличастозеленим цветовима и плодом у облику црних бобица јесте биљка која се назива ловор или лорбер (*Laugus nobilis*). Значи, то је иста биљка, а има још читав низ других назива: давидово зрно, даворика, зеленика, јаворика, јаворница, лавор, лаворика, лаврика, лаор, ловори-

ЕНИГМАТИКА

РЕШЕЊА

Скандинавка: г, Баден Баден, Пап, уговор емоције, Дејан Савићевић, уран, тренирати, ђ, Вит, Атави, Ин, Ноа, рупе, Ака, С, ос, сосирит, МТК, стрела, цвикери, Тишма, цик, орач, Р, ОНТ, фо, Вава, Лив, еластике, настанак, а, лар, н, златасто, виви, тип, Еса, Мица, ЗК, "Милан", дужине, А, аналитик; Мини мозаик: Аурора, Предић, топити, Ашанин; Шкољка испуњаљка: Мона Лиза (имена, чобани, снижење, часовник, благајна, филозоф, изазов, карта); Осмосмерка: лав; Мо-заичка укрштеница: часом, краци, ангро, љо, тд, алт, р, Делакроа, о, награда, закр-пица, Дри, етика, росити, ал, а, Турче, б, Веа, Оноре, ир, звонар, топли, Ист, истаћи, то; Анаграмно вретено: Ра, аер, мера, немар, Морена, "Медрано", доберман, модерна, Мерано, мрена, раме, ера, Ар.

Енигматске стране припрема:
ЕД "Ђорђе Натошевић", Сомбор
Уређује Славко Бован
Аутори: Јован Недић, Милан Милин и Славко Бован.

ка, лорбер, лорберјево дрво, лорбек, лорика...

Још од доба антике ловор је био веома цењено и свето дрво, а његове границе знак највеће славе и почасти. У старом Риму лаворовим венцем овењавани су победници у ратовима, песници и други заслужни људи. Листови ове биљке користе се као зачин, али, као и плод, и у народној медицини.

Гоничи риба

Недавно сам прочитао репортажу у којој се помиње необичан риболов у јужним морима уз помоћ деце – фишбоја. Није, међутим, наведено како то они помажу у риболову, а желео бих да знам.

БАНЕ
Бачко Добро Поље

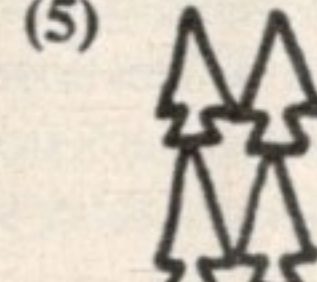
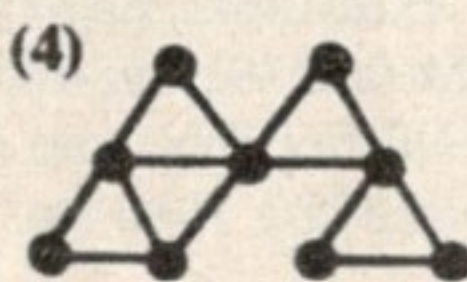
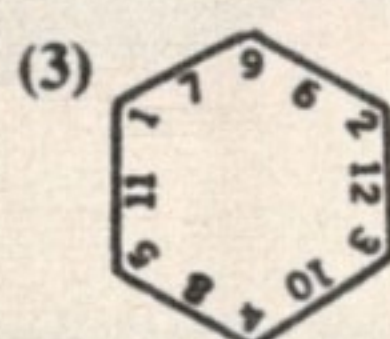
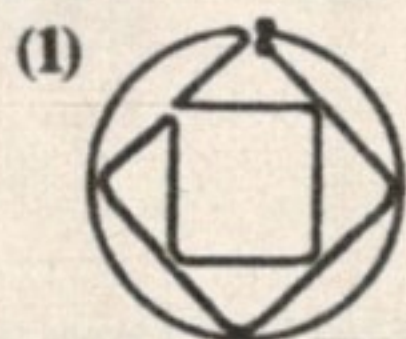
Риболов уз помоћ такозваних фишбоја – гонича риба – познат је на Филипинима, и у њему помажу дечаци узраста од око десет година. Риба се лови нарочитим купастим мрежама које се бацају у близини коралних спрудова, где има највише риба. У лов обично креће око 15 бродова на којима се, поред мањег броја одраслих, налази око 400 дечака. Кад се приближе гребенима, са бродова се бацају мреже на дубину од двадесетак метара, а потом дечаци масовно скачу у воду, стварајући велики полукруг, и почињу да пливају у правцу мреже. Сваки дечак има јак конопац с каменом на једном и плутом на другом крају. Дужином целог ужета причвршћене су разнобојне најлонске траке. Пливајући на малој дубини, дечаци непрестано тресу конопац и риба, уплашена таласањем тих трака, бежи право пут мреже, што се и желело. И, кад су најзад јата риба сатерана изнад мреже, рибари који чекају у чамцима хитро извлаче мрежу на површину.

Овакав начин риболова на Филипинима веома је успешан, а и за дечаке користан јер на овај начин зарађују пристојан депарак који је често и једини приход у њиховим породицама.

ЧУВЕНЕ ГЛАВОЛОМКЕ ХАОС У ГРАДУ

РЕШЕЊЕ:

1. Цртеж
2. Преокрените 6 и добићете 9. Тражени број је 931.
3. Цртеж
4. Цртеж
5. Цртеж

YU ISSN 0032-339X
Први број "Политикиног Забавника" изашао је 28. фебруара 1939. године

Главни и одговорни уредник
Зефирину Граси
Директор "ПОЛИТИКЕ"
Хаџи Драган Антић

Издаје НП ПОЛИТИКА Д.О.О.
11000 Београд, Македонска 29

Штампа графичко предузеће
"Штампарија Политика"

В. д. председника комитије "ПОЛИТИКА"
Томица Раичевић

Уредник сатирија Мирјана Маринковић
Ликовно графички уредник Соња Јашовић
Редакција Олга Вукадиновић, Бојана Дожић, Мина Илић, Мирјана Крстуловић, Иван Лончар, Петар Милатовић, Вера Милићевић, Весна Минић, Вито Недељковић, Биљана Орловић, Љубомир Патригић, Весна Софреновић, Војислав Стаменовић, Недељка Сташић, Милеко Толоровић и Бранислава Црномарковић
Техничка редакција
Душан Глушац, Радосје Савић, Зоран Петковић
Секретаријат Зорица Филиповић
Дописници "ПОЛИТИКЕ" из иностранства: Петар Поповић (Москва), Дарко Рибничар (Њујорк), Мирослав Стојановић (Бон), Душан Симић (Лондон), Бошко Јакшић (Рим), Верича Рупар (Будимпешта) Момчило Пантелић (Пекинг), Боривој Ердешан (Атина)

Редакција "ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК"
Македонска 29, 11001 Београд, П.фах 124.
Телефони: секретаријат 3224-471, редакција 3224-483, техничка редакција 3226-620, централа 3224-191 и 3225-761, претплата: 3228-776.
Маркетинг агенција: Македонска 31/1, телефон 3220-645.
Рукописи, фототографије и цртежи се не враћају.

На основу мишљења Републичког секретаријата за културу СР Србије, број 413-2973-02 од 22. I 1973. године не плаћа се порез на промет.

Претплата за нашу земљу
1 месец 31,20 дина. 3 месеца 93,60 дина.
6 месеци 187,20 дина.

Претплата на жиро рачун број:
40801-603-3-42104, уз обавезу назнаку:
Н.П. "ПОЛИТИКА" — ПРЕТПЛАТА НА ЛИСТ "ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК"

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО
Полугодишња — возом: 90 DEM или противвредност осталих валута. Полугодишња — авионом:
I група-Европа: 150 DEM. II група-Блиски исток: 150 DEM. III група-Африка, Азија: 158 DEM. IV група-Америка, Канада: 165 DEM. V група-Далеки исток: 165 DEM. VI група-Јужна Америка: 175 DEM. VII група-Аустралија: 178 DEM. или противвредност осталих валута
• Претплата се врши преко DEUTSCHE BANK AG FRANKFURT/M (BLZ 500 700 10) на рачун КОМЕРЦИЈАЛНЕ БАНКЕ АД Београд, број: 9359662, у противвредности USD или DEM у корист: Н.П. "ПОЛИТИКА" — Београд, депозитни рачун број: 70400-6925286 који се води код Комерцијалне банке АД - Београд. Код уплате обавезно навести: "Сврха плаћања" ПРЕТПЛАТА НА ЛИСТ "ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК". Копију уплате обавезно послати на факс: ++381 11 3228 776 или на адресу: Н.П. "ПОЛИТИКА" 11000 БЕОГРАД.
29. НОВЕМБРА 24. ЈУГОСЛАВИЈА
• Уплате за ОГЛАС на горе наведени рачун у Франкфурту/М, а копију уплате на факс: ++381 113226 353 или ++381 11 3249 293

Годишњу претплату на лист не примамо.
Насловна страна
Доброслав Боб Живковић

ИМПРЕСУМ (латински IMPRESSUM), штампана ствар, по закону обавезно означавање имена издавача и уредника одговорних за садржину.

U VELIKOJ NAGRADNOJ IGRI

RASTIMO

SUPER PREMIJU, PUT U

Disneyland
PARIS

ZA DVE OSOBE DOBILA JE

Dragana Milošević

16.OKTOBRA 19/57 11000 BEOGRAD

FOCUS

Vital

Dobitnici 3 kola su: Desetodnevno letovanje u kampu Rastimo dobio je: Karadžić Vlada, Blok V/5, 25260 Apatin. Vitalove proizvode u težini dobitnika: Bogičević Sava, Bul. Kralja Petra 1/2, 21000 Novi Sad, Bala Jozef, Petefi Šandora 15, 21201 Rumenka, Štegmajer Aleksandar, V. Vlahovića 21, 25220 Crvenka, Trbojević Nemanja, M.Tita 249, 25230 Kula. Sportske torbe dobili su: Radojčić Rastisav, Pitagorina 7, 21000 Novi Sad, Ažanski Aleksandar, V.Lačunskog 6, 25223 Sivac, Rodanov Dragica, V.Karadžića 6a, 21460 Vrbas, Abdić Vladimir, I.Sekickog 143, 21465 Cutura, Ošap Jelena, D.Jovanovića 1/421, 21000 Novi Sad, Jovanović Radisav, Vojvodanska 35, 22304 N.Banovci, Plečaš Danijela, G.Krkleca 28, 21460 Vrbas, Molnar Marija, Ž.Zrenjanina 14, 21460 Vrbas, Krivokapić Dragan, J.Tomaševića 50, 24322 Lovćenac, Vučetić Stana, R.Marjanca 23/a, 21460 Vrbas.

Успех је увек дете смелости.
Франсоа Мари Аруе Волтер
француски књижевник,
историчар и филозоф
(1694–1778)

Две ствари човек мора да има да би успео у животу. Прва је срећа: то је оно кад се човеку пружи повољна прилика. Друга је памет: она му омогућује да искористи повољну прилику.

Авганистанска изрека

Људе оцењују према њиховом успеху, а не према заслуги.

Шарл Перо
француски књижевник
(1628–1703)

Тајна успеха је у постојаности намере.

Бенџамин Дизраели
енглески политичар
и државник
(1804–1881)

Вера у успех успеха је пола.
Вељко Петровић
српски књижевник
(1884–1967)

Сваки велики успех победа је упорности.

Оскар Марија Граф
немачки књижевник
(1894–1967)

Успех је често хемијски спој између добре прилике и лоше намере.

Алберто Листа I Арагон
шпански песник
(1775–1848)

Хенри Дејвид Торо
амерички књижевник
(1817–1862)

ПОЛИТИКИН

59

ЗАБАВНИК

**РЕКЛИ
СУ...**

О УСПЕХУ

У животу постижу успех они који стану на своје ноге и траже прилике које им одговарају, а ако их не нађу, сами их стварају.

Џорџ Бернард Шо
ирски комедиограф
(1856–1950)

Тајна успеха у животу позната је само онима који нису успели.

Вилки Колинс
енглески књижевник
(1824–1889)

Пре успеха богови одредише да се човек озноји.

Хесиод
уз Хомера најстарији
хеленски песник
(око 770. пре н.е.)

Постоје само два начина да се човек уздигне: или својом властитом вештином или глупошћу других.

Жан де ла Бријер
француски моралиста
(1645–1696)

Нико не успева тако брзо као онај ко се користи туђом грешком.

Франсис Бекон
енглески филозоф
и државник
(1561–1626)

Илустровао Растко Ђирић

